

Vilniaus universitetas
TARPTAUTINIŲ SANTYKIŲ IR POLITIKOS MOKSLŲ INSTITUTAS

POLITIKOS IR MEDIJŲ MAGISTRO PROGRAMA

RAMINTA MAJAUSKAITĖ

II kurso studentė

**PROFESINĖ LIETUVOS ŽURNALISTŲ SAVIVOKA POLITINĖS KRIZĖS
AKIVAIZDOJE: G. PALUCKO VYRIAUSYBĖS ATSISTATYDINIMO
ATVEJIS**

MAGISTRO DARBAS

Darbo vadovė: dr. V. Rimaitė-Beržiūnienė

Vilnius, 2026

MAGISTRO DARBO PRIEŠLAPIS

Magistro darbo vadovės išvados dėl darbo gynimo:

.....
.....
.....

.....
(data)

.....
(v., pavardė)

.....
(parašas)

Magistro darbas įteiktas gynimo komisijai:

.....
(data)

.....
(Gynimo komisijos sekretoriaus/ės parašas)

Magistro darbo recenzentas/ė:

.....
(v., pavardė)

Magistro darbų gynimo komisijos įvertinimas:

.....

Komisijos pirmininkas/ė:

Komisijos nariai:

PATVIRTINIMAS APIE ATLIKTO DARBO SAVARANKIŠKUMĄ

Patvirtinu, kad įteikiamas darbas „Profesinė Lietuvos žurnalistų savivoka politinės krizės akivaizdoje: G. Palucko Vyriausybės atsistatydinimo atvejis“ yra:

1. Atliktas mano pačios ir nėra pateiktas kitam kursui šiame ar ankstesniuose semestruose;
2. Nebuvo naudotas kitame Institute / Universitete Lietuvoje ir užsienyje;
3. Nenaudoja šaltinių, kurie nėra nurodyti darbe, ir pateikia visą panaudotos literatūros sąrašą.

Raminta Majauskaitė

BIBLIOGRAFINIO APRAŠO LAPAS

Majauskaitė R. Profesinė Lietuvos žurnalistų savivoka politinės krizės akivaizdoje: G. Palucko Vyriausybės atsistatydinimo atvejis: Politikos ir medijų specialybės magistro darbas / VU Tarptautinių santykių ir politikos mokslų institutas; darbo vadovė dr. V. Rimaitė-Beržiūnienė, 2026. – 117 p.

Reikšminiai žodžiai: profesinė savivoka, žurnalistiniai vaidmenys, politinė krizė, interpretatyvizmas.

Šiame tyrime nagrinėjama profesinė Lietuvos žurnalistų savivoka politinės krizės kontekste, siekiant nustatyti, kokius žurnalistinius vaidmenis sau prisiėmė žiniasklaidos atstovai, apie G. Palucko Vyriausybės atsistatydinimą 2025 m. informuodami šalies piliečius, ir kokią reikšmę mano turintys jų suvokimui bei politinės krizės eigai. Profesinė žurnalistų savivoka tiriama remiantis išskirtais pagrindiniais žurnalistiniais vaidmenimis, interpretatyvistine metodologija, pasitelkiant kokybinės turinio analizės metodą.

Atlikta analizė rodo, kad politinės krizės akivaizdoje Lietuvos žurnalistų profesinė savivoka išliko grindžiama normatyviniais žurnalistikos principais, tačiau krizinis kontekstas – išaugęs darbo krūvis, emocinė įtampa ir nuolatinis neapibrėžtumas – gana stipriai koregavo kasdienį Lietuvos žiniasklaidos atstovų darbą. Tyrimas atskleidė, kad šios aplinkybės žurnalistus privertė dar griežčiau laikytis egzistuojančių etikos normų, o savo įtaką politinės krizės eigai ir apie ją informuotos visuomenės supratimui jie vertino kaip netiesioginę – per informacijos aktualizavimą, viešo spaudimo palaikymą ir sąlygų piliečiams savarankiškai formuoti savo nuomonę sudarymą – tačiau ilginiui padariusią poveikį tiek spartesniam valdančiųjų sprendimų priėmimui, tiek situaciją sekusių gyventojų politiniams vertinimams.

Turinys

ĮVADAS	6
1. Teorinis pagrindas	14
1.1. Profesinei žurnalistų savivokai įtaką darantys veiksniai	14
1.2. Žurnalistiniai vaidmenys.....	18
1.2.1. Stebėtojo vaidmuo.....	21
1.2.2. Bendradarbiavimo vaidmuo	22
1.2.3. Intervencijos vaidmuo	24
1.2.4. Prisitaikymo vaidmuo	25
1.2.5. Žurnalistinių funkcijų kaita politinės krizės akivaizdoje	26
2. Tyrimo dizainas	27
2.1. Interpretatyvistinė metodologija	27
2.2. Tyrimo logika ir metodas.....	29
2.3. Tyrimo ribotumas	34
3. Analizė.....	35
3.1. Profesinė žurnalistų savivoka politinės krizės akivaizdoje.....	36
3.2. Darbo specifikos kaita politinės krizės akivaizdoje.....	40
3.3. Suvokiamos profesinės įtakos vertinimas	44
3.4. Visuomenininkų indėlis ir žurnalistų profesijos ribų suvokimas.....	49
3.5. Analizės rezultatų apibendrinimas	51
Išvados	53
1 priedas.....	56
2 priedas.....	58
3 priedas.....	102
Literatūros sąrašas	104
Šaltiniai	111
Dirbtinio intelekto naudojimo deklaracija	114
Summary.....	116

IVADAS

Krizės sąvoka yra tarsi „skėtis“, po kuriuo telpa daugybė terminų – ekstremalios situacijos, avarijos, nelaimės, katastrofos ir kitos įvairios jų variacijos¹. Tačiau, nors krizės fenomenas akademiniuose darbuose yra aptariamas gana plačiai, o pati sąvoka vartojama daugelyje gyvenimo sričių, mokslininkai pripažįsta, kad politinės krizės samprata tebėra tyrinėta per mažai². Dažniausiai politinė krizė apibrėžiama kaip netikėta situacija, kurios metu sutrinka įprastas politinės sistemos funkcionavimas, kyla abejonių dėl valdžios institucijų veiksmingumo bei stabilumo. Ji gali pasireikšti skirtingomis formomis, pavyzdžiui, valdžios paralyžiumi ar legitimumo praradimu, kai politiniai lyderiai nebesugeba priimti reikiamų sprendimų, o visuomenės pasitikėjimas valdančiaisiais menksta³. Pastaraisiais atvejais politinių lyderių ateitis pakimba ant plauko – jie turi ribotą laiką imtis neatidėliotinų veiksmų, kurie pašalintų pagrindinių politinių tikslų įgyvendinimui kilusią grėsmę⁴. Visuomenei ir žiniasklaidai reikalaujant paaiškinimų⁵, o nevyriausybiniams veikėjams ir politiniams oponentams susiklosčiusią situaciją siekiant išnaudoti savo asmeniniams tikslams⁶, tokios krizės dažnai tampa ne tik valdymo išbandymu, bet ir politinių kovų lauku, atveriančiu galimybių langą (angl. *window of opportunity*) politinės sistemos pokyčiams⁷.

Tokiose situacijose itin svarbus tampa žiniasklaidos vaidmuo. Mokslininkai sutinka, kad politinę krizę išgyvenanti visuomenė ieško aiškumo, patikimos informacijos ir emocinės atramos, todėl žurnalistai tampa pagrindiniais tarpininkais tarp valdžios ir piliečių⁸. Viena iš svarbiausių žiniasklaidos funkcijų politinės krizės metu paprastai yra įvardijamas visuomenės informavimas apie esamą situaciją, kad šioji gebėtų padėti vertinti kritiškai ir objektyviai⁹. Visgi dažnai pastebima, kad krizės akivaizdoje žurnalistai įgyja platesnę atsakomybę nei tik faktų perdavimas. Dalis mokslininkų teigia, kad tokioje situacijoje žiniasklaidos atstovai turi ne tik pranešti apie įvykius, bet ir pateikti

¹ Allan McConnell, „The Politics of Crisis Terminology“, *Oxford Research Encyclopedia of Politics* (2020), 518-535. <https://doi.org/10.1093/acrefore/9780190228637.013.1590>.

² Claudia Auer, „Conceptualizing Political Crisis and the Role of Public Diplomacy in Crisis Communication Research“, kn. *The Handbook of International Crisis Communication Research* (2016), 119-132. <https://doi.org/10.1002/9781118516812.ch12>.

³ Vivien A. Schmidt, „European Emergency Politics and the Question of Legitimacy“, *Journal of European Public Policy* 29, Nr. 6 (2022), 979-993. <https://doi.org/10.1080/13501763.2021.1916061>.

⁴ Charles F. Hermann, „Indicators of International Political Crises: Some Initial Steps toward Prediction“, (pranešimas konferencijoje *The Political System in Crisis*, Otto-Suhr-Institute, Freie Universität Berlin, 1972 m. sausio 10–13 d.), 233.

⁵ Stefanie Haefele ir Virgil Henry Storr, sud., *Government Responses to Crisis* (Springer Nature, 2020), 1-9.

⁶ McConnell, *The Politics of Crisis Terminology*, 518-535; Arjen Boin ir Allan McConnell, „Conclusions: The Politics of Crisis Exploitation“, kn. *Governing after Crisis: The Politics of Investigation, Accountability and Learning* (Cambridge: Cambridge University Press, 2008), 285-316.

⁷ John T. S. Keeler, „Opening the Window for Reform: Mandates, Crises, and Extraordinary Policy-Making“, *Comparative Political Studies* 25, Nr. 4 (1993), 433-486. <https://doi.org/10.1177/0010414093025004002>.

⁸ Kristina Riegert ir Eva-Karin Olsson, „The Importance of Ritual in Crisis Journalism“, *Journalism Practice* 1, Nr. 2 (2007), 143-158. <https://doi.org/10.1080/17512780701275457>.

⁹ Justas Pridotkas, „Žiniasklaidos redakcinė atsakomybė krizės atveju (LRS atvejis)“, (Bakalauro baigiamasis darbas, Vytauto Didžiojo universitetas, Politikos mokslų ir diplomatijos fakultetas, 2023), 22-26.

analizę bei galimus problemos sprendimo būdus, skatinti dialogą¹⁰. Tačiau šioje vietoje susiduriama su dilema – ar žiniasklaida turėtų imtis aktyvesnio vaidmens, formuojant visuomenės supratimą apie krizę, ar visgi išlikti neutrali? Vieni autoriai akcentuoja, kad pernelyg didelis žurnalistų įsitraukimas gali iškreipti demokratinį balansą, nes tokiu atveju žiniasklaidos atstovai tampa ne tik politinio proceso stebėtojais, bet ir jo dalyviais¹¹. Kiti, priešingai, pabrėžia, kad tokiais sudėtingais laikotarpiais žurnalistai turėtų ne tik stebėti situaciją ir pranešti apie problemas, bet ir pateikti konstruktyvų požiūrį¹². Anot atliktų tyrimų, konstruktyvioji, arba kitaip dar vadinama „pozityvioji“, žurnalistika stiprina visuomenės atsparumą krizei bei suteikia piliečiams galimybę matyti ne tik neigatyvią krizės pusę, bet ir alternatyvas ar išeitis¹³. Tiesa, šioje vietoje svarbu paminėti, kad realybėje masinės žiniasklaidos priemonės, siekdamos pritraukti daugiau skaitytojų ir taip uždirbti didesnes pajamas, politines krizes yra linkusios eskaluoti¹⁴. Kaip rodo tyrimai, norėdamos atkreipti didesnę potencialios auditorijos dėmesį žiniasklaidos priemonės renkasi vartoti aštresnius terminus, politinę krizę dažnai įvardija kaip „fiasko“ ar „katastrofą“, akcentuoja grėsmę, nesėkmę¹⁵. Toks neigytvus ir priešiškas žiniasklaidos tonas veikia piliečių emocinę būseną, visuomenėje skatina niūrią pasaulėžiūrą, trukdančią įžvelgti pozityvią situacijos pusę¹⁶. Taip pat žiniasklaida gali daryti įtaką ir visuomenės veiksams – politinių neramumų metu didinti susiskaldymą ir skatinti protestus¹⁷.

Be to, tyrimų duomenimis, krizės metu dažnai atsiranda vienas dominuojantis politinis naratyvas, kurį žurnalistai ne visada kvestionuoja¹⁸. Todėl, galima manyti, kad, jeigu krizės dalyviai susiklosčiusią situaciją žiniasklaidoje išnaudoja „tinkamai“, ji gali tapti ne grėsme, o galimybe imtis naujų politinių užmojų, įgyvendinti tolimesnes reformas ar net sustiprinti savo pozicijas¹⁹. Tačiau,

¹⁰ Alfredo Rojas-Calderón, „Constructive Journalistic Roles in Environments of Social Complexity and Political Crisis“, *Journalism and Media* 5, Nr. 2 (2024), 626-645. <https://doi.org/10.3390/journalmedia5020042>

¹¹ Gianpietro Mazzoleni ir Winfried Schulz, „Mediatization of Politics: A Challenge for Democracy?“, *Political Communication* 16, Nr. 3 (1999), 247-261. <https://doi.org/10.1080/105846099198613>

¹² Tanja Aitamurto ir Anita Varma, „The Constructive Role of Journalism: Contentious Metadiscourse on Constructive Journalism and Solutions Journalism“, *Journalism Practice* 12, Nr. 6 (2018), 695-713. <https://doi.org/10.1080/17512786.2018.1473041>

¹³ Svenja Schäfer et al., „A Matter of Perspective: An Experimental Study on Potentials of Constructive Journalism for Communicating a Crisis“, *Journalism & Mass Communication Quarterly* 101, Nr. 3 (2024), 774-796. <https://doi.org/10.1177/10776990221095751>

¹⁴ Kingsley Lyonga Ngange ir Forcha Dominic Elempia, „Sensationalism in Journalism Practice: Analysis of Private and Public Print Media Coverage of Crisis Situations in Cameroon“, *Journal of Mass Communication and Journalism* 9, Nr. 2 (2019), 1-7; Pridotkas, *Žiniasklaidos redakcinė atsakomybė krizės atveju*, 22-26;

¹⁵ McConnell, *The Politics of Crisis Terminology*, 518-535.

¹⁶ Rojas-Calderón, *Constructive Journalistic Roles*, 626-645; Faheem Aslam et al., „Sentiments and Emotions Evoked by News Headlines of Coronavirus Disease (COVID-19) Outbreak“, *Humanities and Social Sciences Communications* 7, Nr. 1 (2020), 2-8. <https://doi.org/10.1057/s41599-020-0523-3>

¹⁷ Ayesha Rahman, „The Role of Journalism in Crisis Communication: Investigating the Impact of Media Coverage on Public Understanding and Response during Crises“, *Social Thought and Policy Review* 2, Nr. 2 (2024), 91-98.

¹⁸ Gavan Titley, „Budgetjam! A Communications Intervention in the Political-Economic Crisis in Ireland“, *Journalism* 14, Nr. 2 (2013), 292-306. <https://doi.org/10.1177/1464884912448917>

¹⁹ Arjen Boin, Paul 't Hart ir Allan McConnell, „Crisis Exploitation: Political and Policy Impacts of Framing Contests“, *Journal of European Public Policy* 16, Nr. 1 (2009), 81-106. <https://doi.org/10.1080/13501760802453221>; Eva-Karin Olsson, Lars W. Nord ir Jesper Falkheimer, „Media Coverage Crisis Exploitation Characteristics: A Case Comparison Study“, *Journal of Public Relations Research* 27, Nr. 2 (2015), 158-174. <https://doi.org/10.1080/1062726X.2014.976827>

gali nutikti ir priešingai. Kadangi autoriai teigia, jog žurnalistai gali ne tik perduoti informaciją, bet ir interpretuoti įvykius, sąmoningai ar nesąmoningai pabrėžti tam tikras detales, nuspręsti, kam skirti daugiau dėmesio, kiek „eterio“ vienam ar kitam politikui suteikti²⁰, dėl tokios žiniasklaidos galios, ji taip pat turi ir galimybę padėti atskiriems politikams, į viešumą norintiems iškelti vieną ar kitą informaciją²¹. Tarp jų gali būti tiek valdantieji, tiek opozicijos atstovai, krizės metu siekiantys sustiprinti savo politinį kapitalą, propaguoti ginamas idėjas ir dar labiau eskaluoti situaciją²². Todėl būtent nuo žurnalistų sprendimų priklauso, kaip yra konstruojamos politinės atsakomybės ribos – jie nusprendžia, kam priskirti kaltę, kieno įvaizdį sustiprinti, o kieno susilpninti²³. Atlikti tyrimai rodo, kad dažniausiai žiniasklaidos atstovai renkasi stigmatizuoti būtent krizėje atsidūrusius politikus²⁴. Šioje vietoje galima daryti prielaidą, kad tokie žurnalistų pasirinkimai yra glaudžiai susiję su tuo, kaip jie suvokia savo profesinę misiją. Atlikti empiriniai tyrimai rodo, kad tai ypač ryškiai pasireiškia politinių krizių kontekste, kai dalis žurnalistų linksta priimti aktyvesnę mobilizuotojo ar moralizuotojo vaidmenį, o kita dalis toliau laikosi tradicinės neutralaus stebėtojo pozicijos²⁵.

Mokslinėje literatūroje pabrėžiama, kad visos profesinės grupės turi tam tikras jų darbą įprasminančias įsitikinimų sistemas²⁶. Žurnalistams tokiais orientyrais dažniausiai tampa būtent profesiniai vaidmenys, apibrėžiantys suvokiamą žurnalistikos idealą. Tiesa, juos kiekvienas žiniasklaidoje dirbantis asmuo gali suprasti skirtingai. Manoma, kad skirtingą profesinių vaidmenų sampratą dažniausiai lemia socialiniai, politiniai ir kultūriniai kontekstai²⁷. Dažnai pastebimas atotrūkis tarp žurnalistinio vaidmens sampratos ir jo realizacijos praktinėje veikloje, todėl bene išsamiausiai globaliu mastu žiniasklaidos kultūros lauką aprašęs Tomas Hanitzsch 2017 m. šiuos profesinius orientyrus suskirsto į du lygmenis – vaidmenų orientacijas bei vaidmenų atitikimą. Vaidmenų orientacijos apima normatyvinius ir kognityvinius vaidmenis: pirmieji nusako, ką žurnalistai, visuomenės ir institucijų manymu, turėtų daryti, antrieji – ką jie patys norėtų daryti. Tuo

²⁰ Robert M. Entman, „Framing: Towards Clarification of a Fractured Paradigm“, kn. *McQuail's Reader in Mass Communication Theory* (1993), 51-58; Luzia Helfer, „Media Effects on Politicians: An Individual-Level Political Agenda-Setting Experiment“, *The International Journal of Press/Politics* 21, Nr. 2 (2016), 233-252.

²¹ Maxwell E. McCombs ir Donald L. Shaw, „The Agenda-Setting Function of Mass Media“, *Public Opinion Quarterly* 36, Nr. 2 (1972), 176-187, doi: <https://doi.org/10.1086/267990>

²² Boin, 't Hart ir McConnell, *Crisis Exploitation*, 81-106.

²³ Monika Djerf-Pierre, Mats Ekström ir Bengt Johansson, „Policy Failure or Moral Scandal? Political Accountability, Journalism and New Public Management“, *Media, Culture & Society* 35, Nr. 8 (2013), 960-976. <https://doi.org/10.1177/0163443713501932>; Shanto Iyengar, *Is Anyone Responsible?: How Television Frames Political Issues* (Chicago: University of Chicago Press, 1994), 1-8.

²⁴ Sofia Nilsson ir Ann Enander, „‘Damned if You Do, Damned if You Don't’: Media Frames of Responsibility and Accountability in Handling a Wildfire“, *Journal of Contingencies and Crisis Management* 28, Nr. 1 (2020), 69-82. <https://doi.org/10.1111/1468-5973.12284>; Michael Hameleers, Linda Bos ir Claes H. de Vreese, „Shoot the Messenger? The Media's Role in Framing Populist Attributions of Blame“, *Journalism* 20, Nr. 9 (2019), 1145-1164. <https://doi.org/10.1177/1464884917698170>

²⁵ Celine Klemm, Enny Das ir Tilo Hartmann, „Changed Priorities Ahead: Journalists' Shifting Role Perceptions When Covering Public Health Crises“, *Journalism* 20, Nr. 9 (2019), 1223-1241. <https://doi.org/10.1177/1464884917692820>

²⁶ Claudia Mellado, Lea Hellmueller ir Wolfgang Donsbach, sud., *Journalistic Role Performance: Concepts, Contexts, and Methods* (Taylor & Francis, 2016), 21-41.

²⁷ Ibid.

metu vaidmenų atitikimas siejamas su praktiniais ir deklaruojamais vaidmenimis, atitinkamai atskleidžiančiais, ką žurnalistai iš tiesų daro savo profesinėje veikloje ir ką jie mano darantys²⁸. 2019 m. atliktame tyrime, kurio metu buvo kalbinti žiniasklaidos atstovai iš 67 skirtingų pasaulio valstybių, T. Hanitzsch ir kt. iš viso išskyrė 18 skirtingų žurnalistinių vaidmenų, kuriuos sugrupavo į šešias konkrečias kategorijas: informacinę, analitinę, kritinę, advokacinę, edukacinę ir bendradarbiavimo²⁹. Paaiškėjo, kad nors daugelyje Vakarų visuomenių žurnalistai deklaruoja siekį būti nepriklausomi ir objektyvūs, jų veiklą neretai lemia išoriniai veiksniai – politinis spaudimas, redakcijos politika, rinkos logika ar auditorijos lūkesčiai. Dėl šių aplinkybių idealizuota žurnalistikos misija dažnai lieka tik deklaratyvi, o praktikoje žurnalistai pasitelkia kompromisines strategijas: pavyzdžiui, formaliai laikosi neutralumo, tačiau kartu suteikia daugiau dėmesio tam tikriems politikams, idėjoms ar procesams³⁰. Tiesa, manoma, kad krizės metu tokie kompromisai dažnai sustiprėja ir dėl to, nes žurnalistai, jausdami profesinę atsakomybę ir siekdami laikytis egzistuojančių etikos standartų, bando riboti savo veiksmus. Šioje vietoje atsirandanti savicenzūros grėsmė gali riboti žiniasklaidos atstovų autonomiją ir taip apsunkinti jų profesinių vaidmenų įgyvendinimą³¹.

Visgi, galima manyti, kad tradicinė žiniasklaida – televizija, radijas ir spauda – nuosekliai laikydamosi profesinių normų bei reglamentuotų redakcinių procedūrų, užtikrina santykinai patikimesnę, labiau argumentuotą ir faktais pagrįstą informaciją. Tuo metu vis didesnę įtaką įgyjanti skaitmeninė žiniasklaida, suteikdama galimybę į paskelbtą informaciją reaguoti ir auditorijai, didina gandų plitimo riziką bei kelia rimtus kovos su dezinformacija iššūkius³². Šioje vietoje taip pat svarbu paminėti ir su skaitmeninės žiniasklaidos atsiradimu siejamą visuomeninės žurnalistikos (angl. *citizen journalism*) reiškinių. Nors kol kas akademinėje literatūroje visuomeninio žurnalistos sąvoka nėra aiškiai apibrėžta, dažniausiai tokiu informacinio lauko veikėju yra laikomas asmuo, neturintis formalių ryšių su tradicinėmis žiniasklaidos organizacijomis, tačiau dėl siekio patenkinti informacinius bendruomenės poreikius, skatinti diskusiją ar paprasčiausiai išreikšti savo asmeninį požiūrį, savarankiškai kuriantis ir skelbiantis turinį socialiniuose tinkluose ar tinklaraščiuose³³. Pastebima, kad tokia veikla neretai ardo ribą tarp profesionalios ir mėgėjiškos žurnalistinės veiklos³⁴. Profesionaliais žurnalistais savęs nelaikantys asmenys, užsiimdami

²⁸ Thomas Hanitzsch, „Professional Identity and Roles of Journalists“, *Oxford Research Encyclopedia of Communication* (2017), 1-18. <https://doi.org/10.1093/acrefore/9780190228613.013.95>

²⁹ Thomas Hanitzsch et al., „Role Orientations: Journalists' Views on Their Place in Society“, kn. *Worlds of Journalism* (Columbia University Press, 2019), 161-198.

³⁰ Ibid.

³¹ Sanem Şahin, „Journalism in Conflict-Affected Societies: Professional Roles and Influences in Cyprus“, *Media, War & Conflict* 15, Nr. 4 (2022), 553-569. <https://doi.org/10.1177/1750635220987746>

³² Ibid.

³³ Serena Miller, „Citizen Journalism“, *Oxford Research Encyclopedia of Communication* (2019), 1-23. <https://doi.org/10.1093/acrefore/9780190228613.013.786>; Mistura Adebisola Salaudeen, „From Personal to Professional: Exploring the Influences on Journalists' Evaluation of Citizen Journalism Credibility“, *Journalism Practice* 16, Nr. 10 (2022), 2040-2063. <https://doi.org/10.1080/17512786.2021.1892517>

³⁴ Rahman, *The Role of Journalism in Crisis Communication*, 91-98.

neįpareigojančia žurnalistine veikla, dažnai turi didesnę laisvę veikti politinėje ir socialinėje erdvėje, įskaitant galimybę visuomenę kviešti į protestus ar inicijuoti kitokio pobūdžio pilietines akcijas³⁵. Tuo metu tie, kurie save laiko profesionaliais žurnalistais, dažniausiai siekia išlaikyti objektyvumą ir vengia tiesioginio įsitraukimo į politinius procesus³⁶. Tačiau mokslininkai pabrėžia, kad krizinėse situacijose skirtingos žiniasklaidos rūšys, formuodamos visuomenės nuomonę ir darydamos įtaką jos elgsenai, atlieka tarpusavyje susijusius vaidmenis³⁷.

Tuo galima įsitikinti ir pažvelgus į 2025 m. Lietuvoje kilusią politinę krizę. Jau po 2024 m. spalį vykusių Seimo rinkimų daugiausiai mandatų iškovojo Lietuvos socialdemokratų partija (toliau – LSDP) visuomenėje paskatino pasipiktinimo bangą, kai tuometė politinės jėgos lyderė Vilija Blinkevičiūtė sulaužė priešrinkiminį pažadą eiti premjerės pareigas³⁸ ir valdančioji koalicija buvo suformuota kartu su Konstituciją pažeidusio Remigijaus Žemaitaičio vadovaujama „Nemuno aušra“³⁹. Tačiau tikrosios politinės krizės pradžia būtų galima laikyti 2025 m. gegužės pabaigą. Būtent tuo metu pasirodė pirmoji „Laisvės TV“ ir tiriamosios žurnalistikos centro „Siena“ tyrimo dalis, atskleidusi, kad už Vyriausybės vairo stojusio premjero Gintauto Palucko iš dalies valdomai įmonei „Garnis“ buvo suteikta 200 tūkst. eurų vertės nacionalinio plėtros banko ILTE paskola⁴⁰. Pasirodžius šiai informacijai, opozicijoje veikiantys parlamentarai nedelsdami ėmė kelti klausimus dėl ministro pirmininko viešų ir privačių interesų painiojimo, jo moralės, premjerą ragino prisiimti politinę atsakomybę ir atsistatydinti⁴¹. Visgi pats Ministrų kabineto vadovas tvirtino jokių nusizengimų nepadaręs⁴². Kiti premjerą gynę valdančiosios koalicijos lyderiai laikėsi panašios pozicijos ir aiškino, kad klausimas apie atsistatydinimą yra nepagrįstas ir pernelyg ankstyvas⁴³. Tuo pačiu metu jie pradėjo kelti abejones dėl žurnalistinio tyrimo. Tuometis Seimo vicepirmininkas

³⁵ Alfred Hermida, Seth C. Lewis ir Rodrigo Zamith, „Sourcing the Arab Spring: A Case Study of Andy Carvin’s Sources on Twitter during the Tunisian and Egyptian Revolutions“, *Journal of Computer-Mediated Communication* 19, Nr. 3 (2014), 479-499. <https://doi.org/10.1111/jcc4.12074>

³⁶ Lea Hellmueller ir Claudia Mellado, „Professional Roles and News Construction: A Media Sociology Conceptualization of Journalists’ Role Conception and Performance“, *Communication & Society* 28, Nr. 3 (2015), 1-12. <https://doi.org/10.15581/003.28.35948>

³⁷ Rahman, *The Role of Journalism in Crisis Communication*, 91-98.

³⁸ Lauryna Vireliūnaitė, „Blinkevičiūtė patvirtino – nebus premjere, kaltina amžių ir sveikatą“, *Delfi.lt* (2024), <https://www.delfi.lt/news/politics/blinkeviciute-patvirtino-nebus-premjere-kaltina-amziu-ir-sveikata-120061164>.

³⁹ Paulius Perminas ir Saulius Jakučionis, „Socialdemokratai pasirašė koalicijos sutartį su demokratais ir ‘Nemuno aušra’“, *BNS* (2024), <https://bns.lt/naujienos/socialdemokratai-pasirase-koalicijos-sutarti-su-demokratais-ir-nemuno-ausra-papildytas-a0d9flef>.

⁴⁰ Šarūnas Černiauskas, „Premjero ranka – valstybinio banko kišenėje“, *Siena.lt* (2025), <https://siena.lt/news/premjero-ranka-valstybinio-banko-kiseneje>.

⁴¹ Dalia Plikūnė, „Konservatoriai kelia Palucko atsakomybės klausimą, kreipsis į VTEK“, *Delfi.lt* (2025), <https://www.delfi.lt/news/daily/politics/konservatoriai-kelia-palucko-atsakomybes-klausima-kreipsis-i-vtek-120113487>.

⁴² Agnė Liubertaitė, „G. Paluckas atsistatydinti neketina, dėl tyrimo pats kreipėsi į VTEK“, *Lrytas.lt* (2025), <https://www.lrytas.lt/lietuvosdiena/aktualijos/2025/05/29/news/g-paluckas-isstojo-pasiaisinti-del-jo-imonei-suteiktos-valstybes-paskolos-38058494>.

⁴³ Raminta Majauskaitė ir Austėja Paulauskaitė, „Širinskienė: klausimas apie Vyriausybės vadovo atsistatydinimą yra pernelyg ankstyvas“, *LRT.lt* (2025), https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/2580933/sirinskiene-klausimas-apie-vyriausybes-vadovo-atsistatydinima-yra-pernelyg-ankstyvas?srsId=AfmBOoqPfeDzDtqYBMdUbA1KNPj6WUVkcehrCRxJQWtAyE_fx3XUWgV4.

Juozas Olekas pareiškė, kad tiriamosios žurnalistikos centrui „Siena“ vadovaujantis ir vienas iš tyrimo apie premjero verslus autorių Šarūnas Černiauskas „nėra labai patikimas“⁴⁴. Pats Vyriausybės vadovas Š. Černiauską ir prie tyrimo prisidėjusį visuomenininką, „Laisvės TV“ vadovą Andrių Tapiną vadino „interneto tyrinėtojais“⁴⁵, o į žodžiu užduotus „Sienos“ įkūrėjo klausimus spaudos konferencijų metu neatsakinėjo. Tokiose situacijose atsakymus iš premjero stengėsi išgauti tradicinės žiniasklaidos priemonių atstovai, su kuriais G. Paluckas iš pažiūros bendravo kiek nuolankiau. Tęsiantis skandalui, prie Seimo buvo surengtas prieš valdančiuosius nukreiptas protestas „Sureikšminkim“⁴⁶. Prie šios pilietinės akcijos prisijungti visuomenę kvietė ir patys joje aktyviai dalyvavo tiek A. Tapinas, tiek Š. Černiauskas⁴⁷, toliau viešinę įvairias istorijas apie premjero verslus, aplinką ir praeities klaidas. Reaguodamas į šalyje kilusius politinius neramumus prezidentas Gitanas Nausėda Vyriausybės vadovui davė dvi savaites pasiaiškinti arba pasitraukti iš pareigų⁴⁸. Visgi, dar nepraėjus šiam laikotarpiui, Finansinių nusikaltimų tyrimų tarnyba pradėjo kratos žurnalistiniuose tyrimuose figūravusioje G. Palucko brolienės įmonėje „Dankora“⁴⁹. Tą pačią dieną ministras pirmininkas pranešė iš pareigų pasitraukiantis⁵⁰. Tiesa, pastebėta, kad šių politinių neramumų metu tradicinės žiniasklaidos atstovai socialiniuose tinkluose iš pirmo žvilgsnio taip pat rinkosi vertinamąjį toną. Pavyzdžiui, „INFO TV“ žurnalistas Arnas Mazėtis ironiškai reagavo į premjero pareiškimus apie patiriamas „koordinuotas oponentų atakas“, klausdamas: „kiek dar galima galvoti, kad visuomenė yra debilai?“ (kalba netaisyta – aut. past.)⁵¹. Tuo metu „delfi.lt“ žurnalistė Lauryna

⁴⁴ Vilius Narkūnas, „Olekas apie tyrimą dėl Palucko: informaciją pateikęs šaltinis ‘nėra labai patikimas’“, *LRT.lt* (2025), <https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/2587025/olekas-apie-tyrima-del-palucko-informacija-pateikes-saltinis-nera-labai-patikimas?srsId=AfmBOopTRnkUtYBFQpKFN07D5Vzs4Vhve7vIYBzi9T7iXSkqkyGSbjVe>.

⁴⁵ Domantė Platūkytė, „Paluckas prabilo apie tyrimą – žurnalistus vadino interneto tyrinėtojais“, *LRT.lt* (2025), <https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/2600159/paluckas-prabilo-apie-tyrima-zurnalistus-vadino-interneto-tyrinetojais?srsId=AfmBOor1Mc5X8hLVUzOoNjAfwj6katEE4eFgVUAO35YQTGVpoZC6--92>.

⁴⁶ Aida Murauskaitė ir Šarūnas Nekrošius, „‘Sureikšminkim’ proteste – 2000 žmonių, šūksniai ‘gėda’ ir pašaipi latė prezidentūrai“, *LRT.lt* (2025), https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/2604834/sureiksminkim-proteste-2000-zmoniu-suksniai-geda-ir-pasaipi-late-prezidenturai?srsId=AfmBOorbl0cezxYNFg8kmUDerL1E_mbLa_WnOib6J_o5EOc8cT6SrrvC.

⁴⁷ Andrius Tapinas, „Sudėlioju, kaip atrodo Palucką visais įmanomais būdais ginančių legionas...“ Facebook įrašas, 2025, <https://www.facebook.com/andrius.tapinas/posts/sud%C4%97lioju-kaip-atrodo-paluck%C4%85-visais-%C4%AFmanomais-b%C5%ABdais-ginan%C4%8Di%C5%B3-legionas-nuo-lsd/10234602869086181/>; Šarūnas Černiauskas, „Va taip jaučiausi protesto ‘Sureikšminkim’ scenoje...“ Facebook įrašas, 2025, <https://www.facebook.com/sarunas.cerniauskas/posts/va-taip-jau%C4%8Diausi-protesto-sureik%C5%A1minkim-scenoje-nes-at%C4%97jo-didel%C4%97-mas%C4%97-%C5%BEmoni%C5%B3-ku/10163123425172855/>.

⁴⁸ Eglė Samoškaitė, „Prezidentas premjerui davė dvi savaites – Paluckas per jas išeina atostogų“, *LRT.lt* (2025), <https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/2622297/prezidentas-premjerui-dave-dvi-savaites-paluckas-per-jas-iseina-atostogu?srsId=AfmBOooEfoZapAD5vVFpEmMhxEO4ignSKQlf73fn9YXiiZ2Tiss2ADZtJ>.

⁴⁹ Jurgita Kuzmickaitė, „G. Palucko brolienės įmonėje ‘Dankora’ FNTT atliko kratos, sulaikytas direktorius“, *Vz.lt* (2025), <https://www.vz.lt/verslo-aplinka/2025/07/31/g-palucko-brolienės-imoneje-dankora-lankosi-fntt-571203>.

⁵⁰ LSDP, „Gintautas Paluckas atsistatydina iš premjero ir LSDP pirmininko pareigų“, *LSDP.lt* (2025), <https://www.lsdp.lt/straipsniai/partijos-naujienos/gintautas-paluckas-atsistatydina-is-premjero-ir-lsdp-pirmininko-pareigu/>.

⁵¹ Arnas Mazetti, „Skaitau ir galvoju: o kiek dar galima galvoti, kad visuomenė yra debilai?“ komentaras po Laurynos Vireliūnaitės „Facebook“ įrašų, 2025, <https://www.facebook.com/lauryna.vireliunaite/posts/pfbid02C5Jej9dJHqpiWXcHdnWcNWpT6BzZoYt5kjtRwhjhyLH3ju2f8JbJjpxAbFtTnA1vL>.

Vireliūnaitė savo socialinio tinklo „Facebook“ paskyroje kritikavo Prezidentūros ir ministro pirmininko veiksmus, teigdama, kad „jei kilo klausimų dėl premjero, jis turėjo arba pateikti labai aiškius atsakymus, kurie viską paneigtų, arba priimti moralinę atsakomybę ir trauktis iš pareigų nebandydamas visiems užkalbėti akių, kad tarnybos viską išsiaiškins“⁵². Tokie pasisakymai iš pažiūros leidžia manyti, jog dalis profesionalių žurnalistų ne tik stengėsi nušviesti politinės krizės eigą, bet ir galėjo aktyviai formuoti moralinį vertinimą, taip potencialiai peržengdami nusistovėjusias objektyvaus stebėtojo ribas.

Atsižvelgiant į šį kontekstą, formuluojama darbo **problema**: nors normatyviniai reikalavimai akcentuoja žurnalistinio objektyvumo ir neutralumo svarbą, politinės krizės metu šie principai praktikoje neretai kinta. Atlikti akademiniai tyrimai rodo, kad žiniasklaidos atstovai turi galią savaip interpretuoti įvykius, selektyviai akcentuoti tam tikrus faktus, sąmoningai reikšti simpatijas vieniems ar kitiems politikams, stigmatizuoti krizės dalyvius, pabrėžti situacijos dramatiškumą ar net tiesiogiai skatinti piliečius įsitraukti į protestus⁵³. Aptartas Lietuvos atvejis taip pat leidžia manyti, kad praktikoje normatyviniai žurnalistinio objektyvumo ir neutralumo reikalavimai ne visuomet sutampa su realiomis žiniasklaidos veikimo praktikomis. Todėl šioje vietoje keliamas pagrindinis **tyrimo klausimas**, kaip Lietuvos žurnalistai, 2025 m. nušvietę G. Palucko Vyriausybės atsistatydinimą, suvokė savo profesinį vaidmenį ir kokią įtaką politinei krizei bei ją išgyvenusiai visuomenei manė turėję?

Pastaraisiais metais profesinė Lietuvos žurnalistų savivoka, jų darbo sąlygos, patiriamos išorinės įtakos, redakcinė priklausomybė, etikos normų laikymasis bei suprantamas veiklos saugumas buvo nagrinėti politinių, ekonominių ir socialinių rizikų kontekstuose⁵⁴. Taip pat buvo aptarti žurnalistų darbo specifikos pokyčiai⁵⁵, profesinės grėsmės, pavyzdžiui, fiziniai išpuoliai ar psichologinis smurtas prieš Lietuvos žurnalistus, bei dėl šių rizikų žiniasklaidos atstovų taikoma savicenzūra⁵⁶. Be to, buvo nagrinėta, kokias žurnalistinės kultūros kryptis renkasi žiniasklaidos atstovai bei kas šiuos profesinius sprendimus lemia⁵⁷. Taip pat tirta, kokius profesinius vaidmenis Lietuvos žurnalistai sau prisiėmė ir su kokiais saugumo iššūkiais susidūrė pastaruoju metu vykusiuose

⁵² Lauryna Vireliūnaitė, „Visi puikiai supranta, tik apsimetinėja, kad nesupranta“, komentaras po jos pačios „Facebook“ įrašų, 2025, https://www.facebook.com/lauryna.vireliunaite/posts/pfbid0dd8SS17323nPmXGHZ7NoZ1kY9eigk5QbMHda4JZzeyk_hBnec2QBCXPsgqknfxYLRl.

⁵³ Entman, *Framing: Towards Clarification*, 51-58; Helfer, *Media Effects on Politicians*, 233-252.

⁵⁴ Deimantas Jastramskis et al., *Žurnalistika Lietuvoje: Žurnalistų laisvė, saugumas ir įtakos* (Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 2024), 97-118.

⁵⁵ Darija Ustilaitė, „Lietuvos žiniasklaidos dešimtmečio transformacijos bruožai“, *Žurnalistikos tyrimai* 15 (2021), 29-52.

⁵⁶ Deimantas Jastramskis, Giedrė Plepytė-Davidavičienė ir Ingrida Gečienė-Janulionė, *Professional Threats and Self-Censorship in Lithuanian Journalism*, (Filosofija. Sociologija 34(4), 2023), 422-429.

⁵⁷ Lina Patskočimaitė, „Politinės žurnalistikos kultūra Lietuvoje: kokybinė prieiga“ (Daktaro disertacija, Vilniaus universitetas, 2021), 6-9.

socialiniuose protestuose⁵⁸. Tačiau konkrečių mokslinių tyrimų, analizuojančių žurnalistų savivoką politinės krizės metu, Lietuvoje nėra. Tai ypač problematiška, žinant, kad tokios išskirtinės situacijos kontekste žiniasklaida susiduria su padidėjusiu neapibrėžtumu, visuomenės jautrumu ir intensyvesniu politiniu spaudimu, galinčiu reikšmingai paveikti žurnalistų profesinius sprendimus. Todėl šio **darbo tikslas** – nustatyti, kaip 2025 m. nušviesdami G. Palucko vadovaujamos Vyriausybės atsistatydinimą Lietuvos žiniasklaidos atstovai suvokė savo profesinį vaidmenį ir kokią įtaką jie manė turėję politinės krizės eigai bei ją išgyvenusios visuomenės suvokimui. **Tyrimo analizės medžiaga** tampa 14 pusiau struktūruotų interviu su G. Palucko Vyriausybės atsistatydinimą 2025 m. nušvietusiais žurnalistais. Siekiant įgyvendinti tyrimo tikslą, keliami šie **uždaviniai**, toliau sudarysiantys tyrimo struktūrinę dalį:

1. Remiantis teorine literatūra ir jau įgyvendintais tyrimais, suformuoti teorinį pagrindą, apibrėžiantį pagrindinius žurnalistinius vaidmenis, bei išskirti svarbiausias žiniasklaidos atstovų funkcijas politinės krizės kontekste;
2. Suformuoti interpretatyvistinio tyrimo dizainą, grįstą pusiau struktūruoto interviu metodu ir surinktų duomenų kokybine turinio analize;
3. Atlikus kokybinius interviu su G. Palucko Vyriausybės atsistatydinimą 2025 m. nušvietusiais Lietuvos žiniasklaidos atstovais, išanalizuoti jų profesinės veiklos savivoką politinės krizės akivaizdoje ir apibrėžti, kaip jie patys supranta žurnalistų profesijos ribas šiuolaikiniame kontekste.
4. Nustatyti, kaip savo profesinę įtaką politinės krizės eigai vertina patys Lietuvos žiniasklaidos atstovai, 2025 m. nušvietę G. Palucko Vyriausybės atsistatydinimą, ir kokias principais jie vadovaujasi apie politinę krizę informuodami šalies piliečius bei kokią reikšmę mano turintys jų suvokimui.

Darbo struktūra. Visų pirma darbe pateikiamas teorinis pagrindas, grįstas profesinei žurnalistų savivokai įtaką darančiais veiksniais⁵⁹ bei žurnalistinių vaidmenų teorija (angl. *journalistic role*

⁵⁸ Raminta Majauskaitė, „The Roles and Safety of Journalists in Lithuanian Social Protests (2021–2023)“ *Vilnius University Open Series* (2025), 87-105. <https://doi.org/10.15388/K-ir-I.2025.6>

⁵⁹ Stephanie Grubenmann ir Miriam Meckel, „Journalists’ Professional Identity: A Resource to Cope with Change in the Industry?“ *Journalism Studies* 18, Nr. 6 (2017), 732-748. <https://doi.org/10.1080/1461670X.2015.1087812>; Asimina Michailidou ir Hans-Jörg Trenz, „Rethinking Journalism Standards in the Era of Post-Truth Politics: From Truth Keepers to Truth Mediators“, *Media, Culture & Society* 43, Nr. 7 (2021), 1340-1349. <https://doi.org/10.1177/01634437211040669>; Marta Mitrović ir Ana Milojević, „Professional Identity of Journalists Then and Now: A Perspective of Journalists from Southeast Serbia“, *Applied Media Studies Journal* 3, Nr. 1 (2022), 53-67.

theory) tiek globaliu⁶⁰, tiek Lietuvos⁶¹ mastu. Pristatant teorines tyrimo nuostatas, taip pat apibrėžiama žiniasklaidos atstovų funkcijų kaita politinės krizės akivaizdoje⁶². Toliau pristatomas tyrimo dizainas, sudarytas iš interpretatyvistinės metodologijos, bendros tyrimo logikos, jo aktualumo, ribotumų, informantų atrankos principų ir etikos. Vėliau kokybinės turinio analizės metodu nagrinėjami pusiau struktūruoti Lietuvos žurnalistų, 2025 m. nušvietusių G. Palucko Vyriausybės atsistatydinimą, interviu. Analizuojama, kokius praktinius vaidmenis politinės krizės metu sau prisiėmė Lietuvos žiniasklaidos atstovai, kokią įtaką jie manė turėję krizės eigai bei apie ją informuotai visuomenei, kaip šiuo laikotarpiu kito jų darbo specifika ir kaip jie apskritai suvokia žurnalisto profesijos ribas. Darbo pabaigoje pateikiamos tyrimą apibendrinančios išvados.

1. Teorinis pagrindas

Šiame magistro darbo skyriuje formuojamas konceptualus pagrindas, leidžiantis suprasti žurnalistų profesinės savivokos logiką ir žurnalistinių vaidmenų kaitą politinių krizių metu. Literatūros analizė remiasi žurnalistinių vaidmenų teorijomis, medijų sociologijos prieigomis bei šiuolaikiniais tyrimais apie žiniasklaidos funkcijas demokratinėse ir autoritarinėse visuomenėse. Pirmiausia, aptariami profesinę žurnalistų tapatybę ir savivoką formuojantys veiksniai, atkreipiant dėmesį į institucinių, kultūrinių, organizacinių ir technologinių kontekstų įtaką. Tuomet pristatomos žurnalistinių vaidmenų sistemos ir jų interpretacijos akademinėje literatūroje, išryškinant pagrindines orientacijas – *stebėtojo*, *intervencijos*, *prisitaikymo* ir *bendradarbiavimo* – bei jų sąsajas su žurnalistų profesine tapatybe ir redakcinėmis praktikomis.

Skyriaus pabaigoje pristatoma, kaip politinių krizių akivaizdoje kinta žurnalistinės funkcijos. Čia remiamasi teorinėmis įžvalgomis ir empirine literatūra, nagrinėjančia žiniasklaidos elgseną esant demokratiniam stabilumui ir su krizinėmis situacijomis susijusiems iššūkiams. Tokia struktūra leidžia identifikuoti ne tik žurnalistinių vaidmenų normatyvinius pagrindus, bet ir realias profesinės praktikos transformacijas politinės krizės sąlygomis.

1.1. Profesinei žurnalistų savivokai įtaką darantys veiksniai

⁶⁰ Claudia Mellado ir Lea Hellmueller, „Journalistic Role Performance: A New Research Agenda in a Digital and Global Media Environment“, kn. *Journalistic Role Performance* (2016), 19-36; Hanitzsch et al., *Role Orientations: Journalists' Views on Their Place in Society*, 161-198.

⁶¹ Rūta Kupetytė, „Žurnalistų vaidmenų orientacijos“, kn. *Žurnalistika Lietuvoje: Žurnalistų laisvė, saugumas ir įtakos* (Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 2024), 97-118.

⁶² Rojas-Calderón, 626-645; Silvio Waisbord, „The Elective Affinity between Post-Truth Communication and Populist Politics“, *Communication Research and Practice* 4, Nr. 1 (2018), 17-34, doi: <https://doi.org/10.1080/22041451.2018.1428928>

Profesinė žurnalistų savivoka yra neatsiejama nuo žurnalistikos, kaip socialinės institucijos, legitimumo. Ji ne tik atspindi, kaip patys žiniasklaidos atstovai suvokia savo misiją ir pareigas, bet ir lemia žurnalistikos santykį su visuomene bei valdžios institucijomis⁶³. Akademiniėje erdvėje sutariama, kad profesinę žurnalistų savivoką dažniausiai konstruoja būtent visuomenės lūkesčiai, asmeninės žiniasklaidos atstovų nuostatos, praktinės veiklos ypatumai ir konkrečioje vietovėje – šalyje ar regione – egzistuojantys profesiniai principai⁶⁴. Šiuos teorinius aspektus aiškiai iliustruoja ir Lietuvos visuomeninio transliuotojo (toliau – LRT) praktika. Organizacija yra priėmusi LRT žurnalistų etikos kodeksą, kuriuo yra reglamentuojamas ne tik profesinis darbuotojų elgesys, bet ir tam tikri jų kasdienio gyvenimo ar viešosios komunikacijos aspektai, akcentuojama nepriklausomumo, patikimumo, tikslumo ir viešojo intereso svarba⁶⁵. Panaši tendencija matoma ir užsienio valstybėse. Pavyzdžiui, Jungtinės Karalystės nacionalinis transliuotojas BBC savo veiklą grindžia nešališkumo principu, kuris yra centrinė tiek profesinės savivokos, tiek institucinio patikimumo ašis. BBC „Editorial Guidelines“ nurodo, kad žurnalistai privalo pateikti subalansuotą ir patikrintą informaciją, ypač politinių debatų ar visuomenę poliarizuojančių įvykių metu⁶⁶. Tačiau, nors demokratinėse valstybėse ir vyrauja vis panašesnės profesinės normos, vieno bendro ir universalaus žurnalistų etikos kodekso nėra. Tai lemia kultūriniai, ekonominiai, politiniai ir technologiniai valstybių skirtumai⁶⁷. Vis dėlto universalūs žurnalistinės etikos principai – tikslumas, objektyvumas, skaidrumas, sąžiningumas, pagarba, įvairovė, šaltinių apsauga ir viešojo intereso siekis – yra plačiai pripažįstami daugelyje pasaulio valstybių⁶⁸. Šios nusistovėjusios normos laikomos žiniasklaidos atstovų atrama, kuri ne tik padeda priimti redakcinius sprendimus, bet ir formuoja žurnalistų profesinę tapatybę⁶⁹. Tačiau praktikoje šių principų taikymas dažnai susiduria su iššūkiais – žurnalistai neišvengiamai turi nuspręsti, kokius šaltinius pasirinkti, kurioms temoms skirti daugiau dėmesio, taip pat – koordinuoti savo sprendimus su redakcijų interesais, prisitaikyti prie konkurencinio spaudimo ir auditorijos poreikių⁷⁰. Tai atskleidžia, kad profesionalios žurnalistikos standartai, nors ir universalūs, veikia dinamiškoje aplinkoje, kurioje teoriniai principai nuolat derinami su praktiniais sprendimais.

⁶³ Grubenmann ir Meckel, *Journalists' Professional Identity*, 732-748; Michailidou ir Trenz, *Rethinking Journalism Standards*, 1340-1349.

⁶⁴ Mitrović ir Milojević, *Professional Identity of Journalists Then and Now*, 53-67.

⁶⁵ LRT žurnalistų etikos kodeksas, [apie.lrt.lt](https://apie.lrt.lt/api/uploads/LRT_zurnalistu_etikos_kodeksas_patvirtintas_2022_12_13_2_d46244f331.pdf) (2022), https://apie.lrt.lt/api/uploads/LRT_zurnalistu_etikos_kodeksas_patvirtintas_2022_12_13_2_d46244f331.pdf.

⁶⁶ BBC, „Editorial Guidelines“, *bbc.com* (2025), <https://www.bbc.com/editorialguidelines/guidelines>.

⁶⁷ Mei Li ir Naren Chitty, „Paradox of Professionalism: The Professional Identity of Journalists Who Work across Media Cultures“, *Journalism* 22, Nr. 1 (2021), 157-175. <https://doi.org/10.1177/146488491774317>

⁶⁸ Mellado ir Hellmueller, *Journalistic Role Performance: A New Research Agenda*, 19-36; Morten Skovsgaard et al., „A Reality Check: How Journalists' Role Perceptions Impact Their Implementation of the Objectivity Norm“, *Journalism* 14, Nr. 1 (2013), 22-42. <https://doi.org/10.1177/1464884912442286>

⁶⁹ John Russial, Peter Laufer ir Janet Wasko, *Journalism in Crisis?*, (Javnost – The Public 22(4), 2015), 299-312. <https://doi.org/10.1080/13183222.2015.1091618>

⁷⁰ Entman, 51-58; Helfer, 233-252.

Didžiausi pasikeitimai, visame pasaulyje esmingai transformavę tradicinės žiniasklaidos struktūrą bei jos veikimo principus, pastebėti 21 a. pradžioje, kai įsigalėjo internetas⁷¹. Tuometinius pokyčius turinio kūrimo ir jo platinimo mokslininkai apibūdina kaip žiniasklaidos konvergencijos (angl. *media convergence*) procesą, lėmusį žurnalisto profesijos ribų kaitą⁷². Pavyzdžiui, po socialinių medijų atsiradimo tradiciniams spaudos darbuotojams nebepakanka vien rašyti tekstus – iš jų tikimasi ir fotografavimo, filmavimo, montavimo įgūdžių bei gebėjimo sukurtą turinį nedelsiant publikuoti interneto platformose. Svarbu pažymėti, kad įvyko ir paties turinio sklaidos pokytis – nuo šiol tą pačią informaciją galima pasiekti ne tik spaudoje, bet ir tam tikros žiniasklaidos priemonės interneto portale, jos mobiliojoje programėlėje ar socialinių tinklų paskyroje. Lietuvoje konvergencijos procesas itin išryškėjo, kai transformavosi didieji naujienų portalai. Pavyzdžiui, prieš daugiau kaip dešimtmetį „15min.lt“ portale buvo suformuotas „15min Video skyrius“⁷³. Panašiu metu portalas „delfi.lt“ įkūrė internetinę televiziją, kuri nuo 2019 m. rugsėjo pradėta transliuoti ir per atskirą televizijos kanalą „DELFI TV“⁷⁴. Kaip rodo akademiniai tyrimai, dėl konvergencijos proceso persipynė ir verslo modeliai – tradicinė žiniasklaida vis labiau priklauso nuo internetinės reklamos, socialinių tinklų algoritmų ir vartotojų elgsenos⁷⁵. Šie pokyčiai lėmė ir tai, jog pirmenybę tarpusavyje konkuruojančios žiniasklaidos priemonės pradėjo teikti nebe turinio kokybei, o jo publikavimo greičiui bei patrauklumui. Tai neretai sukelia profesinę įtampą tarp idealaus žurnalisto įvaizdžio ir realių jo darbo sąlygų⁷⁶. Pavyzdžiui, dėl kintančių žiniasklaidos vartojimo įpročių vis dažniau pradėtos naudoti „clickbait“ tipo antraštės⁷⁷, kurios ne tik kelia vidines žiniasklaidos atstovų dilemas, bet ir neigiamai veikia tradicines žurnalistines vertybes, tokias kaip tikslumas, objektyvumas ir visuomenės interesas⁷⁸. Skaitmeninių technologijų atsiradimas taip pat pakoregavo ir informacijos skleidėjų gretas – šiuo metu kiekvienas asmuo gali viešai skelbti

⁷¹ John O’Sullivan ir Ari Heinonen, „Old Values, New Media: Journalism Role Perceptions in a Changing World“, *Journalism Practice* 2, Nr. 3 (2008), 357-371. <https://doi.org/10.1080/17512780802281081>

⁷² Ekaterina A. Baranova et al., „Ethical Principles of Journalism Communication: Media Convergence as a Transforming Factor“, *Online Journal of Communication and Media Technologies* 12, Nr. 4 (2022), 1-7. <https://doi.org/10.30935/ojcm/12746>; Ekaterina A. Baranova et al., „New Media Business Philosophy in Conditions of Mass Media Convergence“, *Online Journal of Communication and Media Technologies* 10, Nr. 4 (2020), 1-6. <https://doi.org/10.30935/ojcm/8387>

⁷³ 15min.lt, „Atsinaujinusi 15min komanda: kas mes esame ir kaip nuo šiol dirbame“, *15min.lt* (2015), <https://www.15min.lt/naujiena/aktualu/lietuva/atsinaujinusi-15min-lt-komanda-kas-mes-esame-ir-kaip-nuo-siol-dirbame-56-499837>

⁷⁴ Delfi.lt, „DELFI TV keliai į televizorius – pradeda veikti naujas kanalas ‘Telia’ vartotojams“, *Delfi.lt* (2019), <https://www.delfi.lt/m360/naujausi-straipsniai/delfi-tv-keliai-i-televizorius-pradeda-veikti-naujas-kanalas-telia-vartotojams-82216899>

⁷⁵ Baranova et al., *Ethical Principles of Journalism Communication*, 1-7; Baranova et al., *New Media Business Philosophy*, 1-6.

⁷⁶ Pauline Cancela ir Annik Dubied, „Stay Strong, Get Perspective, or Give Up: Role Negotiation in Small-Scale Investigative Journalism“, *Journalism Studies* 23, Nr. 9 (2022), 1056-1076. <https://doi.org/10.1080/1461670X.2022.2067585>

⁷⁷ Baranova et al., *Ethical Principles of Journalism Communication*, 1-7.

⁷⁸ Habib ur Rahman, „Media Ethics in the Era of Clickbait Journalism: Ethical Dilemmas and Solutions in Online Media“, *Journal of Social Sciences Review* 3, Nr. 4 (2023), 11-20.

informaciją, reikšti savo mintis ir komentuoti įvykius be profesionalių žurnalistų tarpininkavimo⁷⁹. Todėl žiniasklaidos atstovams tenka koreguoti informacijos rinkimo metodus, nuolat pagrįsti savo profesionalumą kritiniu mąstymu, gebėjimu iš perteklinio srauto atrinkti aktualią informaciją ir patikimus šaltinius, suteikti kontekstą. Be to, tai taip pat paskatino konkurenciją ne tik tarp žiniasklaidos priemonių, bet ir tarp žurnalistų bei daugybės kitų alternatyvių informacijos skleidėjų⁸⁰.

Atlikti tyrimai rodo, kad nuolatinė konkurencija, intensyvus darbo krūvis ir spaudimas laikytis terminų gali skatinti stresą, stipriai paveikti žurnalistų psichologinę sveikatą ir net mažinti profesinę motyvaciją⁸¹. Todėl mokslininkai daro išvadą, kad darbo aplinka ir psichologiniai veiksniai turi didelę įtaką žurnalistų profesinei savivokai⁸². Tiesa, nuo to neatsiejamas ir žurnalistų bendruomenės solidarumas. Teigiama, kad profesinę tapatybę bei tolesnį tikėjimą savo gebėjimais žiniasklaidos atstovams dažnai padeda palaikyti būtent tarpusavio santykiai su kolegomis.⁸³ Visgi kai kuriose šalyse žurnalistų bendruomenės yra susiskaldžiusios pagal darbo pobūdį ar ideologines nuostatas, o tai komplikuoja vieningos profesinės tapatybės kūrimą⁸⁴.

Taip pat, mokslininkų manymu, įtakos žurnalistų darbui bei jų kuriamam turiniui gali turėti ir sociodemografiniai veiksniai – lytis, amžius ir išsilavinimas⁸⁵. Remiantis 2024 m. atlikto tyrimo duomenimis, Lietuvoje daugiau kaip pusė (62,6 proc.) visų žurnalistų yra moterys. Vidutinis žiniasklaidos atstovų amžius šalyje siekia apie 43 metus, o dauguma jų – 95,4 proc. – turi aukštąjį universitetinį išsilavinimą⁸⁶. Nors lyčių pasiskirstymas ir išsilavinimo laipsnis panašus visose Rytų Europos valstybėse, Lietuvoje žurnalistai vidutiniškai yra vyresni nei kitose pasaulio šalyse⁸⁷. Tai dažniausiai reiškia ir ilgesnę darbo patirtį, kuri visuomenėje siejama su aukštesniu profesionalumo lygiu⁸⁸. Tiesa, tyrimai rodo, kad tokie vieši stereotipai neigiamai veikia žurnalistų savivertės formavimąsi⁸⁹. Apskritai, kalbant apie žurnalistikos poziciją visuomenėje, piliečių pasitikėjimo žiniasklaida lygis yra vienas esminių profesinės savivokos veiksnių. Dažnai būtent jis lemia, kaip

⁷⁹ Peter Bro ir Filip Wallberg, „Gatekeeping in a Digital Era: Principles, Practices and Technological Platforms“, *Journalism Practice* 9, Nr. 1 (2015), 92-105. <https://doi.org/10.1080/17512786.2014.928468>

⁸⁰ O’Sullivan ir Heinonen, *Old Values, New Media*, 357-371.

⁸¹ Sallie Hughes et al., „Coping with Occupational Stress in Journalism: Professional Identities and Advocacy as Resources“, kn. *Journalism and Safety* (London: Routledge, 2024), 221-241.

⁸² Bassant Zein Aldin, „Reporting on Reporters: Self-Perceptions of Journalists towards Their Job Identity in Private Newspapers in Egypt“ (Magistro darbas, The American University in Cairo, 2019), 34-36. <https://fount.aucegypt.edu/etds/753>

⁸³ Hughes et al., 221-241.

⁸⁴ Jan Fredrik Hovden ir Nete Nørgaard Kristensen, „The Cultural Journalist around the Globe: A Comparative Study of Characteristics, Role Perceptions, and Perceived Influences“, *Journalism* 22, Nr. 3 (2021), 689-708.

⁸⁵ Mark Deuze, „The Professional Identity of Journalists in the Context of Convergence Culture“, *Observatorio (Obs*)* 2, Nr. 4 (2008), 103-117.

⁸⁶ Giedrė Plepytė-Davidavičienė, „Kas yra žurnalistai Lietuvoje, kur ir kokiomis sąlygomis jie dirba?“, kn. *Žurnalistika Lietuvoje: Žurnalistų laisvė, saugumas ir įtakos* (Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 2024), 31-53.

⁸⁷ Ibid.

⁸⁸ Beate Josephi ir Martin Oller Alonso, „Re-Examining Age: Journalism’s Reliance on the Young“, *Journalism* 22, Nr. 3 (2021), 726-747. <https://doi.org/10.1177/1464884918800077>

⁸⁹ Zein Aldin, *Reporting on Reporters*, 34-36.

žurnalistai suvokia savo atsakomybę ir vaidmenį visuomenėje⁹⁰. Tiesa, šioje vietoje svarbu paminėti, kad auditorijos ir žurnalistų santykiai yra grįsti dvipuse sąveika – žurnalistų profesinė savivoka bei vaidmuo, kurį jie atlieka, formuoja ir visuomenės pasitikėjimą pačia žiniasklaida. Atsižvelgiant į šią abipusę priklausomybę, pabrėžiama, kad auditorijos ir žurnalistų santykiai yra demokratinį procesų kokybės rodiklis, o tai, anot tyrėjų, itin svarbu sprendžiant skaitmenizacijos keliamus iššūkius, tokius kaip neapykantos kalba ar dezinformacijos plitimas⁹¹.

Remiantis šiomis teorinėmis prielaidomis, profesinę žurnalistų savivoką galima apibrėžti kaip dinamišką ir socialiai konstruojamą reiškinį, kuriame žiniasklaidos atstovai refleksyviai suvokia savo vaidmenį, pareigas bei misiją visuomenėje. Tai nėra statiškas profesinės tapatybės atspindys, o nuolat kintantis procesas, veikiamas tiek individualių vertybinių nuostatų, redakcinių praktikų, tiek platesnių socialinių, politinių ar kultūrinių kontekstų. Savivoka atspindi kaip žurnalistai realiomis darbo sąlygomis interpretuoja ir pritaiko pagrindinius profesinius standartus – tikslumą, objektyvumą, skaidrumą, atsakomybę viešajam interesui. Ji padeda orientuotis sudėtingoje informacinėje aplinkoje, tačiau lygiai taip pat yra formuojama nuolatinės sąveikos su auditorija, institucijomis bei technologiniais pokyčiais. Apibendrinant galima teigti, kad profesinę žurnalistų savivoką formuoja kompleksinė tarpusavyje susijusių veiksnių visuma: normatyviniai profesiniai pagrindai, organizaciniai kontekstai, technologinės transformacijos, bendruomeniškumas, auditorijos lūkesčiai bei individualūs sociodemografiniai bruožai, tokie kaip lytis, amžius, patirtis ar išsilavinimas. Šių veiksnių sankirta lemia, kaip žurnalistai suvokia savo profesinę tapatybę, koku mastu jaučiasi galintys įgyvendinti savo misiją ir kaip savo vaidmenį reflektuoja demokratinėje visuomenėje.

1.2. Žurnalistiniai vaidmenys

Šiame darbe vadovaujamas 2001 m. Ralph H. Turner aprašyta vaidmenų teorija (angl. *role theory*), kuri teigia, kad socialiniai vaidmenys ne tik nustato individo elgesio normas, bet ir suteikia jo veiklai prasmę. Jie padeda suprasti, kodėl asmens veiksmai yra svarbūs visuomenėje, tam tikroje jos grupėje ar organizacijoje. Vaidmenys apibrėžia individų lūkesčius, tačiau dažnai, sąveikaujant su kitais vaidmenų turėtojais arba siekiant efektyviau įgyvendinti veiklos tikslus, kinta, yra interpretuojami, adaptuojami arba rekonstruojami⁹². Ši teorinė prieiga darbe pasitelkiama kaip bendras konceptualus rėmas, leidžiantis analizuoti konkrečias profesinių grupių – šiuo atveju žurnalistų – vaidmenų

⁹⁰ Bernadette Uth et al., „The Journalism–Audience Relationship in the Digital Age: A Theoretical Literature Review“, *Journalism* 26, Nr. 1 (2025), 45-64. <https://doi.org/10.1177/14648849231221611>

⁹¹ Ibid.

⁹² Ralph H. Turner, „Role Theory“, kn. *Handbook of Sociological Theory*, sud. Jonathan H. Turner (Boston, MA: Springer US, 2001), 233-254.

sampratas. Profesinė žiniasklaidos atstovų savivoka dažniausiai pasireiškia būtent per skirtingas žurnalistinių vaidmenų orientacijas. Jos yra laikomos esminiais profesionalumo pagrindais, žiniasklaidos atstovams padedančiais apibrėžti savo darbo siekiamybę⁹³. Nors žurnalistiniai vaidmenys yra ribojami įvairių išorinių veiksnių, pavyzdžiui, politinių ar organizacinių įsipareigojimų⁹⁴, visame pasaulyje žiniasklaidos atstovai stengiasi jų laikytis, nusistatyti esminius profesinius tikslus ir suprasti savo padėtį visuomenėje.

Vienos pirmųjų žurnalistinių vaidmenų orientacijų buvo apibrėžtos dar XX amžiaus antroje pusėje. 1963 m. Bernardas C. Cohenas išskyrė *neutraliąsias* ir *dalyvaujamąsias* žurnalistų vaidmenų orientacijas. Čia neutralūs žurnalistai buvo apibūdinami kaip stebėtojai, o dalyviai kaip aktyvistai ir interpretatoriai⁹⁵. Po kelerių metų Morisas Janowitzius savo tyrime žurnalistus suskirstė į *vartininkus* ir *advokatus*. Vartininko orientaciją jis siejo su objektyvumo paieškomis bei faktų ir nuomonės atskyrimu, o advokato vaidmenį prisiimančius žurnalistus apibūdino kaip tuos, kurie kalba visuomenės ar nelygybę patiriančių jos grupių vardu⁹⁶. 1986 m. Weaver ir Wilhoit pasiūlė nuoseklesnę tipologiją, kurioje išskyrė *skleidėjų*, *vertėjų* ir *priešišky* žurnalistų vaidmenis⁹⁷. Vėliau pridėjo dar vieną – *populistinio mobilizatoriaus* – vaidmenį⁹⁸. Kadangi pastaruosius šešis dešimtmečius profesiniai vaidmenys buvo viena pagrindinių žurnalistikos tyrimų temų, vaidmenų orientacijų skaičius sparčiai augo ir tapo vis sudėtingiau jas sugrupuoti į konkrečias kategorijas. Taip pat buvo pastebėta, kad tai, kaip žurnalistai supranta savo rolę, nebūtinai sutampa su tuo, kaip jie elgiasi praktinėje veikloje⁹⁹. Todėl, kaip jau minėta magistro darbo įvade, profesinius žurnalistų vaidmenis T. Hanitzsch suskirstė į du lygmenis – vaidmenų orientacijas (normatyvinius ir kognityvinius) bei vaidmenų atitikimą (praktinius ir deklaruojamus). Normatyvinius vaidmenis galima suvokti kaip plačiosios visuomenės žurnalistams primetamus lūkesčius, o kognityviniai, pasak autoriaus, atspindi individualius žiniasklaidos atstovų siekius. Tiesa, svarbu paminėti, kad pastarieji dažniausiai ir kyla būtent iš normatyvinių vaidmenų¹⁰⁰. Nors T. Hanitzsch daro išvadą, kad profesinės žurnalistų orientacijos koreliuoja su realios žiniasklaidos atstovų veiklos rezultatais¹⁰¹, nemaža dalis

⁹³ Jan Fredrik Hovden ir Jari Väliaverronen, „Nordic Journalists’ Conceptual Roles and Perceived Influences: A European and Inter-Nordic Comparison“, *Nordicom Review* (2021), 141-161.

⁹⁴ Nagwa Fahmy ir Hossam Elhamy, „Beyond Objectivity: Interventionist Journalism and Professional Role Performance in Global South Media Landscape“, *Frontiers in Communication* 10 (2025), 1-13. <https://doi.org/10.3389/fcomm.2025.1660219>

⁹⁵ Tim P. Vos, „Historical Perspectives on Journalistic Roles“, kn. *Journalistic Role Performance*, sud. Claudia Mellado, Lea Hellmueller ir Wolfgang Donsbach (New York: Routledge, 2016), 59-77.

⁹⁶ Morris Janowitz, *Professional Models in Journalism: The Gatekeeper and the Advocate*, (*Journalism Quarterly* 52(4), 1975), 618-626. <https://doi.org/10.1177/107769907505200402>

⁹⁷ David Weaver, Dan Drew ir G. Cleveland Wilhoit, *U.S. Television, Radio and Daily Newspaper Journalists*, (*Journalism Quarterly* 63(4), 1986), 683-692.

⁹⁸ David H. Weaver ir G. Cleveland Wilhoit, „Daily Newspaper Journalists in the 1990s: A Report of Key Findings from a 1992 National Survey of U.S. Journalists“, (Indiana University, 1996), 1-29.

⁹⁹ Andreas A. Riedl ir Thomas Hanitzsch, „Journalistic Roles“, kn. *Elgar Encyclopedia of Political Communication* (Cheltenham: Edward Elgar Publishing, 2025), 1-6.

¹⁰⁰ Hanitzsch, *Professional Identity and Roles of Journalists*, 1-18.

¹⁰¹ Ibid.

tyrimų rodo didelį atotrūkį tarp vaidmenų, kurių žurnalistai siekia, ir praktinių vaidmenų, kuriuos jie atlieka¹⁰². Manoma, jog daugelyje Vakarų valstybių vyraujantys profesionalumo ir neutralumo reikalavimai apsunkina žurnalistų gebėjimą pripažinti, kad praktikoje jie negali įgyvendinti to, ką patys laiko aukščiausiais normatyviniais standartais. Dėl šios priežasties žiniasklaidos atstovai, apmąstydami savo vaidmenis, dažnai yra linkę iš naujo interpretuoti vykdomą praktinę veiklą taip, kad ji atitiktų standartinį žurnalistų vaidmenų rinkinį. Todėl yra itin svarbu suprasti, kad žiniasklaidos atstovų savivoka tik iš dalies sutampa su tuo, kaip jie savo darbą atlieka iš tikrųjų¹⁰³.

Visgi 2015 m. Claudia Mellado išskyrė tris pagrindines dimensijas, kurios padeda pamatuoti žurnalistinių vaidmenų atitikimą. Tai – žurnalisto balso, jo santykio su valdžia ir auditorijos traktavimo dimensijos. Remiantis jomis, buvo identifikuoti šeši pagrindiniai žiniasklaidos atstovų vaidmenys: *intervencijos*, kai žurnalistas aktyviai reiškia savo nuomonę, visuomenei pateikia interpretacijas ir siūlymus; *sargybinis*, kai yra nuolat stebimi, kvestionuojami ir kritiškai vertinami valdžios institucijų ar atskirų politikų veiksmai; *lojalus valdžios tarpininkas*, kai remiama valdžios institucijų veikla, pabrėžiama valstybės pažanga ir teigiamai vaizduojamas elitas; *pagalbininkas*, kai žurnalistas nuolat patarinėja piliečiams ir taip veikia jų kasdienį gyvenimą; *pilietiškumo puoselėtojas*, kai visuomenė yra skatinama prisijungti prie įvairių judėjimų ar protestų; *pramoginis*, kai pagrindinis žiniasklaidos atstovo tikslas yra suteikti visuomenei pramogą, akcentuoti sensacijas¹⁰⁴. Tuo metu bene didžiausiame globaliame pastarųjų metų tyrime, atliktame apklausus 67 pasaulio šalių žurnalistus, WJS tinklo mokslininkai išskyrė net 18 skirtingų profesinių vaidmenų – *stebėtojo*, *sargybinio*, *advokato*, *pokyčių skatintojo*, *faktų perdavėjo*, *mobilizuotojo*, *pagalbininko*, *pramoginio*, *pilietiškumo puoselėtojo*, *lojalaus valdžios tarpininko*, *aktyvisto*, *bendradarbiavimo*, *pokyčių agento*, *oportunisto*, *dialogo skatintojo*, *palaikymo*, *švietėjo*, *aiškintojo*. Akcentuota, kad dažnai individualiems žurnalistams galima priskirti ir ne vieną vaidmenį, kadangi kasdienė redakcinio darbo rutina žiniasklaidos atstovus skatina pozicionuoti save kaip kontinuumą tarp idealių vaidmenų. Todėl autoriai apibrėžė pagrindinius žurnalistų vaidmenų indeksus: *stebėtojo*, *bendradarbiavimo*, *intervencijos* bei *prisitaikymo*¹⁰⁵. Atsižvelgiant į tai, kad šie keturi vaidmenų indeksai leidžia apibendrinti itin platų profesinių orientacijų spektrą ir suteikia galimybę vieningu principu identifikuoti skirtingų šalių žurnalistų darbo tendencijas, šiame magistro darbe bus remiamasi būtent

¹⁰² Claudia Mellado ir Arjen van Dalen, „Between Rhetoric and Practice: Explaining the Gap between Role Conception and Performance in Journalism“, *Journalism Studies* 15, Nr. 6 (2014), 859-878. <https://doi.org/10.1080/1461670X.2013.838046>; Edson C. Tandoc Jr, Lea Hellmueller ir Tim P. Vos, „Mind the Gap: Between Journalistic Role Conception and Role Enactment“, *Journalism Practice* 7, Nr. 5 (2013), 539-554. <https://doi.org/10.1080/17512786.2012.726503>

¹⁰³ Hanitzsch, *Professional Identity and Roles of Journalists*, 1-18.

¹⁰⁴ Claudia Mellado, „Professional Roles in News Content: Six Dimensions of Journalistic Role Performance“, *Journalism Studies* 16, Nr. 4 (2015), 596-614; Claudia Mellado, *Journalists' Professional Roles and Role Performance*, (Oxford Research Encyclopedia of Communication, 2019), 1087-1106. <https://doi.org/10.1093/acrefore/9780190228613.013.832>

¹⁰⁵ Hanitzsch et al., *Role Orientations*, 161-198.

jais. Šie vaidmenų indeksai atspindi esmines žurnalistų profesinės savivokos dimensijas ir leidžia sistemiškai analizuoti, kaip žiniasklaidos atstovai suvokia savo vaidmenį skirtinguose politiniuose ir kultūriniuose kontekstuose. Taip pat bus vadovaujama Lietuvos žurnalistų vaidmenis 2024 m. tyrusios Rūtos Kupetytės siūlymu stebėtojo vaidmenį skaidyti į dvi dalis – *stebėtojo, orientuoto į politiką*, bei *stebėtojo, orientuoto į visuomenės pažangą*, – kadangi šios dvi vaidmenų orientacijos, Lietuvos žurnalistų nuomone, yra pačios svarbiausios. Toliau rikiuojasi didžiausią auditoriją pritraukti siekiantis *prisitaikymo* vaidmuo, ketvirtoje vietoje – *intervencija*, skatinanti pokyčius ir visuomenės dalyvavimą politikoje, o mažiausiai Lietuvos žurnalistų vertinamas pasirodė valdžios politiką remiantis *bendradarbiavimo* vaidmuo¹⁰⁶.

1.2.1. Stebėtojo vaidmuo

Stebėtojo vaidmuo, T. Hanitzsch ir kt. teigimu, yra kertinis žurnalistikos identitetas visose išsivysčiusiose demokratinėse valstybėse. Čia jis dažnai grindžiamas „ketvirtosios valdžios“ principu, kai žurnalistai prižiūri valdžios institucijų atskaitomybę bei tokiu būdu kuria mąstančią visuomenę. Stebėtojo vaidmenį sau prisiėmę žurnalistai gali veikti kaip kritiški politinių sprendimų stebėtojai arba proaktyviai tirti ir analizuoti valdančiųjų teiginius, rinkti informaciją apie dalykus, kurie jiems kelia įtarimų¹⁰⁷. Šis vaidmuo iš esmės yra panašus į jau minėtus neutralaus žurnalistų informacijos skleidėjo vaidmenis, tačiau papildomai dar gali apimti ir „sarginio šuns“ (angl. *watchdog*) funkciją. Pastarosios tikslas yra atlikti nepriklausomą valdžios, verslo ar kitų viešų institucijų kontrolę, kvestionuoti mažai viešinamą jų veiklą¹⁰⁸. Atlikti empiriniai tyrimai rodo, kad dažnai pastebima sąsaja tarp žurnalistų profesinės savivokos ir realios „sarginio šuns“ laikysenos jų veikloje¹⁰⁹. Visgi, Lietuvos mokslininkai teigia, kad visuomenė dažnai pasigenda „sarginio šuns“ funkciją atliekančių ir pareigą perspėti visuomenę apie galimas grėsmes prisiimančių žurnalistų. Manoma, kad žiniasklaidos atstovai dažnai yra linkę laukti, kol numanomi pavojai pasireikš patys ir tik tuomet apie juos informuoti gyventojus¹¹⁰.

Nors stebėtojo vaidmens svarba tarp žurnalistų yra neginčijama visame pasaulyje, dažniausiai jo reikšmę pabrėžia politinėmis temomis rašantys ar reportažus rengiantys žiniasklaidos atstovai¹¹¹. Taip pat šis vaidmuo pamatine žurnalistikos funkcija laikomas demokratinėse šalyse, kur

¹⁰⁶ Kupetytė, *Žurnalistų vaidmenų orientacijos*, 97-118.

¹⁰⁷ Hanitzsch et al., *Role Orientations*, 161-198.

¹⁰⁸ Tim P. Vos, „Social Roles of Journalism“, kn. *The Routledge Companion to News and Journalism* (London: Routledge, 2022), 73-81.

¹⁰⁹ Paulo Ferracioli, Andressa Buttore Kniess ir Francisco Paulo Jamil Marques, „The Watchdog Role of Fact-Checkers in Different Media Systems“, *Digital Journalism* 10, Nr. 5 (2022), 717-737. <https://doi.org/10.1080/21670811.2021.2021377>

¹¹⁰ Jurgita Matačinskaitė, „Žurnalistų kompetencijos ir gebėjimai šiandienos žiniasklaidoje“, *Žurnalistikos tyrimai* 3 (2010), 117-142.

¹¹¹ Hovden ir Välliverron, *Nordic Journalists' Conceptual Roles and Perceived Influences*, 141-161.

žiniasklaidos laisvei ir redakcinei autonomijai yra skiriamas didesnis dėmesys, rečiau susiduriama su politine įtaka. Priešingai yra Afrikoje bei didelėje Azijos dalyje, pavyzdžiui, Kinijoje, Malaizijoje ar Singapūre. Čia mažiau laisvių turintys žurnalistai stebėtojo vaidmeniui tiek daug reikšmės neteikia. Žemi šio vaidmens rodikliai yra ir Rusijoje bei Vengrijoje, kur apribotos ne tik spaudos, bet ir pilietinės laisvės. Pietų Amerikos šalyse stebėtojo vaidmuo yra vertinamas skirtingai. Argentinoje ir Brazilijoje, kur pastaraisiais metais vyko prieš valdančiuosius nukreipti protestai, žurnalistai stebėtojo vaidmeniui skiria daugiau dėmesio, tačiau Čilėje ir Kolumbijoje šio vaidmens svarba yra pastebima retai¹¹².

Kaip jau minėta, 2024 m. tarp Lietuvos žurnalistų stebėtojo vaidmuo sulaukė didžiausio palaikymo. Visgi R. Kupetytės atliktame tyrime ši orientacija dar buvo išskaidyta į dvi dalis – *stebėtojo, orientuoto į politiką*, bei *stebėtojo, orientuoto į visuomenės pažangą*. Viena grupė atitinkamai labiau yra linkusi stebėti politikus ir kruopščiai tirti jų darbą, nušviesti visuomenės problemas, gyventojams pateikti ne tik informaciją, kuri yra reikalinga susidaryti nuomonei, bet ir padėti ją reikšti, siūlyti aktualijų analizę, aptarti galimą jų poveikį ateičiai, kovoti su dezinformacija. Tuo metu antrajai grupei be įprasto stebėtojo vaidmens kartu svarbu ir šviesti auditoriją, remti nacionalinę raidą, pastangas, saugančias visuomenės sveikatą, kalbėti socialiai pažeidžiamų grupių vardu, skatinti taiką, toleranciją, įvardyti galimus visuomenės problemų sprendimo būdus¹¹³.

Atsižvelgus į šias teorines perspektyvas, galima teigti, kad stebėtojo vaidmuo išlieka esmine žurnalistinės profesijos norma, ypač demokratinėse visuomenėse, kur žiniasklaida veikia kaip valdžios kontrolės mechanizmas ir viešojo intereso gynėja. Visgi reali šio vaidmens raiška priklauso nuo žiniasklaidos laisvės, politinio spaudimo lygio ir institucinio stabilumo – poliarizacijos, autoritarizmo ar ribotų pilietinių teisių kontekstuose šio vaidmens svarba mažėja, o žurnalistai iš dalies praranda galimybes veikti kaip nepriklausomi stebėtojai. Tuo metu Lietuvoje stebėtojo vaidmens orientacijos dar skirstomos į tradicinį valdžios priežiūros modelį bei platesnį visuomenės informavimo, švietimo ir demokratinų vertybių puoselėjimo siekį.

1.2.2. Bendradarbiavimo vaidmuo

Tuo metu mažiausiai viso pasaulio žurnalistų, ypač išsivysčiusiose Vakarų demokratijose, yra vertinamas bendradarbiavimo vaidmuo. Šią stebėtojo vaidmeniui priešingą rolę prisiimantys žiniasklaidos atstovai savo darbe remia valdžios institucijų ar atskirų politikų sprendimus, politinius lyderius vaizduoja teigiamai, dažnai akcentuoja jų indėlį į visuomenės gerovę, pabrėžia valstybės pažangą, jos stabilumą. Bendradarbiavimo vaidmenį prisiėmę žurnalistai save yra linkę suvokti kaip

¹¹² Hanitzsch et al., *Role Orientations*, 161-198.

¹¹³ Kupetytė, 97-118.

valdžios institucijų gynėjus, valdančiųjų partnerius, o ne nepriklausomos jų kontrolės vykdytojus ar prižiūrėtojus¹¹⁴.

Kaip rodo tyrimai, bendradarbiavimo vaidmuo dažniausiai pasireiškia autoritarinėse valstybėse, kur žiniasklaida yra suvokiama kaip nacionalinių interesų gynėja¹¹⁵. Šiose šalyse ar besivystančiose demokratijose bendradarbiavimo vaidmuo dažnai yra suprantamas kaip profesinė pareiga. Pavyzdžiui, Azijoje, ypač Malaizijoje, Singapūre, Indonezijoje ir kitose žemyno pietryčiuose esančiose valstybėse, žurnalistų ir valdžios partnerystė laikoma būtina siekiant ekonominės plėtros, socialinio stabilumo ir vienybės¹¹⁶. Tuo metu Rusijoje atliktas žurnalistinių vaidmenų tyrimas rodo, kad sovietmečiu dirbti pradėję žiniasklaidos atstovai bendradarbiavimą su valdžia laiko natūraliu procesu, o naujoji karta, prie profesijos prisijungusi po 1990-ųjų, žurnalistiką yra labiau linkusi suvokti kaip viešuosius ryšius. Visgi rinkimų ar kitų svarbių įvykių metu dažniausiai padeda politiniam elitui. Tiesa, T. Hanitzsch ir kt. pastebi, kad bendradarbiavimo vaidmuo nebūtinai yra pateisinamas „bendrojo gėrio“ diskursu. Pavyzdžiui, jau aptartoje Rusijoje, Kinijoje ar Persijos įlankos valstybėse žurnalistai yra priversti atlikti bendradarbiavimo vaidmenį dėl patiriamo politinio spaudimo, labiau suvaržytos aplinkos ir ribotų laisvių¹¹⁷.

Tyrimai atskleidžia, kad dažnai žurnalistams, kurie sau prisiima bendradarbiavimo funkciją, yra sudėtinga tai pripažinti dėl visuomenės keliamų lūkesčių ir vakarietiško nepriklausomumo idealo¹¹⁸. Kai kurie autoriai bendradarbiavimo vaidmenį laiko net pavojingu demokratijai. Pasak jų, pastarasis silpnina žiniasklaidos kontrolės funkciją, nes žurnalistai gali aktyviai ginti vyriausybę ir jos politiką, veikdami kaip „propagandistai“ arba „agitatoriai“¹¹⁹. Tačiau, šioje vietoje svarbu pažymėti, kad bendradarbiavimo vaidmens poveikis priklauso nuo politinės aplinkos, profesinės etikos ir visuomenės lūkesčių. Šis vaidmuo tapo kur kas aktualesnis šiuolaikinių geopolitinių iššūkių akivaizdoje. Pavyzdžiui, nuo karo kenčiančioje Ukrainoje žiniasklaidos atstovai pastaruoju metu yra priversti balansuoti tarp profesinės nepriklausomybės ir patriotizmo bei bendradarbiavimo su valstybinėmis institucijoms¹²⁰.

Nors bendradarbiavimo vaidmuo pasaulyje, ypač brandžiose demokratijose, sulaukia mažiausiai palaikymo, kai kuriuose regionuose jis laikomas profesine pareiga ir priemone užtikrinti

¹¹⁴ Hanitzsch et al., *Role Orientations*, 161-198; Thomas Hanitzsch ir Tim P. Vos, „Journalistic Roles and the Struggle over Institutional Identity: The Discursive Constitution of Journalism“, *Communication Theory* 27, Nr. 2 (2017), 115-135. <https://doi.org/10.1111/comt.12112>

¹¹⁵ Riedl ir Hanitzsch, *Journalistic Roles*, 1-6.

¹¹⁶ Kokkeong Wong, „Asian-Based Development Journalism and Political Elections: Press Coverage of the 1999 General Elections in Malaysia“, *Gazette* 66, Nr. 1 (2004), 25-40. <https://doi.org/10.1177/0016549204039940>

¹¹⁷ Hanitzsch et al., *Role Orientations*, 161-198; Hanitzsch ir Vos, *Journalistic Roles and the Struggle over Institutional Identity*, 115-135.

¹¹⁸ Ibid.

¹¹⁹ Hanitzsch et al., *Role Orientations*, 161-198; Svetlana Pasti, „Two Generations of Contemporary Russian Journalists“, *European Journal of Communication* 20, Nr. 1 (2005), 89-115. <https://doi.org/10.1177/0267323105049634>

¹²⁰ Diana Kukhar, „Ukrainian Journalism in Transition: From Post-Soviet Challenges to Wartime Realities“ (Daktaro disertacija, Vytauto Didžiojo universitetas, 2025), 27-34.

valstybės stabilumą ar nacionalinius interesus. Tačiau šis vaidmuo, kaip rodo agresiją patiriančios Ukrainos pavyzdys, gali įgyti kitokią prasmę krizių ar karo sąlygomis, todėl jo reikšmė ir poveikis visuomenei priklauso nuo platesnio politinio ir istorinio konteksto.

1.2.3. Intervencijos vaidmuo

Intervencijos vaidmuo pasaulyje siejamas su žurnalistų polinkiu dalyvauti visuomeniniuose reikaluose. Šį vaidmenį prisiėmę žurnalistai politiniame gyvenime save paprastai yra linkę suvokti kaip dalyvius, o ne objektyvius stebėtojus. Jie gali veikti kaip konkrečių visuomenės grupių, socialiai nuskriaustųjų gynėjai, taip pat – tam tikrų socialinių ar kultūrinių vertybių, ideologijų propaguotojai, nacionalinės raidos skatintojai ar „pokyčių agentai“, pabrėžiantys socialinę teisingumą arba gyvenimo kokybę. Tokiais būdais intervencijos vaidmenį prisiėmę žurnalistai siekia ne tik atspindėti realybę, bet ir keisti visuomenę. Šio vaidmens besilaikantys žiniasklaidos atstovai auditorijai pateikia tokį turinį, kuris, jų manymu, yra svarbus siekiant socialinės transformacijos. Jie nevengia formuoti politinę darbotvarkę, daryti įtaką piliečių nuomonei ir skatinti juos veikti¹²¹.

Žvelgiant į Vakarų visuomenes, labiausiai intervencinis vaidmuo prieš dešimtmetį buvo vertinamas Ispanijoje, Portugalijoje ir Graikijoje, kurios susidūrė su rimtomis ekonominėmis krizėmis. Tarp žurnalistų daugiausiai palaikymo jis sulaukia mažiau socialiai ar ekonomiškai išsivysčiusiose šalyse. Socialinių pokyčių skatinimas, viešosios nuomonės ir politinės darbotvarkės formavimas gerai vertinamas ir daugelyje Afrikos šalių. Taip pat Lotynų Amerikoje, kur žurnalistai dažnai nevengia atviros nuomonių raiškos. Be to, tyrimai rodo, kad intervencijos vaidmuo dažnai pasireiškia mažiau turtingose šalyse, visuomenėse, kurios patiria pokyčius arba susiklosčiusi politinė aplinka žurnalistams leidžia imtis aktyvesnio vaidmens. Pastebima, kad žiniasklaidos atstovai intervencijos vaidmenį prisiima ir tose visuomenėse, kurios ne taip efektyviai kovoja su korupcija, neturi stipraus teisinio ir institucinio apibrėžtumo. Tokiais atvejais žurnalistai įsitraukia ir veikia kaip „pokyčių agentai“, siekiantys kovoti su socialinėmis problemomis¹²².

Taip pat kai kuriais atvejais intervencinis vaidmuo siejamas ir su „žurnalistiniu aktyvizmu“, kuomet žiniasklaidos atstovai ne tik informuoja, bet ir siekia daryti tiesioginę įtaką politiniams ar socialiniams procesams, taip sukurdami įtampą tarp profesinio neutralumo normos ir

¹²¹ Hanitzsch et al., *Role Orientations*, 161-198; Pasti, *Two Generations of Contemporary Russian Journalists*, 89-115; Jyotika Ramaprasad ir James D. Kelly, „Reporting the News from the World’s Rooftop: A Survey of Nepalese Journalists“, *Gazette* 65, Nr. 3 (2003), 291-315. <https://doi.org/10.1177/001654920306500300>; Joseph Man Chan, Zhongdang Pan ir Francis L. F. Lee, „Professional Aspirations and Job Satisfaction: Chinese Journalists at a Time of Change in the Media“, *Journalism & Mass Communication Quarterly* 81, Nr. 2 (2004), 254-273. <https://doi.org/10.1177/107769900408100203>; Thomas Hanitzsch, „Deconstructing Journalism Culture: Toward a Universal Theory“, *Communication Theory* 17, Nr. 4 (2007), 367-385. <https://doi.org/10.1111/j.1468-2885.2007.00303.x>

¹²² Hanitzsch et al., *Role Orientations*, 161-198; Silvio Waisbord, *Watchdog Journalism in South America: News, Accountability, and Democracy* (New York: Columbia University Press, 2000), 3-35.

suprantamos misijos. Tai ypač pasireiškia temose apie klimato kaitą, žmogaus teises ar socialinių judėjimų kontekste¹²³.

Galima teigti, kad intervencinis vaidmuo išlieka reikšmingas, ypač šalyse, kuriose žiniasklaida suvokiama kaip socialinių pokyčių katalizatorius. Tačiau tyrimai rodo, kad šio vaidmens orientacija ir siekiai – aktyviai formuoti visuomenės nuomonę, skatinti socialinę transformaciją, ginti pažeidžiamas grupes ir daryti įtaką politinei darbotvarkei – gali kisti priklausomai nuo politinių, ekonominių ir kultūrinių kontekstų.

1.2.4. Prisitaikymo vaidmuo

Panašaus palaikymo pasaulyje sulaukia ir prisitaikymo vaidmuo. Tiesa, šis labiau vertinamas išsivysčiusiose ir stabilesnėse valstybėse. Žurnalistai, prisiėmę prisitaikymo vaidmenį, labiausiai iš visų į savo auditoriją yra orientuoti kaip į vartotojus, todėl dažnai dėl komercinių motyvų visuomenei siekia pateikti patraukliausias naujienas, sensacingą informaciją. Prisitaikymo vaidmeniu besivadovaujantys žiniasklaidos atstovai dažnai pristato įvairius komercinius produktus, laisvalaikio veiklas, dalijasi kasdieniais patarimais, teikia pramoginį, atsipalaiduoti skirtą turinį. Tiesa, manoma, kad jie taip pat gali skatinti ir teigiamas patirtis, prisidedančias prie emocinės piliečių gerovės, platesnio pasaulio supratimo, socialinio ryšio jausmo stiprinimo ar gyvenimo prasmės atradimo¹²⁴.

Prisitaikymo vaidmuo ryškiausiai pastebimas anglakalbėje žiniasklaidoje – Didžiojoje Britanijoje, Australijoje, Naujojoje Zelandijoje bei Jungtinėse Valstijose, išskyrus Kanadą. Ši vaidmenį vertina ir didelė dalis Vidurio Europos – Austrijos, Čekijos, Vokietijos, Šveicarijos – žurnalistų, taip pat – Belgijoje, Nyderlanduose ir daugelyje Skandinavijos šalių dirbantys žiniasklaidos atstovai. Tuo metu Portugalijoje, Ispanijoje ir Lotynų Amerikoje prisitaikymo vaidmens svarba akcentuojama mažai¹²⁵. Tiesa, svarbu paminėti, kad prisitaikymo vaidmuo valstybėse, kuriose susiduriama su didele politine kontrole, gali būti pasirenkamas ir kaip tam tikra strategija. Tokia tendencija, kai žurnalistai sąmoningai vengia pavojingų temų ir renkasi pranešti „saugesnes“ naujienas apie pramogas ar įžymybes, pastebima Rusijoje ir iš dalies Vengrijoje¹²⁶.

¹²³ Jannie Møller Hartley ir Tina Askanius, „Activist-Journalism and the Norm of Objectivity: Role Performance in the Reporting of the #MeToo Movement in Denmark and Sweden“, *Journalism Practice* 15, Nr. 6 (2021), 860-877. <https://doi.org/10.1080/17512786.2020.1805792>; Vered Elishar, „The Media’s Role in Coping with Climate Change: The Perspective of Journalists and Columnists Covering the Subject“, *Journalism and Media* 6, Nr. 2 (2025), 66. <https://doi.org/10.3390/journalmedia6020066>

¹²⁴ Hanitzsch et al., *Role Orientations*, 161-198; Waisbord, *Watchdog Journalism in South America*, 3-35; Pauljan Truyens ir Ike Picone, „Does the Audience Welcome an Audience-Oriented Journalism?“, *Journalism* 25, Nr. 4 (2024), 735-754. <https://doi.org/10.1177/14648849231170063>

¹²⁵ Claudia Mellado et al., „The Societal Context of Professional Practice: Examining the Impact of Politics and Economics on Journalistic Role Performance across 37 Countries“, *Journalism* 25, Nr. 11 (2024), 2237-2263. <https://doi.org/10.1177/14648849241229951>; Hanitzsch et al., *Role Orientations*, 161-198; Waisbord, *Watchdog Journalism in South America*, 3-35.

¹²⁶ Hanitzsch et al., *Role Orientations*, 161-198; Waisbord, *Watchdog Journalism in South America*, 3-35.

Todėl, nors prisitaikymo vaidmuo neretai yra kritikuojamas dėl stipresnės orientacijos į rinkos logiką, o ne viešąjį interesą, mokslininkai taip pat pripažįsta ir jo socialinę, psichologinę ir kultūrinę reikšmę. Galima teigti, kad šis vaidmuo atspindi šiuolaikinių visuomenių dinamiką, kur auditorija tikisi ne tik gauti informaciją, bet ir emocinę paramą, praktinę naudą ar nuorodas, kaip elgtis kasdieniniame gyvenime.

1.2.5. Žurnalistinių funkcijų kaita politinės krizės akivaizdoje

Politinės krizės ar nestabilumo valstybėje laikotarpiu žurnalistinės funkcijos persitvarko, kadangi visuomenės informavimo poreikiai bei institucijų veikimas tampa ne tik itin jautrūs politiškai, bet ir svarbūs strategiškai. Krizės kuria situacijas, kuriose tradiciniai žiniasklaidos atstovų vaidmenys persidengia, transformuojasi arba įgauna naują reikšmę¹²⁷.

Nors demokratinėse šalyse žurnalistai paprastai siekia laikytis *stebėtojo* vaidmens ir kontroliuoti valdžios institucijas, kai kurie tyrimai rodo, kad politinių krizių metu šis vaidmuo persipina su pastangomis išlaikyti socialinę sanglaudą¹²⁸. Tokių situacijų akivaizdoje nepriklausoma žiniasklaida gali iš dalies perimti mobilizuojantį toną, ypač kai kyla grėsmė tiesioginiam valstybės stabilumui¹²⁹. Tai sukuria įtampą tarp objektyvaus žurnalisto idealo ir politinės krizės metu atsiradusio poreikio veikti aktyviau. Manoma, kad krizės laikotarpiu sustiprėja ir žurnalistų, prisiėmusių sau *intervencijos* vaidmenį, funkcijos. Jie dažniau renkasi imtis advokacinės rolės, kuri leidžia aktyviau formuoti politinę darbotvarkę ir ginti demokratines vertybes¹³⁰. Vokietijoje atliktas empirinis tyrimas rodo, kad politinės krizės sulaukia didelio visuomenės dėmesio, o tai skatina intensyvesnę situacijos nušvietimą žiniasklaidoje, kuris gali prisidėti prie politinių pasekmių, pavyzdžiui, išaugusios valdančiųjų atsistatydinimo tikimybės¹³¹.

Be tradicinių informavimo ir valdžios kontrolės funkcijų, politinių krizių metu žiniasklaida taip pat įgyja simbolinę ir emocinę reikšmę visuomenei. Pastebima, kad tokių situacijų metu žurnalistai neretai atlieka papildomus vaidmenis – paguodos teikėjo, emocinės paramos šaltinio

¹²⁷ Waisbord, *The Elective Affinity between Post-Truth Communication*, 17-34. <https://doi.org/10.1080/22041451.2018.1428928>; Rojas-Calderón, 626-645.

¹²⁸ Klemm et al., *Changed Priorities Ahead*, 1223-1241; Morten Skovsgaard, Lene Heiselberg ir Kim Andersen, „The Context-Dependent Demand for Watchdog Journalism: Dynamics in Audience Expectations for Journalists’ Role Performance“, *Journalism Practice* 18, Nr. 9 (2024), 2454-2475. <https://doi.org/10.1080/17512786.2024.2347340>

¹²⁹ Anastasiia Galchenko, „Exploring Patriotism in Journalistic Practices during War: A Qualitative Study on Ukrainian Journalists’ Working Challenges in Wartime“ (Magistro darbas, 2024), 26-39.

¹³⁰ Rojas-Calderón, 626-645; Mireya Márquez-Ramírez et al., „Detached or Interventionist? Comparing the Performance of Watchdog Journalism in Transitional, Advanced and Non-Democratic Countries“, *The International Journal of Press/Politics* 25, Nr. 1 (2020), 53-75. <https://doi.org/10.1177/1940161219872155>

¹³¹ Marcel Garz ir Jil Sörensen, „Politicians under Investigation: The News Media’s Effect on the Likelihood of Resignation“, *Journal of Public Economics* 153 (2017), 82-91. <https://doi.org/10.1016/j.jpubeco.2017.07.007>

ar net gedinčiojo kartu su visuomene¹³². Be to, tarptautinių konfliktų ir nacionalinių krizių kontekste taip pat pasikeičia ir naujienų atrankos logika – skirtingos konflikto fazės pasižymi skirtingais naujienų vertės kriterijais, o stiprėjanti emocinė komunikacija ir įvykių dramatizacija dažnai nustelbia taikios žurnalistikos principus, kurie praktikoje išlieka ribotai realizuojami dėl konkurencijos, didelio krūvio, skubos ir siekio išlaikyti auditorijos dėmesį¹³³.

Tuo metu autoritarinėse valstybėse ar besiformuojančiose demokratijose politinių krizių metu pastebima priešinga tendencija – žurnalistai dažnai verčiami dar stipriau bendradarbiauti su valdžia, prisidėti prie oficialaus naratyvo formavimo, menkinti protestų reikšmę ar opozicijoje dirbančius politikus, riboti kritinę analizę. Tokiais atvejais žurnalistų autonomija tampa itin pažeidžiama¹³⁴.

Remiantis teorinėmis prielaidomis, galima teigti, kad politinių krizių ar nestabilumo valstybėje laikotarpiu žurnalistų veikimo logika ir profesiniai prioritetai keičiasi. Šiais ribiniais momentais atsiskleidžia ne tik normatyviniai profesiniai idealai, bet ir realios žurnalistinės galios ribos. Demokratinėse valstybėse žiniasklaidos atstovų funkcijos dažnai išsiplečia – prie objektyvaus informavimo ir valdžios kontrolės prisideda visuomenės mobilizavimas, solidarumo skatinimas. Tuo metu autoritarinėse valstybėse krizės dažniau sustiprina valdžios spaudimą žiniasklaidai, riboja jos autonomiją ir taip dar labiau silpnina kritinio stebėjimo ir viešojo intereso gynimo siekį. Todėl daroma prielaida, kad tokiais laikotarpiais žurnalistiniai vaidmenys gali svyruoti priklausomai nuo politinės sistemos tipo.

2. Tyrimo dizainas

Tyrimo metodologiją sudaro trys pagrindinės dalys, kuriose yra 1) aptariama interpretatyvistinė metodologija ir pagrindinės jos gairės, kuriomis bus remiamasi įgyvendinant tyrimą; 2) pristatoma bendra tyrimo logika, detalizuojant pasirinktą metodą, informantų atrankos principus, tyrimo etiką, jo aktualumą, pateikiamas duomenų analizės įrankis; 3) aptariami tyrimo ribotumai.

2.1. Interpretatyvistinė metodologija

Siekiant nustatyti, kaip su G. Palucko vadovaujamos Vyriausybės atsistatydinimu susijusius įvykius nušvietę Lietuvos žiniasklaidos atstovai suvokė savo profesinį vaidmenį ir kokią įtaką jie manė turėję

¹³² Riegert ir Olsson, *The Importance of Ritual in Crisis Journalism*, 143-158, doi: <https://doi.org/10.1080/17512780701275457>

¹³³ Arne F. Zillich et al., „Proactive Crisis Communication? News Coverage of International Conflicts in German Print and Broadcasting Media“, *Media, War & Conflict* 4, Nr. 3 (2011), 251-267. <https://doi.org/10.1177/1750635211420629>

¹³⁴ Rogier Creemers, „Media Commercialization and Authoritarian Rule in China“ (2014), 253.

politinės krizės eigai bei ją išgyvenusios visuomenės suvokimui, tyrime pasitelkiama Sureepong Phothongsunan nagrinėta interpretatyvistinė (angl. *interpretativist*) metodologinė prieiga¹³⁵. Pastaroji grindžiama ir interpretatyvistinės tyrimų tradicijos nuostatomis, kurias pastarąjį dešimtmetį sistemingai plėtoja Peregrine Schwartz-Shea bei Dvora Yanow¹³⁶. Interpretatyvistinės metodologijos pasirinkimą lemia tyrimo objektas ir jo pobūdis – tiriama ne tiesioginė žiniasklaidos poveikio visuomenei ar politiniams procesams dinamika, bet pačių žurnalistų suvokiama profesinė patirtis politinės krizės metu. Tokios prasmės nėra tiesiogiai stebimos ar pamatuojamos, jos atsiskleidžia per refleksyviuosius pasakojimus, interpretacijas ir kontekstinius vertinimus, todėl interpretatyvistinė prieiga leidžia sudaryti nuoseklų ir analitiškai pagrįstą tyrimo dizainą, pritaikytą sudėtingai ir daugialypei profesinių reiškinių analizei. Tai reiškia, kad tyrimu yra siekiama suprasti, ne kokius vaidmenis žurnalistai realiai atliko apie G. Palucko Vyriausybės atsistatydinimą informuodami visuomenę ar kokią įtaką darė tiek pastarosios nuomonei, tiek politinės krizės eigai, bet tai, kaip jie patys suvokia savo patirtį, atsakomybes, galimą darbo poveikį, profesinius sprendimus ir jų priežastis politinės krizės akivaizdoje.

Interpretatyvistinė paradigma laikosi nuostatos, kad socialinė realybė nėra viena vienalytė ar objektyvi, bet daugialypė ir konstruojama per socialinių veikėjų prasmų kūrimą (angl. *meaning-making*), todėl ją galima suprasti tik analizuojant individų išgyvenimus ir sąveikas¹³⁷. Tokio pobūdžio tyrimų tikslas nėra patikrinti iš anksto suformuluotas hipotezes ar taikyti universalias analitines kategorijas, bet atskleisti, kaip socialiniai veikėjai konkrečiose situacijose patys konstruoja prasmes ir jas įprasmina savo veikloje¹³⁸. Vadovaujantis šia nuostata, tyrime profesinė žurnalistų savivoka suprantama kaip socialiai konstruojamas reiškinys, kurio turinys atsiskleidžia būtent per pačių žurnalistų kuriamas prasmes – pasakojimus apie darbą, savo priimtus sprendimus, suprantamą jų poveikį, taip pat funkcijų, atsakomybių ir žiniasklaidos misijos apibūdinimus politinės krizės kontekste. Todėl analizuojamos ne „teisingos“ ar „klaidingos“ šių pasakojimų reikšmės, bet tai, kokias prasmes patys informantai laiko reikšmingomis.

Vadovaujantis interpretatyvistine prieiga, šiame tyrime laikomasi pamatinės prielaidos, kad Lietuvos žiniasklaidos atstovų profesinė savivoka ir vaidmenų samprata yra įvietinta konkrečiame kontekste (angl. *situated*)¹³⁹, t. y. susijusi su konkrečia politine krize – jos metu vyravusiomis darbo sąlygomis, galimais redakciniais susitarimais, politine aplinka ir visuomenės lūkesčiais. Todėl daroma prielaida, kad tai, kas žurnalistams buvo reikšminga G. Palucko Vyriausybės atsistatydinimo laikotarpiu, laikui bėgant gali kisti priklausomai nuo politinės ar

¹³⁵ Sureepong Phothongsunan, „Interpretive Paradigm in Educational Research“ (2010), 1-4.

¹³⁶ Peregrine Schwartz-Shea ir Dvora Yanow, *Interpretive Research Design: Concepts and Processes* (Routledge, 2013).

¹³⁷ Phothongsunan, *Interpretive Paradigm in Educational Research*, 1-4; Schwartz-Shea ir Yanow, *Interpretive research design*, 38-43.

¹³⁸ Schwartz-Shea ir Yanow, 9-11.

¹³⁹ Ibid, 54-57.

profesinės aplinkos. Kaip pažymi Schwartz-Shea ir Yanow, interpretatyviniuose tyrimuose „tyrimo praktiką ir dizainą lemia orientacija į kontekstualumą, o ne į generalizaciją“¹⁴⁰, todėl šiame darbe nesiekama daryti apibendrintų išvadų apie visų Lietuvos žurnalistų profesinę savivoką, bet analizuoti konkretų politinės krizės atvejį.

Svarbu paminėti, kad tyrėjos suformuluotas klausimynas, reagavimas į atsakymus interviu metu, transkripcijų skaitymas ir reikšmingų vietų kodavimas lemia, kokios temos analizėje išryškinamos kaip svarbiausios. Todėl tyrimo rezultatai yra suprantami kaip bendro prasmių kūrimo proceso – tyrėjos, informantų ir platesnio socialinio bei politinio konteksto – dalis.

Lyginant su pozityvistine tyrimų tradicija, kuri remiasi prielaida apie objektyvią realybę ir siekia iš anksto griežtai apibrėžti sąvokas¹⁴¹, interpretatyvistinė prieiga sąvokoms leidžia išryškėti empirinio tyrimo metu. Pernelyg griežtas išankstinis sąvokų apibrėžimas galėtų riboti galimybę suprasti, kaip patys žurnalistai apibrėžia savo profesinį vaidmenį, kokias ribas, įtakas ir atsakomybes jie įvardija savo žodžiais. Todėl darbe siekiama derinti teorinį žurnalistinių vaidmenų (*stebėtojo, orientuoto į politiką; stebėtojo, orientuoto į visuomenę; intervencijos; prisitaikymo; bendradarbiavimo*) pagrindą su nuostata, kad interviu metu išryškėjusios kategorijos gali koreguoti ar papildyti teorines schemas.

2.2. Tyrimo logika ir metodas

Tyrimas remiasi prielaida, kad politinės krizės metu normatyviniai žurnalistinio objektyvumo ir neutralumo principai praktikoje kinta, kadangi žiniasklaidos atstovai turi galią savaip interpretuoti įvykius, selektyviai akcentuoti tam tikrus faktus, sąmoningai reikšti politines simpatijas, stigmatizuoti krizės dalyvius, pabrėžti situacijos dramatiškumą ar net tiesiogiai skatinti piliečius įsitraukti į protestus¹⁴². Todėl tyrimo logika yra orientuota į tai, kaip Lietuvos žurnalistai, nušvietę G. Palucko Vyriausybės atsistatydinimą, patys apibrėžia žurnalistą profesiją, supranta savo vaidmenį ir vertina galimą įtaką politinės krizės eigai bei ją išgyvenusiai visuomenei.

Siekiant tai įgyvendinti, pasirinktas kokybinis, t. y. pusiau struktūruoto interviu metodas, kuris suteikia galimybę ne tik suvokti pašnekovų patirtis, suprasti jų nuomones, bet ir laisviau komunikuoti su tyrimo dalyviais, pokalbio eigoje koreguoti klausimų eiliškumą, juos detalizuoti, patikslinti, pateikti papildomus klausimus¹⁴³. Šio metodo esmė yra paskatinti, kad tyrimo dalyviai interviu metu pateiktų kiek įmanoma platesnius, išsamesnius bei subjektyvesnius atsakymus, tarp tyrėjo ir informanto būtų laisvesnė atmosfera. Šis metodas ypač vertingas tyrimuose, kurių imtis

¹⁴⁰ Ibid, 10-11.

¹⁴¹ Phothongsunan, 1-4.

¹⁴² Entman, 51-58; Helfer, 233-252.

¹⁴³ Bronislovas Bitinas, Liudmila Rupšienė ir Vilma Žydzžiūnaitė, *Kokybinių tyrimų metodologija* (2008), 48.

nėra didelė, t. y. siekiama ne statistinio apibendrinimo, o gilesnės analizės¹⁴⁴. Prielaidas gilesnei surinktų duomenų analizei sudaro ir tyrėjui suteikiama autonomija nagrinėti mintis ar idėjas, kurios gali išryškėti būtent paties interviu metu¹⁴⁵. Šiame darbe pusiau struktūruoto interviu metodas taikomas analizės medžiagos surinkimui, kuri vėliau apdorojama pasitelkiant kokybinę turinio analizę.

Tyrimo objektas yra žurnalistų, nušvietusių G. Palucko vadovaujamos Vyriausybės atsistatydinimą, savivoka. Pirmiausia informantai buvo atrinkti pagal žiniasklaidos priemonių įvairovę – televizijos, radijo, interneto, naujienų agentūros. Tuomet konkrečioms žiniasklaidos priemonėms taikyti specifiniai reikalavimai: televizijos bendrovės atrinktos pagal žiūrimumą, radijo – klausomumą, naujienų portalai – populiarumą, naujienų agentūros – ELTA ir BNS¹⁴⁶. Tyrimo dalyvių paieška prasidėjo peržiūrėjus žiniasklaidos priemonių archyvus ir atrinkus žurnalistus, dirbusius nuo 2025 m. gegužės 31 d., kai pasirodė pirmoji „Laisvės TV“ ir tiriamosios žurnalistikos centro „Siena“ tyrimo dalis, iki tų pačių metų rugpjūčio 4 d., kai atsistatydino G. Palucko Vyriausybė, ir rašiusius žurnalistinius tekstus arba rengusius reportažus apie įvykius šios politinės krizės kontekste. Taip pat žurnalistams buvo taikytas kuriamos vertės kriterijus¹⁴⁷, t. y. jie turi būti dirbantys informaciniame formate, domėtis Lietuvos aktualijomis ir politika. Visgi su dalimi atrinktų žurnalistų susisiekti nepavyko, dalis jų tyrime dalyvauti atsisakė, todėl, vykdant jų atranką, buvo naudojamas „sniego gniūžtės“ (angl. *snowball sampling*) metodas¹⁴⁸, kai vieni informantai nurodė kitus galimus pašnekovus. Tai sąlygojo laiko sumetimai, informantų specifiškumas bei prieinamumas. Tiesa, svarbu paminėti, kad nors informantai nebuvo atrinkti pagal žiniasklaidos priemonių populiarumą, visi jie minėtu politinės krizės laikotarpiu dirbo informaciniame formate.

Kokybinio tyrimo interviu klausimai (žr. 1 priedą) sudaryti iš dviejų dalių – giluminių ir apibendrinamųjų klausimų¹⁴⁹. Pirmiausia, informantų buvo prašoma apibūdinti savo, kaip žurnalisto, vaidmenį politinės krizės metu. Vėliau buvo siekiama išsiaiškinti: 1) kuo darbas politinės krizės akivaizdoje skyrėsi nuo įprastos žurnalistinės veiklos? 2) kaip buvo suvokiama atsakomybė visuomenei ir ryšys su politiniais veikėjais? Galiausiai buvo prašoma apibendrinti, kokią poveikį darbas politinės krizės metu turėjo informanto asmeniniams arba profesiniams įsitikinimams.

¹⁴⁴ Paul Gill et al., „Methods of Data Collection in Qualitative Research: Interviews and Focus Groups“, *British Dental Journal* 204, Nr. 6 (2008), 291-295.

¹⁴⁵ Omolola A. Adeoye-Olatunde ir Nicole L. Olenik, „Research and Scholarly Methods: Semi-Structured Interviews“, *Journal of the American College of Clinical Pharmacy* 4, Nr. 10 (2021), 1358-1367. <https://doi.org/10.1002/jac5.1441>

¹⁴⁶ „GemiusAudience: lapkričio mėnesio apžvalga“, *gemius.com* (2025), <https://gemius.com/lt/blogas/gemiusaudience-2025-lapkricio-menesio-apzvalga/>.

¹⁴⁷ Giedrius Tamaševičius, „Bloga' kalba ir sociolingvistinė kompetencija“, *Darbai ir dienos* 54 (2010), 189-198.

¹⁴⁸ Mahin Naderifar, Hamideh Goli ir Fereshteh Ghaljaie, „Snowball Sampling: A Purposeful Method of Sampling in Qualitative Research“, *Strides in Development of Medical Education* 14, Nr. 3 (2017), 1-6; Charlie Parker, Sam Scott ir Alistair Geddes, „Snowball Sampling“, *SAGE Research Methods Foundations* (2019), 3-12, <https://doi.org/10.4135/9781526421036831710>

¹⁴⁹ Inga Gaižauskaitė ir Natalija Valavičienė, *Socialinių tyrimų metodai: kokybinis interviu: vadovėlis* (Vilnius: Registrų centras, 2016), 30-32.

Transkribuoti interviu tekstai analizuoti kokybinės turinio analizės metodu, kai nagrinėjami surinkti tekstinių dokumentų turiniai¹⁵⁰. Šis metodas yra ypač tinkamas interpretatyvistiniams tyrimams, orientuotiems į informantų patirčių rekonstrukciją, nes leidžia atskleisti tiek atvirai išreikštą, tiek paslėptą teksto prasmę. Tokia analizė sudaro prielaidas ne tik patvirtinti teorijoje jau aptartus teiginius ar išvadas, bet ir identifikuoti naujus, empiriniais duomenimis grindžiamus aspektus¹⁵¹.

Kokybinei transkribuotų tekstų analizei pasirinktas indukcinis ir dedukcinis kategorizavimas. Pirmiausia analizuojami duomenys (prieš tai parengti interviu su žurnalistais), vėliau, atsižvelgus į gautą informaciją, kuriamos kategorijos. Vykstant duomenų segmentų kategorizavimui, kategorijų sąrašas nuolat koreguojamas, kol gautas galutinis kategorijų / subkategorijų sąrašas (žr. 2 priedą). Pirmiausia apžvelgta bendra žinoma informacija, tuomet gilintasi į atskiras detales. Atliekant kategorizavimą, buvo aktualu taisyklingai priskirti kategorijas / subkategorijas, tiksliai ir aiškiai pasirinkti reikiamas teksto dalis, pastraipas, nepraleisti svarbių minčių. Tyrimo temų nustatymas atliktas indukciniu ir dedukciniu būdu¹⁵². Vienos tyrimo temos, vadovaujantis dedukciniu požiūriu, išskirtos iš teorinės magistro darbo dalies, o kitos, pavyzdžiui, visuomenininkų indėlio į politinės krizės eigą vertinimas, pasirinkus indukcinę duomenų analizę, išryškėjo iš tyrimo metu atliktų interviu.

Siekiant ištirti, kaip Lietuvos žurnalistai patys vertino savo profesinį vaidmenį 2025 m. politinės krizės metu, tyrime remiamasi teorinėje magistro darbo dalyje išskirtais pagrindiniais žurnalistiniais vaidmenimis (žr. 1 lentelę). Pastarieji sudaro analitinį pagrindą, kuriuo vadovautasi tiek rengiant pusiau struktūruoto interviu klausimyną, tiek vėliau analizuojat surinktus duomenimis. Papildomai įtraukta kategorija „Kita“, skirta fiksuoti tyrimo metu galinčius išryškėti žurnalistų vaidmenis, kurie nebuvo numatyti teorinėje darbo dalyje. Tokiu būdu siekiama neužkirsti kelio naujoms, iš duomenų kylančioms reikšmėms.

1 lentelė. Teorinėje dalyje apibrėžti pagrindiniai žurnalistų vaidmenys

Vaidmuo	Apibūdinimas
<i>Stebėtojas, orientuotas į politiką</i>	Stebi ir tikrina politines institucijas bei verslus, stengiasi nušviesti visuomenės problemas, siekia padėti auditorijai susidaryti nuomonę ir ją reikšti, dažnai siūlo aktualijų analizę, aptaria

¹⁵⁰ Vilma Žydžiūnaitė ir Stanislavas Sabaliauskas, *Kokybiniai tyrimai: principai ir metodai* (Vaga, 2017), 56-75.

¹⁵¹ Bitinas, Rupšienė ir Žydžiūnaitė, *Kokybinių tyrimų metodologija*, 135-136.

¹⁵² Žydžiūnaitė ir Sabaliauskas, *Kokybiniai tyrimai: principai ir metodai*, 56-75.

	galima jų poveikį ateičiai, kovoja su dezinformacija.
<i>Stebėtojas, orientuotas į visuomenės pažangą</i>	Nešališkai stebi įvykius, skatina taiką, šviečia visuomenę, įvardija galimus problemų sprendimus, remia nacionalinę plėtrą, kalba socialiai pažeidžiamų grupių vardu.
<i>Bendradarbiavimas</i>	Remia politinius lyderius, akcentuoja jų indėlį į visuomenės gerovę, formuoja teigiamą jų įvaizdį, skatina valdžios vystymąsi.
<i>Intervencija</i>	Daro įtaką viešajai nuomonei, siekia nustatyti politinę dienotvarkę, ragina visuomenę dalyvauti politikoje, prisijungti prie pilietinių veiklų, save suvokia kaip politinio gyvenimo dalyvius, o ne objektyvius stebėtojus.
<i>Prisitaikymas</i>	Suteikia pramogą auditorijai, prisideda prie platesnio pasaulio suvokimo, dalija kasdienius patarimus visuomenei, retai ragina ją keistis, pasakoja emociškai paveikias istorijas, sensacingą informaciją, orientuojasi į komercinius motyvus.
<i>Kita</i>	Tyrimo metu galintys išryškėti žurnalistų vaidmenys, kurie teorinėje dalyje išskirti nebuvo.

Šaltinis: sudaryta darbo autorės, remiantis Kupetyte (2024), Hanitzsch (2019), Hovden ir Väliaverronen (2021).

Kokybinis tyrimas vyko 2025 metų spalio–gruodžio mėnesiais. Iš viso buvo apklausta 14 informantų – 5 naujienų agentūrų, 5 naujienų portalų ir 4 radijo arba televizijos atstovai. Tyrimo imtis nustatyta remiantis „teorinio prisotinimo“ principu¹⁵³, kai kokybiniai interviu daromi tol, kol informantų mintys pradeda kartotis. Interviu buvo atrinkti šie informantai:

- 3 naujienų agentūros ELTA žurnalistai;
- 2 naujienų agentūros BNS žurnalistai;
- 1 naujienų portalų „lrt.lt“ žurnalistas;

¹⁵³ Terry Rowlands, Neal Waddell ir Bernard McKenna, „Are We There Yet? A Technique to Determine Theoretical Saturation“, *Journal of Computer Information Systems* 56, Nr. 1 (2016), 40-47. <https://doi.org/10.1080/08874417.2015.11645799>

- 1 naujienų portalo „lrytas.lt“ žurnalistas;
- 1 naujienų portalo „delfi.lt“ žurnalistas;
- 1 naujienų portalo „tv3.lt“ žurnalistas;
- 1 naujienų portalo „vz.lt“ žurnalistas;
- 1 „LRT Radijo“ žurnalistas;
- 1 „LRT TV“ žurnalistas;
- 1 „Lrytas TV“ žurnalistas;
- 1 „15min Video skyriaus“ žurnalistas.

Informantai tyrimo rezultatuose atsitiktine tvarka pažymėti simboliais. Naujienų agentūrų atstovai koduojami – NA1, NA2, NA3, NA4, NA5, naujienų portalų – NP1, NP2, NP3, NP4, NP5, radijo ir televizijos žurnalistai – RT1, RT2, RT3, RT4. Sprendimą informantus skirstyti į grupes lėmė galimybė, kad analizės metu išryškės skirtumai būtent dėl žiniasklaidos priemonės tipo.

2 lentelė. Tyrimo dalyvių interviu forma ir trukmė

Informanto numeris	Interviu trukmė	Interviu forma
NA1	31 min.	gyvas pokalbis
NA2	29 min.	gyvas pokalbis
NA3	36 min.	nuotolinis pokalbis
NA4	23 min.	gyvas pokalbis
NA5	16 min.	gyvas pokalbis
NP1	16 min.	gyvas pokalbis
NP2	23 min.	nuotolinis pokalbis
NP3	18 min.	nuotolinis pokalbis
NP4	21 min.	nuotolinis pokalbis
NP5	27 min.	nuotolinis pokalbis
RT1	24 min.	gyvas pokalbis
RT2	17 min.	nuotolinis pokalbis
RT3	18 min.	nuotolinis pokalbis
RT4	18 min.	nuotolinis pokalbis

Šaltinis: sudaryta darbo autorės.

Tyrimas atliktas vadovaujantis sąžiningumo, konfidencialumo, laisvanoriškumo, informatyvumo, pagarbos bei atsakomybės principais¹⁵⁴. Prieš tyrimą visiems informantams individualiai buvo pristatytas tyrimo pavadinimas, paaiškintas tyrimo tikslas, numatoma interviu trukmė, duomenų panaudojimas, galimos naudos ir rizikos, tiriamųjų teisės. Kiekvienam tyrimo dalyviui buvo užtikrinta galimybė neatsakyti į kurį nors interviu metu užduotą klausimą arba atsisakyti dalyvauti tyrime bet kurio jo etapo metu. Todėl visi informantai tyrime dalyvavo savanoriškai – pirmiausia buvo gautas kiekvieno jų žodinis sutikimas, vėliau jie pasirašė raštišką informuoto asmens sutikimo formą (žr. 3 priedą). Be to, interviu pradžioje kiekvieno informanto dėl sutikimo dalyvauti tyrime buvo pasiteirauta dar kartą. Atsižvelgiant į Lietuvos žiniasklaidos lauko siaurumą, tyrimo dalyviams garantuota, kad pristatant duomenų analizę bus laikomasi su duomenų apsauga susijusių reikalavimų, išlaikomas jų anonimiškumas ir privatumas – neatskleista nė vieno informanto konfidenciali informacija, jo tapatybė. Tyrimas buvo atliktas sąžiningai, jo rezultatai pateikti skaidriai, tiksliai ir nešališkai. Informuoto asmens sutikimai, tyrimo duomenų analizei naudoti interviu išrašai ir garso įrašai yra saugomi iki baigiamojo darbo gynimo pabaigos, o iš karto po to – sunaikinami.

Tyrimo analizei konkrečios politinės krizės laikotarpis pasirinktas dėl kelių tarpusavyje susijusių veiksnių. Nors nepasitenkinimas politiniais sprendimais Lietuvoje kilo jau po 2024 m. vykusių Seimo rinkimų, šio darbo kontekste politinės krizės pradžia laikoma 2025 m. gegužės pabaiga, kai pasirodė pirmoji „Laisvės TV“ ir tiriamosios žurnalistikos centro „Siena“ žurnalistinio tyrimo dalis. Būtent nuo šio momento viešojoje erdvėje suintensyvėjo diskusijos ne tik apie tuo metu Ministrų kabinetui vadovavusio G. Palucko sąsajas su verslais, bet ir apie žiniasklaidos vaidmenį. Susiformavo naratyvas, esą žiniasklaida „puola“ premjerą, o dalis politikų ir visuomenės veikėjų viešai kvestionavo žurnalistų veiklą, jų motyvus ir profesinę atsakomybę. Tokia situacija paskatino tirti Lietuvos žiniasklaidos atstovų profesinę savivoką ribinėmis aplinkybėmis. Be to, Lietuvoje iki šiol nėra atlikta tyrimų, analizuojančių žurnalistų profesinę savivoką būtent politinės krizės akivaizdoje.

2.3. Tyrimo ribotumas

Svarbu aptarti ir pagrindinius šio tyrimo ribotumus. Visų pirma, tyrimo imtis – 14 žurnalistų – yra sąlyginai nedidelė. Dėl šios priežasties gauti rezultatai negali būti laikomi reprezentatyviomis išvadomis apie visą Lietuvos žurnalistų bendruomenę. Šio tyrimo tikslas yra gilesnis žurnalistų profesinės savivokos ir jų patirties supratimas konkrečios politinės krizės akivaizdoje. Tačiau,

¹⁵⁴ Rimantas Jonas Tidikis, *Socialinių mokslų tyrimų metodologija: vadovėlis* (Vilnius: Lietuvos teisės universiteto Leidybos centras 2003), 464-472.

siekiant išsamiau analizuoti profesinės savivokos tendencijas, tolimesniuose tyrimuose būtų verta rinktis didesnį informantų skaičių arba derinti kelis duomenų rinkimo metodus.

Taip pat reikia pabrėžti, kad tyrimas apsiriboja vienu konkrečiu politinės krizės atveju – su G. Palucko Vyriausybės atsistatydinimu susijusiais įvykiais. Tai leidžia detaliam rekonstruoti žurnalistų profesinę savivoką neįprastomis sąlygomis, tačiau kartu reiškia, kad tyrimo rezultatai gali būti stipriai susiję būtent su šios krizės specifika, politiniu kontekstu ir laikotarpiu. Kitokio pobūdžio krizės – pavyzdžiui, susijusios su nacionaliniu saugumu ar tarptautiniais konfliktais – galėtų lemti skirtingus žurnalistinių vaidmenų suvokimus ir profesinius pasirinkimus.

Be to, nors pasirinktas pusiau struktūruoto interviu metodas leidžia išsamiai analizuoti žurnalistų profesinę savivoką, jų pačių sau priskiriamus vaidmenis, jis nesudaro galimybės tiesiogiai patikrinti, kaip šie vaidmenys yra realizuojami praktinėje veikloje. Interviu metu žurnalistai savo veiklą gali būti linkę pristatyti taip, kad ji labiau atitiktų normatyvinius profesinius standartus, pabrėžti etikos normų svarbą, menkinti savo klaidas, kompromisus ar vidinius konfliktus. Tiesa, siekiant sumažinti šį efektą, interviu metu buvo akcentuojamas konfidencialumas ir informantų anonimiškumas.

Svarbu dar kartą paminėti tai, kad šio tyrimo tikslas nėra nustatyti, ar žurnalistų suvokiami vaidmenys, jų deklaruojami profesiniai principai atitinka žurnalistikos standartus ar realią žurnalistinę praktiką. Kadangi šiame tyrime žurnalistų profesinė savivoka analizuojama remiantis pačių informantų pasakojimais, todėl jų teiginiai normatyviniu požiūriu nevertinami. Nors alternatyvios prieigos, pavyzdžiui, diskurso ar žiniasklaidos turinio analizė, galėtų sudaryti prielaidas kritiškiam žiniasklaidos veiklos vertinimui, pagrindinis šio tyrimo akcentas yra sutelktas į pačių žurnalistų savivokos, jų patirties politinės krizės akivaizdoje supratimą.

Galiausiai, svarbu pabrėžti, kad interpretatyvistinis tyrimas nepripažįsta vienos „teisingos“ analizės, todėl šio darbo rezultatai atspindi vieną galimą žurnalistų profesinės savivokos ir jų suprantamos įtakos politinei krizei bei ją išgyvenusiai visuomenei interpretaciją, paremtą konkrečiu teoriniu pagrindu ir pasirinkta metodologine prieiga. Tačiau kiti tyrėjai, pasirinkę kitokius teorinius rėmus ar analizuodami kitus empirinius duomenis, galėtų pateikti alternatyvių šio reiškinių aiškinimų. Todėl šis magistro darbo tyrimas turėtų būti vertinamas kaip indėlis į platesnę diskusiją apie žurnalistų vaidmenį politinių krizių metu, o ne kaip baigtinis ar universaliai taikomas šios problematikos aiškinimas.

3. Analizė

Šiame skyriuje siekiama nustatyti, kokius žurnalistinius vaidmenis prisiėmė 2025 m. įvykius, susijusius su G. Palucko Vyriausybės atsistatydinimu, nušvietę Lietuvos žiniasklaidos atstovai, kaip šios politinės krizės akivaizdoje kito jų darbo specifika. Taip pat siekiama išanalizuoti, kaip patys žurnalistai supranta savo įtaką politinės krizės eigai bei ją išgyvenusiai visuomenei. Empiriniai duomenys atskleidė ir papildomą analizės kryptį – minėtu laikotarpiu pastebėta suaktyvėjusi visuomenininkų / žurnalistų-tyrėjų veikla, todėl skyriuje aptariama, kaip jų indėlį vertina žiniasklaidos atstovai, ir kaip šiame kontekste jie apibrėžia savo profesijos ribas. Galiausiai skyriaus pabaigoje pateikiamas analizės rezultatų apibendrinimas.

3.1. Profesinė žurnalistų savivoka politinės krizės akivaizdoje

Analizuojant informantų interviu duomenis, išryškėjo, kad 2025 m. politinę krizę Lietuvoje nušvietę žurnalistai sau dažniausiai prisiėmė *stebėtojo, orientuoto į politiką*, vaidmenį. Kaip minėta magistro darbo teorinėje dalyje, pagrindiniai žurnalistų, priskiriančių sau šį vaidmenį, siekiai yra stebėti ir tikrinti politikus ar verslus, analizuoti aktualijas, galimą jų poveikį ateičiai, pateikti informaciją, kuri gyventojams padėtų susidaryti nuomonę, kovoti su dezinformacija¹⁵⁵. Tyrime dalyvavę žiniasklaidos atstovai, kalbėdami apie savo suvokiamą atsakomybę, teigė, kad šiuo laikotarpiu norėjo visuomenei „padėti susidaryti išpūdį“ (RT3) apie politinės krizės eigą, ypač tais atvejais, kai Vyriausybės vadovas „bandė išsisukinėti“ (NP4), taip pat parodyti „emocinį foną, kaip buvo atsakinėjama [*į žurnalistų klausimus* – aut.]“ (RT2), rašė tekstus arba rengė reportažus apie įvairius scenarijus, pavyzdžiui, kas galėtų užimti abejonių dėl viešų ir privačių interesų painiojimo sulaukusio premjero vietą (NP5), stebėdami įvykius kėlė klausimus, ar G. Paluckas pats atsistatydins iš pareigų (RT1), politikų kalbas stengėsi „pagrįsti įstatymais ar teisės aktais“ (NA2). Šioje vietoje Lietuvos žiniasklaidos atstovai dažnai akcentavo ne visuomenės švietimo ar socialinės pažangos siekį, bet pagalbos piliečių supratimui apie galimas krizės pasekmes valstybei svarbą:

„Esminis mano tikslas buvo parodyti, koks žmogus valdo mūsų valstybę. Tiesiog parodyti nesmerkiant, neteisiant, o atskleidžiant faktus, ar mes, kaip rinkėjai, kurie suteikėme mandatą jam [*G. Paluckui* – aut.] vadovauti, galime pasitikėti tokiu žmogumi, ar galime tikėti jo sprendimais. Jei jis taip dirba savo versle, tai didelė tikimybė, kad jis taip elgsis ir vadovaudamas mūsų interesams.“ (NA5)

„Mano asmeninis interesas buvo informuoti ir kelti tarp skaitytojų klausimą, ar tai yra gerai, kad Paluckas politiką susiejo su savo verslais, ar nėra gerai, ir, jeigu nėra gerai, tai kas turėtų būti.“ (NP2)

Nors interviu metu kai kurie žurnalistai pabrėžė politinės krizės metu jautęsi lyg vykdytys „tam tikrą misiją visuomenei“ (NA1), tai dažniausiai siejo su viešojo intereso gynimu ir

¹⁵⁵ Kuputytė, 97-118.

klausimų valdantiejiems kėlimu – ne su švietėjiška veikla, o pareiga viešinti politiškai reikšmingą informaciją, veikti kaip tarpininkai tarp valdžios institucijų ir visuomenės:

„Pagrindinis tikslas buvo nušviesti situaciją visuomenei, kas vyksta ir kaip vyksta.“ (RT4)

„Mano atsakomybė buvo informuoti, atskleisti detalių, padėti rasti atsakymus į visuomenei rūpimus klausimus, kuriuos jie galbūt kelia viešojoje erdvėje, ar apskritai kokie kyla man, kaip pilietei, kadangi galiu juos užduoti viešai kaip žurnalistė.“ (NA1)

Tai, kad politinę krizę nušvietę Lietuvos žurnalistai save pirmiausia suvokė kaip valdžios kontrolės mechanizmą ir savo misiją dažniau siejo su viešojo intereso gynimu rodo gana atsargų požiūrį į bet kokią vertybinę lyderystę. Maža dalis tyrime dalyvavusių informantų prisiėmė sau *stebėtojo, orientuoto į visuomenės pažangą*, vaidmenį, kai pagrindiniai šią rolę vykdančių žiniasklaidos atstovų tikslai yra ne tik nešališkai stebėti įvykius, bet ir šviesti auditoriją, skatinti taiką bei toleranciją¹⁵⁶. Pastebėta tik keletas žurnalistų, kurie politinės krizės metu orientavosi būtent į auditorijos sąmoningumo didinimą:

„Mano tikslas buvo atspindėti visuomenės interesą ir parodyti šių įvykių svarbą tiems žmonėms, kurie nesupranta krizės masto.“ (NA3)

„Man buvo svarbu ne tik nušviesti, kas vyksta, bet ir paaiškinti visuomenei, kodėl tai svarbu plačiąja prasme. Jaučiau pareigą parodyti tai, kaip mūsų, kaip rinkėjų, pasirinkimai lemia, kad su tokiomis krizėmis susiduriame.“ (NP3)

Teorinėje magistro darbo dalyje apibrėžtas *bendradarbiavimo* vaidmuo, pasireiškiantis teigiamos nuomonės apie politinius lyderius formavimu ir valdančiųjų palaikymu¹⁵⁷, tarp tyrime dalyvavusių ir G. Palucko Vyriausybės atsistatydinimą nušvietusių Lietuvos žurnalistų identifikuotas nebuvo. Vis dėlto dalis informantų neslėpė, kad politinės krizės metu jų tikslai sutapo su opozicijoje dirbančių politikų siekais, patys pasigedo aštresnės pastarųjų retorikos:

„Opozicijos misija buvo ta pati kaip žiniasklaidos – kad Paluckas atsistatydintų. Tame nematau nieko blogo. Reikėjo jį [*Vyriausybės vadovą* – aut.] spausti tiek, kad jis to darbo nebetęstų. [...] Smagu, kai tau patinkantys politikai, pavyzdžiui, iš opozicijos pasidalina tavo tekstais. Jautiesi darantis kažką svarbaus, kai tavo tekstas tampa pagrindu kažkokiems gilesniems klausimams ar dar didesniai premjero užspaudimui.“ (NA3)

„Krizės pradžioje konservatoriai dar nebuvo atsigavę nuo Seimo rinkimų pralaimėjimo ir buvo kažkokie tokie pabirę, nelabai jiems sekėsi opozicija dar būti. Man net aštresnės komunikacijos norėjosi.“ (NP3)

Nors akademinėje erdvėje asmeninės žiniasklaidos atstovų nuostatos įvardijamos kaip vienas iš jų profesinę savivoką konstruojančių veiksnių¹⁵⁸, politinės krizės metu informantai akcentavo sąmoningai bandę jas atskirti nuo savo profesinės veiklos. Todėl toks žurnalistų ir opozicijoje

¹⁵⁶ Ibid.

¹⁵⁷ Hanitzsch et al., *Role Orientations*, 161-198.

¹⁵⁸ Mitrović ir Milojević, *Professional Identity of Journalists Then and Now*, 53-67.

dirbančių politinių veikėjų tikslų sutapimas šiame tyrime *bendradarbiavimo* vaidmens išraiška nėra laikomas. Interviu metu Lietuvos žiniasklaidos atstovai pabrėžė nesiekę aktyviai palaikyti G. Palucko politinių oponentų, profesinėje veikloje stengęsi „neparodyti, kurioje barikadų pusėje yra“ (NA2), „į savo darbus kažkokių emocijų nedėti“ (NP4) ir, nepaisant vidinių nusistatymų, „sumažinti spalvas savo [parengtų publikacijų – aut.] pateikime“ (NA1). Todėl žurnalistų suprantama pozicijų sutaptis gali būti interpretuojama kaip politinės krizės metu sustiprėjusi kritinė žiniasklaidos funkcija, nukreipta ne į lojalumą politiniams veikėjams, bet į valdančiųjų veiklos viešinimą ir atskaitomybės stiprinimą. Toks veikimas atitinka *stebėtojo, orientuoto į politiką*, vaidmens sampratą.

Svarbu paminėti ir tai, kad kai kurie Vyriausybės atsistatydinimą nušvietę žurnalistai siekė ne tik stebėti įvykius ir apie juos informuoti visuomenę, bet ir pritraukti savo auditorijos dėmesį – suteikti jai pramogą. Šį siekį, pagal teorinėje dalyje apibrėžtus pagrindinius žurnalistinius vaidmenis¹⁵⁹, būtų galiam priskirti *prisitaikymo* vaidmens orientacijai:

„Mano pagrindinis darbas buvo paimti šiek tiek daugiau to, kas realiai vyksta, nei tai, ką politikai ištransliuoja viešai. Todėl daug domėjausi, kas vyksta užkulisiuose, kokie pokalbiai, dėl ko susitarta. Norėjosi, kad auditorija neprarastų susidomėjimo ir bent šiek tiek prisiliestų prie tų užkulisių, suprastų, kaip realiai ta politika vyksta, o ne tik tai, kas pasakoma viešai.“ (NP1)

„Daugelis žmonių, kurie domėjosi krize, manau, patys pagalvojo, kas būtų, jeigu būtų. Labai natūralu kelti tokį klausimą, kai ištinka krizė. Iš kitos pusės, mes dėjome šiek tiek daugiau dramos nei jos galbūt iš tikrųjų buvo. Taip yra todėl, nes žmonės labai stipriai naudoja medijas ir tu turi patraukti jų dėmesį.“ (NP2)

Tai iš dalies patvirtina akademinėje literatūroje aptartą krizės eskalacijos strategiją¹⁶⁰. Tačiau, nors *prisitaikymo* vaidmuo neretai yra kritikuojamas dėl stipresnės orientacijos į rinkos logiką, o ne viešąjį interesą¹⁶¹, šioje vietoje Lietuvos žiniasklaidos priemonių atstovai akcentavo „neturėję teisės“ (NP3) nepranešti informacijos apie politinės krizės kontekste buvusius įvykius ir, nepaisant didesnio ar mažesnio auditorijos susidomėjimo, jautę pareigą viešinti reikšmingus įvykius:

„Kadangi dirbu komerciniame portale, visada ieškome *clickbait*‘o. Tačiau kertines žinutes tikrai darėme. Nors jos ir nesurinkdavo labai daug peržiūrų, bet tai vis tiek yra labai svarbu. Nėra lemiamas aspektas skaitomumas.“ (NP2)

„Visada yra smagu, kai tavo sukurtą turinį mato, žiūri. Esame komercinė žiniasklaidos priemonė ir nuo to mums priklauso finansiniai metai ir panašiai. Tačiau vis tiek visi dirbome dėl vieno pagrindinio tikslo – pateikti tiksliai, patikimą ir greitą informaciją.“ (RT4)

Intervencijos vaidmens, kuris pasaulyje yra siejamas su žurnalistų polinkiu dalyvauti politiniame gyvenime ir save paprastai suvokti kaip dalyvius, o ne objektyvius stebėtojus¹⁶², tyrime

¹⁵⁹ Hanitzsch et al., *Role Orientations*, 161-198.

¹⁶⁰ Ngange ir Elempia, *Sensationalism in Journalism Practice*, 1-7.

¹⁶¹ Truyens ir Picone, *Does the Audience Welcome*, 735-754.

¹⁶² Hanitzsch et al., *Role Orientations*, 161-198.

dalyvavę Lietuvos žiniasklaidos atstovai neprisiėmė. Pasak informantų, pagrindinė jų misija politinės krizės metu buvo kuo objektyviau informuoti gyventojus (RT2), o ne skatinti juos veikti ar burtis į protestus:

„Žurnalistai, kurie dirba redakcijose, tikrai nekviečia žmonių į protestus prieš politiką. Nesu mačiusi kolegų tiek iš savo, tiek iš kitų redakcijų, kurie dalyvautų protestuose kaip dalyviai, nešini plakatais, ateitų su šūkiais, skanduotėmis ar net ir tyliai stovėtų.“ (NP4)

„Esu tos nuomonės, kad žurnalistai patys neturėtų įsitraukti į politinius procesus.“ (NA1)

Visgi dalis tyrime dalyvavusių žurnalistų pripažino, kad nors visuomenės burtis į protestus ir neskatino, patys tokias pilietines iniciatyvas politinės krizės metu palaikė ir prie jų prisijungė prisidengdami savo profesine veikla:

„Tai, kad tu negali eiti į protestus yra *kalama* jau studijose, vėliau redakcijoje. Tačiau, man, kaip žurnalistei, pavyzdžiui, buvo *faina* nueiti į krizės metu organizuotą protestą. [...] Galėjau ten būti dėl to, kad dirbau, bet iš esmės aš ir pati pritariau protesto idėjai. Nebūčiau galėjusi legaliai ten eiti, bet dėl darbo pasinaudojau ta proga.“ (NA3)

„Protestai yra visuomenės teisė ir galimybė atstovauti savo idėjas. Visus juos dažniausiai palaikau ir stengiuosi juose dirbti, įskaitant ir Tapino bei Černiausko organizuotą „Sureikšminkim“. (RT4)

Tai, kad Lietuvos žurnalistai, siekdami neprarasti neutralaus profesinio įvaizdžio, sąmoningai riboja savo viešą elgesį bei rengtuose protestuose, kurių tikslus palaikė, dalyvavo tik darbo metu, atitinka akademinėje literatūroje aptartą savireguliacijos mechanizmą. Pastarasis dažnai sustiprėja būtent krizinėmis sąlygomis ir gali skatinti savicenzūrą¹⁶³. Šis mechanizmas padeda suprasti, kodėl G. Palucko Vyriausybės atsistatydinimo akivaizdoje žiniasklaidos atstovai formaliai siekė išlaikyti *stebėtojo* poziciją, tačiau kartu ieškojo būdų, kaip neprarasti pilietinio santykio su vykstančiais įvykiais. Tiesa, šios praktikos tyrime nebuvo suvokiamos kaip sąmoningas aktyvizmas ar auditorijos skatinimas veikti – veikiau jas galima interpretuoti kaip kompromisą tarp asmeninių nuostatų ir griežtai apibrėžtos profesinės atsakomybės. Todėl šiame tyrime Lietuvos žurnalistų darbas protestuose laikomas ne *intervencijos* vaidmens išraiška, bet praktiniu profesinės tapatybės ribų išsiplėtimu, kai *stebėtojo* vaidmuo politinės krizės sąlygomis trumpam persidengia su individualiu pilietiniu veikimu.

Interviu duomenys leidžia teigti, kad 2025 m. politinę krizę Lietuvoje nušvietusių žurnalistų profesinėje savivokoje aiškiai dominavo *stebėtojo*, *orientuoto į politiką*, vaidmuo. Informantai nuosekliai akcentavo patikrintos informacijos svarbą, teisinių ir politinių procesų kontekstualizavimą, skirtingų pozicijų parengtuose tekstuose ar reportažuose pateikimą bei atsakomybę auditorijai leisti savarankiškai susidaryti situacijos vertinimą. Net tais atvejais, kai žurnalistų siekiai retoriškai priartėjo prie opozicijoje dirbančių politikų deklaruojamų tikslų,

¹⁶³ Şahin, *Journalism in Conflict-Affected Societies*, 553-569.

empiriniai duomenys rodo ne politinį lojalumą, o sustiprėjusią kontrolės funkciją, nukreiptą į valdžios atskaitomybės užtikrinimą, taip išlaikant profesinio atstumo ir neutralumo ribas. *Stebėtojo, orientuoto į visuomenės pažangą*, vaidmuo tyrime pasireiškė gana fragmentiškai ir labiau kaip šalutinis noras didinti auditorijos sąmoningumą, o ne įsitvirtinusi laikysena. Tuo pačiu metu komercinės žiniasklaidos logika ir finansiniai poreikiai kai kuriais atvejais išryškino *prisitaikymo* vaidmens elementus, tačiau jie neperėmė normatyvinės darbo krypties – informantai pabrėžė pareigą viešinti reikšmingą informaciją net ir nesant aukštam jos skaitomumui ar žiūrimumui. Galiausiai, *intervencijos* vaidmens požymių – tiesioginio pilietinės mobilizacijos skatinimo ar aktyvistinės laikysenos – informantų pasakojimuose aptikta nebuvo. Lietuvos žurnalistai, nušvietę politinę krizę, savo misiją siejo su patikimų ir patikrintų faktų pateikimu, sąmoningai atsiribojo nuo bandymų pakreipti ar reguliuoti auditorijos reakcijas. Visgi dalies žiniasklaidos atstovų savanoriškas dalyvavimas politinės krizės metu vykusiuose protestuose, nors ir darbo metu, tačiau atskleidė, kad praktinėje veikloje žurnalisto profesinė tapatybė ne visuomet išlieka griežtai atskirta nuo asmeninių nuostatų. Apibendrinant, dominuojantis *stebėtojo, orientuoto į politiką*, vaidmuo Lietuvos žurnalistams vienu metu leido ne tik atlikti valdžios kontrolės funkciją, ginti viešąjį interesą, bet ir išvengti atviros vertybinės lyderystės ar politinio aktyvizmo, kuris galėtų būti traktuojamas kaip profesinių ribų peržengimas. Tokia laikysena rodo, kad Lietuvos žiniasklaidos atstovams objektyvumo ir neutralumo normos išlieka itin reikšmingos net ir krizinėmis situacijomis – nors, kalbėdami apie protestus, informantai leido suprasti, kad įtampa tarp vidinių įsitikinimų ir gana griežtai apibrėžtos žurnalistinės atsakomybės egzistuoja, tačiau jie nuosekliai akcentavo pareigą šias dimensijas atskirti.

3.2. Darbo specifikos kaita politinės krizės akivaizdoje

2025 m. G. Palucko Vyriausybės atsistatydinimą nušvietę Lietuvos žurnalistai vienareikšmiškai sutiko, kad šį laikotarpį galima pavadinti politine krize, kadangi, informantų manymu, tai buvo „neeilinė situacija“ (RT1), „beprecedentis įvykis“ (NA2), kurio metu valstybė buvo tarsi „pakibusi ore“ (NP1), jautėsi situacijos neapibrėžtumas tiek tarp žiniasklaidos atstovų, tiek tarp politikų (NA3):

„Tai tikrai buvo politinė krizė. Tik, kad patys socialdemokratai kurį laiką dar bandė apsiprasti su tuo terminu. [...] Opozicija aiškiai įvardijo nuo pat pradžių, kad tai, kas prasidėjo, ką parodė visi tyrimai, yra tam tikra krizė. Buvo visokiausių įvardijimų – Vyriausybės krizė, premjero krizė. Bet, taip, tai buvo krizė.“ (RT3)

„Kai skandalai pasiveja vieną aukščiausių valstybės vadovų – premjerą – tai bet koku atveju kitaip nepavadinsi.“ (RT2)

Tačiau, nors akademinė literatūra rodo, kad politinių krizių kontekste dalis žurnalistų linksta prisiimti aktyvesnį mobilizuotojo ar moralizuotojo vaidmenį¹⁶⁴, tyrime dalyvavę Lietuvos žiniasklaidos atstovai pabrėžė, kad jų tikslas nušviečiant G. Palucko Vyriausybės atsistatydinimą nesikeitė nuo įprastai suprantamos profesinės misijos:

„Nesakyčiau, kad kažkaip tikslas pasikeitė būtent šios krizės metu. Tiesiog toliau kaip galėdamas geriau dirbi savo darbą tik šiek tiek kitos aplinkybės to darbo yra.“ (NP4)

„Tikrai nebuvo taip, kad dabar tikslas yra prisidėti prie premjero nuvertimo. Ne. Tikslas buvo pateikti kuo greičiau, išsamiau tą informaciją, paaiškinti, kas vyksta. [...] Man atrodo, kad tas tikslas nepasikeičia, nesvarbu, ar dirbtum krizėje, ar įprastą dieną. Vienas ir tas pats tikslas visada išlieka – visuomenės nušvietimas.“ (RT4)

Tiesa, nors dalis žurnalistų tikino, kad darbas politinės krizė akivaizdoje jų asmeninių ar profesinių įsitikinimų „nė trupučio nepakeitė“ (NP1), kiti informantai pabrėžė visus įvykius pradėję stebėti „su papildomu filtru“ (RT2):

„Pamoka ateičiai, kad visus reikia įtarti, nėra nė vieno švento.“ (NP5)

„Tai, kas buvo atskleista, nuoširdžiai nustebino ir uždėjo tokį didesnį nepatiklumą, žiūrint ir vertinant bet kurį politiką.“ (NA5)

Toks padidėjęs žurnalistų kritiškumas tyrime nėra interpretuojamas kaip pagrindas keisti profesinį vaidmenį ar atsisakyti stebėtojo pozicijos. Priešingai – tai galima laikyti sustiprėjusia *stebėtojo* vaidmeniui priskiriama „sarginio šuns“ funkcija¹⁶⁵. Lietuvoje atlikti moksliniai tyrimai rodo, kad visuomenė dažnai pasigenda šią rolę atliekančių ir pareigą perspėti visuomenę apie galimas grėsmes ar numanomas pavojus prisiimančių žurnalistų¹⁶⁶. Dalis profesijos atstovų interviu metu patvirtino, jog krizė sustiprino jų suvokimą apie žiniasklaidos reikšmę demokratinėje sistemoje ir pareigą veikti kaip kontrolės bei viešinimo mechanizmui:

„Supratau, kad žiniasklaida yra labai svarbus valstybės elementas, nes gali atskleisti daug dalykų, sudrebinti šešėlį.“ (NA4)

Tuo metu kalbėdami apie darbo specifikos kaitą dauguma Lietuvos žurnalistų politinės krizės laikotarpiu akcentavo išaugusį neapibrėžtumą (NA3), kur kas didesnį informacijos kiekį (RT2), sustyguotą darbotvarkę (NP5) ir pasikeitusią naujienų atranką (RT1), kai su G. Palucko Vyriausybės atsistatydinimu nesusijusios temos liko tik fone:

„Premjerui klausimų apie einamuosius dalykus galima sakyti nebeliko – 90 proc. klausimų buvo apie jo verslus, istorijas ir ryšius. Jis pats minėjo, kad turėtume dirbti ir domėtis kitais reikalais, o ne knaisiotis po jo praeitį. Tame

¹⁶⁴ Klemm et al., *Changed Priorities Ahead*, 1223-1241.

¹⁶⁵ Ferracioli et al., *The Watchdog Role of Fact-Checkers*, 717-737.

¹⁶⁶ Matačinskaitė, *Žurnalistų kompetencijos ir gebėjimai*, 117-142.

galima įžvelgti tiesos, nes tikrai dėmesys buvo skirtas ne kažkokiems Vyriausybės nutarimams, o būtent premjerui. Tačiau šioje situacijoje nebūtų teisinga elgtis kitaip. Tuo metu šis dalykas buvo svarbiausias.“ (NA3)

„Buvo akivaizdu, kad Paluckas ir jo komanda nesiruošia gilintis į kitas temas, nes bando suvaldyti kilusią krizę. Suprantama, tačiau tai sutrikdė darbą. [...] Paprastesnėms temoms, kurios jokių būdu nėra prastinės, bet galbūt aktualios mažesnei socialinei grupei ar mažesniai šalies regionui, pritrūkdavo dėmesio, nes tiesiog redakcijoje nebuvo tiek pajėgumų.“ (NA2)

Toks politinės krizės diktuojamas darbotvarkės susiaurėjimas leidžia manyti, kad neeilinių situacijų metu žiniasklaidos prioritetai neišvengiamai tampa selektyvūs, dėl ko žurnalistų įgyvendinama kontrolės funkcija yra vykdoma kitų viešojo intereso segmentų sąskaita. Taip pat, pasak informantų, dėl šiuo laikotarpiu stipriai išaugusio darbo krūvio atsirado nuolatinė įtampa (RT1), „žurnalistu teko būti visą parą, kadangi nebuvo žinoma, kada pasirodys naujos detalės“ (NA1), dažnai teko dirbti ir viršvalandžius:

„Darbo krūvis buvo padidėjęs gerokai, palyginus su ramesniu laikotarpiu. Anksčiau pradėdi, daug vėliau baigi, būdavo nuolatinis darbas ir savaitgaliais. [...] Padaugėjo informacijos, reikėjo daugiau laiko ir pajėgų skirti ne tik renkant pačius faktus, nušviečiant faktinę situaciją, bet ir renkant komentarus, situacijos vertinimus, nes visa tai lietė, galima sakyti, svarbiausią, daugiausia galių turintį asmenį valstybėje – Vyriausybės vadovą.“ (NA5)

„Buvo visko daug ir aktyviau. [...] Kiekvieną dieną pradėdavai su tam tikromis mintimis po pasirodžiusios naujos informacijos, kaip toliau reikia viską paaiškinti ir ko klausti pačių politikų, nes kiekvieną kartą, kai būdavo paduodama nauja faktinė medžiaga, klausimų dar daugiau atsirasdavo, tačiau atsakymų ne.“ (RT3)

Akademiniai šaltiniai rodo, kad padidėjęs darbo krūvis žurnalistams gali ne tik kelti stresą, neigiamai veikti jų psichologinę sveikatą, bet ir mažinti profesinę motyvaciją¹⁶⁷. Kaip interviu metu pasakojo Lietuvos žiniasklaidos atstovai, dėl pasireiškusio nuovargio „sumažėjo noras imtis dar kažkokių papildomų darbų“ (NA1), retkarčiais norėjosi paprasčiausiai „nuleisti rankas“ (NA2), jie jautėsi lyg atliekantys „sizifinį darbą“ (NA4). Tiesa, pastebėta, kad su tuo kur kas dažniau susidūrė naujienu agentūrose dirbantys žurnalistai. Tuo metu kitas žiniasklaidos priemonės atstovaujantys informantai pabrėžė, kad išaugęs darbo krūvis, nors ir privertė „verstis per galvą“ (NP3), jiems „suteikė adrenalino ir dar labiau motyvavo“ (RT2):

„Buvo ir fizinis, ir emocinis nuovargis. Tačiau kartu tame yra ir kažkoks užsidegimas, norisi padaryti gerai. Aišku, ir smalsumas veda prie to pačio. Tai buvo reikšmingas įvykis, todėl smagu gal ne kiek tapti jo dalimi, bet kažkaip prisiliesti prie situacijos.“ (NP4)

„Nepaisant to, kad grįždavai iš darbo pavargęs, išsunktas, tačiau bet koku atveju *varikliukas* buvo, kad reikia padaryti ir padaryti kažkaip įdomiau, aiškiau.“ (RT2)

¹⁶⁷ Hughes et al., 221-241.

Mokslininkai teigia, esą darbą intensyviu laikotarpiu lengvina ir tikėjimą savo gebėjimais žiniasklaidos atstovams dažnai padeda palaikyti tarpusavio santykiai su kolegomis¹⁶⁸. G. Palucko Vyriausybės atsistatydinimą nušvietę Lietuvos žurnalistai interviu metu akcentavo darbų pasiskirstymo, tarpusavio palaikymo ir komandiškumo svarbą (NA1) bei, nepaisant išlikusios „sveikos konkurencijos“ (NA3), politinės krizės metu tikino jautę didesnę solidarumą ne tik su toje pačioje redakcijoje dirbančiais žmonėmis, bet ir tarp visos šalies žurnalistų bendruomenės:

„Visiems reikia atsakymų ir jau tada nebekalbi apie konkurenciją, kas pirmas išsileis tekstą ar ištransliuos reportažą, pasiims ekskluzyvą. Taip, tai irgi svarbu, bet tuo metu labai jautėsi, kad visiems žurnalistams yra svarbiausia pateikti atsakymus visuomenei.“ (NA1)

„Kooperavomės, diskutavome, tarėmės dėl pašnekovų, rėmėmės ta pačia paviešinta medžiaga, bandėme išsiaiškinti, kas ten buvo, nes iki galo galbūt ne visada aiškios tos detalės.“ (RT3)

Informantų teigimu, vienas didžiausių iššūkių politinės krizės metu buvo atskleista informaciją perteikti suprantama kalba, kuo paprasčiau paaiškinti tiek atliktų žurnalistinių tyrimų esmę, tiek galimą institucijų vykdomų procedūrų poveikį (NP4):

„Buvo sudėtinga gyventojams paaiškinti situaciją paprastai, teisinius dalykus perteikti suprantama kalba.“ (RT1)

„Visi [žurnalistiniai – aut.] tyrimai buvo surašyti sudėtingai, buvo aibė medžiagos. Patiems žurnalistams buvo sunku suprasti, kur yra esmė.“ (NA4)

Taip pat kai kurie žurnalistai pažymėjo, kad nušviečiant G. Palucko Vyriausybės atsistatydinimą nelengva užduotis buvo „išlaikyti neutralų toną, kai tu pats supranti situaciją, kad Paluckas negalėjo turėti verslo ryšių“ (RT1), „nepamesti minties, kad galimai premjeras nėra niekur įsivėlęs“ (NA3), surasti situacijai apibūdinti tinkamus žodžius, kuriais ministras pirmininkas nebūtų kaltinamas, kai dar nėra pasirodžiusios atsakingų institucijų atliekamų tyrimų išvados:

„Tam tikras uždavinys buvo ir teisingų žodžių parinkimas, kad nepadaryti klaidos, nenuteisti žmogaus, nepasakyti, kad jis jau padarė tuos nusikaltimus, kai dar nėra tai įrodyta. Norėjosi pateikti taip, kad visi suprastų, jog jis [G. Paluckas – aut.] yra įklimpęs į tam tikrus interesų susidūrimus, tačiau nenusižengti nei žurnalistų etikai, nei Visuomenės informavimo įstatymui.“ (NP5)

Tai leidžia manyti, kad krizinėmis sąlygomis žurnalistams ypač svarbu tampa ne peržiūrėti savo profesinę misiją, o ją dar griežčiau įsprausti į rėmus, siekiant išvengti kaltinimų šališkumu ar politiniu angažuotumu. Tokia tendencija Lietuvos atvejį leidžia išskirti platesniame politinių krizių ir žurnalistikos tyrimų kontekste. Skirtingai nei kai kuriose kitose Vakarų demokratijose, kur krizės akivaizdoje žurnalistai linksta priimti aktyvesnį mobilizuotojo ar moralizuotojo vaidmenį¹⁶⁹, šio tyrimo rezultatai rodo dar nuoseklesnį objektyvumo bei neutralumo normų laikymąsi. Tiesa, atvejai,

¹⁶⁸ Ibid.

¹⁶⁹ Klemm et al., 1223-1241.

kai žurnalistai, jausdami profesinę atsakomybę ir siekdami laikytis egzistuojančių etikos standartų, bando riboti savo veiksmus, akademinėje erdvėje siejami su potencialia savicenzūros grėsme, kuri gali ne tik riboti žiniasklaidos atstovų redakcinę laisvę, nepriklausomumą nuo išorinio spaudimo, bet ir apsunkinti jų profesinių vaidmenų įgyvendinimą¹⁷⁰.

Apibendrinant, galima teigti, kad 2025 m. vykusio politinės krizės, susijusio su G. Palucko Vyriausybės atsistatydinimu, iš esmės nepakeitė Lietuvos žurnalistų suvokiamos profesinės misijos, tačiau reikšmingai koregavo kasdienę jų darbo praktiką. Informantų pasakojimai rodo, kad šiuo laikotarpiu išaugo ne tik informacijos srautas, darbo krūvis bei jo intensyvumas, bet ir neapibrėžtumas. Žiniasklaidos atstovai jautė stresą ir nuolatinę emocinę įtampą, dėl pajėgumų trūkumo jiems teko perskirstyti prioritetus, fone paliekant dalį įprastai nušviečiamų temų. Kartu žurnalistai pabrėžė padidėjusią atsakomybę kuo tiksliau kontekstualizuoti sudėtingus teisinius ir politinius procesus, juos auditorijai perteikti suprantama kalba bei nesiimti kaltinamojo tono, nepaisant asmeninio situacijos suvokimo. Nors ilgalaikis darbo intensyvumas daliai informantų, ypač naujienų agentūrų atstovams, kėlė nuovargį ar profesinio išsekimo pojūtį, kitiems tai tapo motyvuojančiu veiksmu, sustiprinusiu įsitraukimą ir suvokimą apie žiniasklaidos reikšmę demokratinėje visuomenėje. Galiausiai politinės krizės kontekste atsiskleidė ir kolektyvinė žurnalistų profesijos dimensija – solidarumas, tarpusavio pagalba ir bendruomeniškumas. Visa tai leidžia teigti, kad politinė krizė veikiau ne transformavo žurnalistų tapatybę, bet paryškino ir sustiprino jų profesinės praktikos ribas, atsakomybes ir etinius įsipareigojimus politiškai sudėtingomis sąlygomis. Darbas krizinėje situacijoje daliai informantų tapo reikšminga patirtimi, sustiprinusia jų kritiškumą, tačiau normatyvinis žurnalisto vaidmens suvokimas ir profesinė savivoka išliko nuosekliai orientuoti į *stebėtojo*, o ne politinio veikėjo ar aktyvisto poziciją.

3.3. Suvokiamos profesinės įtakos vertinimas

2025 m. vykusios politinės krizės metu viešojoje erdvėje buvo susiformavęs naratyvas, esą žiniasklaida „puola“ premjerą. Visgi dauguma tyrime dalyvavusių žurnalistų mano, kad situacija buvo „atspindėta ganėtinai objektyviai“ (NA3) ir „neeskaluota be reikalo“ (NA1):

„Kaltė [G. Paluckui – aut.] buvo primesta ne žiniasklaidoje, o socialiniuose tinkluose. Ten buvo konstatuojama ir kaip institucijų tyrimai galėtų baigtis, ir tai, kad premjeras tikrai kaltas. Tačiau kolegų tekstuose, reportažuose nebuvo sakoma, jog premjerą tikrai teisti reikia.“ (NP1)

Tuo metu kiti informantai žiniasklaidoje sako įžvelgę „kaltinamąjį toną ir netiesioginį skatinimą Vyriausybei trauktis“ (NA3). Anot jų, stebint situaciją iš arti, susidarė įspūdis, kad „nuosprendis jau

¹⁷⁰ Şahin, *Journalism in Conflict-Affected Societies*, 553-569.

paskelbtas – premjeras nebegali eiti pareigų“ (RT1). Ši priešprieša rodo, kad tyrimo dalyviai skirtingai vertino ne tik viešąjį diskursą, bet ir pačios politinės krizės akivaizdoje egzistavusias žiniasklaidos galios ribas. Tačiau šioje vietoje Lietuvos žurnalistai pažymi, jog išvadas apie ministro pirmininko „kaltę“ jiems leido daryti ir paties G. Palucko komunikacija:

„Nesakyčiau, kad kaltė premjerui nebuvo primesta. Tačiau, jeigu tu bandai paklausti klausimo, o tave puola kaltinimu atgal, supranti, kad čia nėra viskas labai gerai.“ (RT4)

„Manau, kad Paluckas tiesiog neturėjo tų atsakymų ir tai lėmė tokią jo poziciją bei visą padėtį.“ (NP3)

Remiantis žurnalistų pasakojimais, Vyriausybės vadovas „buvo priverstas teisintis visiems ir visą laiką“ (NA3), todėl „visada linksmas, *atsipūtęs* premjeras darėsi vis piktesnis ir piktesnis (NA5), „pradėjo atsikalbinėti, kalbėti ne faktais, o kažkokiomis emocijomis“ (NP3), „atsakymai į klausimus buvo labai lakoniški, nieko nepasakantys“ (NA3). Dėl šių priežasčių, informantų teigimu, žiniasklaidos tonas tiek apie premjerą, tiek apie kitus G. Palucką stojusius ginti valdančiuosius buvo neigiamas „ne veltui“ (NP4). Šioje vietoje svarbu pažymėti, kad tokia pačių žurnalistų suprantama neigiama ar labiau priešiška retorika galėjo veikti ir piliečių emocinę būseną, visuomenėje skatinti niūrią nuotaiką, neleidžiančią įžvelgti pozityvios situacijos pusės¹⁷¹. Visgi dalis informantų tai suvokė ne kaip žiniasklaidos inicijuotą eskalaciją, bet kaip reakciją į politinio lyderio nesugebėjimą aiškiai ir nuosekliai atsakyti į keliamus klausimus. Pasak jų, jeigu G. Paluckas tai būtų padaręs „be išsisukinėjimų“ (NP1) ir nevykdęs „gynybos per puolimą“ (RT4), niekam nebebūtų likę tiek abejonių:

„Buvo aišku, kad net nereikia teisinio įvertinimo. Buvusio verslo aplinkybės, kokios paskolos buvo imtos, kaip nesėkmingai ten kažką darė, kas finansavo, kaip slėpė, kas finansavo verslą... Faktai kalbėjo patys už save. Kaltė [premjerui – aut.] susiformavo, bet ji susiformavo per faktinę medžiagą. [...] Nemanau, kad kuris nors iš žurnalistų, tikrų žurnalistų, dirbančių pagal apibrėžimą, taip jau nemėgsta Gintauto Palucko, kad norėtų visą tą mėsą ant jo išpilti. Tonas buvo griežtas, tačiau nėra taip, kad žiniasklaida neturėtų būti griežta. Ji yra griežta visiems nusikaltimams, net ir galimiems.“ (NA5)

Tyrimo dalyvių manymu, politinės krizės metu valdantieji ne tik nuolat kartojo „tas pačias *iškaltas* klišes“ (NA4), tarsi pamiršo, kad politikams yra taikomi „aukštesni skaidrumo standartai“ (NP1), „moralinė atsakomybė“ (NP3), į atskleistą faktinę informaciją „numojo ranka“ (RT2), o „istorijai tęsiantis, vis mažiau pradėjo kelti ragelį, vis labiau nebenorėjo komentuoti“ (RT3), bet ir leido sau su žurnalistais elgtis „kaip su penkiais laiptais žemesniais žmonėmis“ (NA3) bei sąmoningai rinkosi „šlykščią poziciją dėl visko kaltinti žiniasklaidą, kad ji kažką ne taip pateikia, kad žurnalistai yra tik besivaikantys antraščių“ (NA1):

¹⁷¹ Rojas-Calderón, 626–645; Aslam et al., *Sentiments and Emotions Evoked*, 2-8.

„Socialdemokratai buvo labai gynybiškai nusiteikę ir užsidėję tokią kaukę, kad čia premjeras puolamas, gal nereikėtų taip.“ (NP3)

„Stengėsi sumenkinti žurnalistus, atskleistą informaciją, kad ji neatrodytų tokia svarbi, kad tuo pačiu metu sumažėtų ir visuomenės pasitikėjimas ta atskleista informacija. Manau, tai buvo gana gerai apgalvotas sprendimas taikytis į žurnalistus, juos menkinti, menkinti atskleistą informaciją.“ (NP4)

Žurnalistų vertinimu, tokia praktika ne tik diskredituoja žiniasklaidą visuomenės akyse, bet ir kvestionuoja žodžio laisvę, todėl šioje vietoje galima įžvelgti „tam tikrą riziką demokratijai“ (NA1).

Lietuvos žiniasklaidos atstovai pastebi, kad prie neigiamo tono viešojoje erdvėje reikšmingai prisidėjo ir opozicijoje dirbantys politikai (NP5), sukūrę „erdvės spekuliacijoms“ (RT1), „nuolat kritikavę [*valdančiuosius* – aut.] ir sau rinkęsi politinius taškus“ (NA4):

„Opozicija situaciją bandė išnaudoti savo naudai. Tuo metu trynė rankutėmis ir džiaugėsi, nes tai yra politinių oponentų krizė.“ (NP4)

Tiesa, daugelis tyrime dalyvavusių žurnalistų teigė nesusidūrę su tiesioginiais opozicijoje dirbančių politikų siūlymais komentuoti situaciją (NA2), nepastebėję „papildomų pastangų veržtis į žiniasklaidą“ (NP1). Pasak jų, opozicijos funkcija ir yra „kritikuoti, rodyti problemas, besti pirštu, aštriau pasisakyti, [...] būti matomiems ir išeiti į antraštes“ (RT2):

„Man atrodo, kad apskritai, kai politikai dirba opozicijoje, stengiasi su žiniasklaida palaikyti draugiškus santykius ir natūraliai gauna mažiau žiniasklaidos kritikos, nes ne jie yra atsakingi už priimamus sprendimus. Tas bendravimas dažnai būna malonus, nes tarsi nėra dėl ko pykti.“ (NP4)

Svarbu paminėti, kad dalis žurnalistų, norėdami išlaikyti objektyvumą ir išgirsti politinių oponentų vertinimą, pažymėjo patys gana aktyviai juos kalbinę (NP1). Visgi kiti informantai, ypač naujienų agentūrų atstovai, nurodė pakankamai kritiškai žvelgti į aktyvias opozicijos iniciatyvas ir redakcijose sprendę dėl suteikiamo eterio kiekio:

„Buvo per daug [*iš opozicijos pusės* – aut.] to valdančiųjų juodinimo, pastangų pelnyti sau politinių taškų, rengiamos kažkokios spaudos konferencijos... Dažnai diskutuodavome, kiek mums verta į tai veltis.“ (NA1)

„Opozicija buvo labai aktyvi – labai daug buvo ir pranešimų, ir pareiškimų, ir kreipimųsi į visokias institucijas. Tačiau, kadangi manome, kad mūsų, kaip naujienų agentūros, darbas yra atrinkti informaciją, kuri iš tiesų yra svarbi ir gali turėti pratęsimą, reikšmę ar kokį nors poveikį, todėl tikrai neplatinome visų opozicijos paskelbtų pareiškimų ar net kreipimųsi. Stengėmės riboti ir tą kitą pusę, kad nebūtų žaidimas į vienus vartus.“ (NA5)

Tai rodo, kad politinės krizės metu žiniasklaidos sprendimai dėl suteikiamo eterio ar publikacijų kiekio tapo ne tik redakciniais, bet ir normatyviniais pasirinkimais.

Nors dauguma Lietuvos žiniasklaidos atstovų teigė redakcijose „atskirų susitarimų, kaip turėtų būti nušviesta politinė krizė neturėję“ (RT2), išskyrus visuomet galiojantį požiūrį išlaikyti

kalbinamų „valdančiųjų ir opozicijos atstovų proporciją“ (NA3), dalyje komercinių naujienų portalų redakcinė politika gana stipriai orientavosi į skaitomumo aspektą.

„Ryte ateini, su redaktoriumi pasitari, pasiūlai kažkokią temą, susijusią su Palucko krize, bet jis siūlo ją praleisti, nes mato, kad nebus taip labai skaitoma. [...] Pas mus yra tokia redakcijos politika, kad, jeigu tu žinai, kad valdantieji bandys vis tiek savo žmogų išsukti, tai nelabai yra tikslo jų kalbinti, kad jie pasakytų nušlifiotomis frazėmis. Geriau tada imame vieną ar kelis politologus, kad jie iš šalies vertintų situaciją.“ (NP2)

Kaip minėta teorinėje magistro darbo dalyje, visame pasaulyje masinės žiniasklaidos priemonės, siekdamos pritraukti daugiau skaitytojų ir taip uždirbti didesnes pajamas, politines krizes yra linkusios eskaluoti¹⁷². Tačiau, pažymi Lietuvos žurnalistai, G. Palucko Vyriausybės atsistatydinimo laikotarpiu esminė „žiniasklaidos pareiga ir buvo klausinėti, užduoti tuos pačius ir tuos pačius klausimus“ (NA3):

„Tai buvo tokios istorijos, kur sunku įsivaizduoti, kaip tai būtų galėję nesulaukti tokio žiniasklaidos dėmesio. [...] Kai matėme, kiek daug ten yra neaiškumų, įvairių ryšių, neatsakytų klausimų, faktas, kad negalėjo būti kitokio varianto.“ (RT2)

„Tai vienas iš trijų svarbiausių šalies žmonių. Kai yra kalbama viešojoje erdvėje, visuomenininkai viešina informaciją, randasi vis daugiau detalių, kai apie tai kalba patys politikai, tu nekalbėti negali.“ (RT3)

Tyrimo dalyvių pasakojimai leidžia daryti prielaidą, kad šiuo atveju intensyvus dėmesys buvo suvokiamas ne kaip sąmoningas situacijos skandalizavimas, o kaip profesinė pareiga reikalauti esminių G. Palucko atsakymų. Tačiau dalis informantų tokių platų krizės nušvietimą vertino gana kritiškai. Anot jų, rašyti tekstus ar rengti reportažus apie politinę krizę yra būtina, tačiau „kai kuriais aspektais buvo daug kartojimosi, situacija eskaluojama, nors ir buvo dienų, kai nieko naujo nepasirodė“ (RT1):

„Savaitę iš savaitės tie patys straipsniai. Tos pačios antraštės, tos pačios citatos. Nebemačiau prasmės. [...] Gali praėjusios savaitės tekstą pasiimti, įklijuoti naują citatą, kuri iš esmės nelabai kuo pasikeitė, ir viskas lieka tas pats, niekas net nepastebėtų.“ (NA4)

Tokie kai kurių informantų pasakojimai patvirtina ir akademinėje erdvėje daromas išvadas, esą žurnalistams savo sprendimus neišvengiamai tenka koordinuoti su redakcijų interesais¹⁷³. Tačiau, svarbu paminėti, kad dauguma tyrime dalyvavusių žurnalistų mano, kad būtent toks intensyvus žiniasklaidos darbas, proceso kvestionavimas ir viešas spaudimas valdantiejiems pakreipė krizės eigą, politikus skatino imtis greitesnių sprendimų ir lėmė pokyčius valstybėje:

„Palucko istorijoje žiniasklaida kartinį vaidmenį suvaidino. Kalbu ne tik apie tuos žurnalistus, kurie atliko tyrimus, bet ir tai, kad visa „sisteminė“ žiniasklaida prisidėjo prie išviešinimo. [...] Jei žurnalistai nebūtų taip plačiai nušvietę

¹⁷² Ngange ir Elempia, *Sensationalism in Journalism Practice*, 1-7.

¹⁷³ Entman, 51-58; Helfer, 233-252.

tos istorijos, neaišku, ar dabar Inga Ruginienė būtų premjerės pozicijoje, ar mes vis dar turėtume Gintautą Palucką, kuris buvo sukėlęs kažkokių klausimų.“ (NA1)

„Visos žiniasklaidos indėlis buvo didžiulis. Matomumas buvo beprotiškas ir leido situacijai virsti tuo, kuo virto. [...] Abejočiau, kad be tokio aktyvaus žiniasklaidos įsitraukimo turėtume tokį efektą, kokį turime dabar.“ (RT1)

Visgi ne visi žurnalistai taip teigiamai vertino didžiulį žiniasklaidos įsitraukimą. Kai kurie informantai kėlė klausimą, ar ilgainiui politinės krizės naratyvas nebuvo perkeltas nuo faktinių aplinkybių prie politinio įvaizdžio formavimo:

„Tyrimai ėjo ėjo ir galiausiai gavosi ne apie tai, ką Paluckas padarė, ko nepadarė, ar iš tikrųjų padarė, o gal nepadarė, o apie jo, kaip politiko, įvaizdį, apie jo atsakymus žurnalistams, apie jo principines pozicijas. [...] Galiausiai niekam neberūpėjo tiesa. Gavosi, kad jis atsistatydino ne dėl institucijų išvadų, o dėl to, kad visko per daug susikaupė. Niekas nebelaukė, ar tai tiesa, ar ne. Atrodė, kad pamiršome dėl ko viskas prasidėjo... Pradinis tikslas buvo atskleisti korupcijos skandalą, o ne priversti Palucką atsistatydinti.“ (NA4)

Ši refleksija atskleidžia įtampą tarp žiniasklaidos kontrolės funkcijos ir jos galimos netiesioginės įtakos politiniams sprendimams, kai ilgalaikis viešas spaudimas ima veikti nepriklausomai nuo formalų institucinių išvadų. Tiesa, dalis informantų mano, kad ir be tokio didelio žiniasklaidos įsitraukimo informacija „anksčiau ar vėliau būtų pasiekusi visuomenę“ (RT3) socialiniuose tinkluose. Tačiau, žurnalistų supratimu, piliečiai jautė „neigiamą žiniasklaidos toną ir kasdienę kritiką vienam iš valstybės vadovų“ (NP4):

„Savo intensyviu kalbinimu ir valdančiųjų stabdymu žiniasklaida padėjo įrodyti žmonėms, kurie nesuprato krizės masto, kad tai yra ir pavojinga, ir nelegalu, ir nenormalu tokiam Vyriausybės vadovui tęsti darbą.“ (NA3)

„Visuomenės požiūris į Palucką, kaip į premjerą, tikrai suprastėjo. Tie patys klausimai, į kuriuos Paluckas neatsakė žurnalistams, man atrodo, ir visuomenei kilo.“ (NP3)

Tai leidžia teigti, kad žurnalistai savo įtaką dažniau suvokė ne kaip tiesioginį politinių sprendimų formavimą, bet kaip visuomenės informavimo ir problemos reikšmingumo išryškinimo procesą, kuris ilgainiui keitė ir piliečių vertinimus.

Apibendrinant, interviu duomenys rodo, kad 2025 m. politinės krizės akivaizdoje žurnalistai savo profesinę įtaką suvokė gana skirtingai. Viena vertus, dalis informantų pabrėžė, jog žiniasklaida iš esmės laikėsi objektyvumo, o „kaltės“ priskyrimo dinamika aktyviau reiškėsi socialinių tinklų erdvėje. Kita vertus, kiti tyrimo dalyviai išvelgė kaltinamąjį toną ir netiesioginio politinio spaudimo požymius, kuriuos, jų vertinimu, sustiprino ir paties premjero komunikacinė strategija – vengimas atsakyti į užduodamus klausimus, žurnalistų veiklos menkinimas ir akivaizdžiai paaštrėjęs susierzinimas. Informantai taip pat akcentavo, kad valdantiejiems pasirinkus žiniasklaidos kaltinimo taktiką, buvo siekiama silpninti atskleistos informacijos patikimumą ir perkelti dėmesį nuo faktų prie žiniasklaidos legitimumo, o tai, žurnalistų akimis, kėlė rizikas tiek žodžio laisvei, tiek

demokratijai. Informantai pastebėjo, kad politinės krizės metu aktyviai veikė ir opozicijos atstovai, siekę situaciją išnaudoti savo naudai, o žiniasklaida, savo publikacijose norėdama išlaikyti proporcijas, sprendė dėl naujienų atrankos ir eterio apimties. Kai kuriose komercinėse redakcijose šiuos sprendimus papildomai veikė ir skaitomumo logika. Galiausiai, nors dauguma žurnalistų intensyvų krizės nušvietimą buvo linkę interpretuoti kaip profesinę pareigą, būtent šis aktyvumas jų pačių refleksijose buvo siejamas ir su realiu politiniu efektu – viešas proceso kvestionavimas prisidėjo prie krizės eigos paspartinimo, tačiau kartu kėlė klausimų, ar naratyvas ilgainiui nebuvo perstumtas nuo faktinių aplinkybių prie G. Palucko politinio įvaizdžio formavimo. Todėl galima teigti, kad žurnalistai savo įtaką dažniau suvokė kaip netiesioginę – per visuomenės informavimą, problemos aktualizavimą ir viešo spaudimo palaikymą, o ne kaip tiesioginį politinių sprendimų determinavimą.

3.4. Visuomenininkų indėlis ir žurnalisto profesijos ribų suvokimas

Analizuojant 2025 m. G. Palucko Vyriausybės atsistatydinimą nušvietusių Lietuvos žiniasklaidos atstovų interviu duomenis, atsiskleidė ne tik tradicinės redakcijų vykdomos žurnalistinės veiklos svarba, bet ir reikšmingas visuomenininkų / žurnalistų-tyrėjų indėlis į politinės krizės formavimąsi bei jos eskalaciją. Dauguma informantų teigė, kad būtent po tiriamosios žurnalistikos centro „Siena“ ir „Laisvės TV“ paviėšintuose žurnalistiniuose tyrimuose atskleistų faktų krizė įgavo didelį mastą, o viešojoje erdvėje pradėjo atsirasti vis daugiau informacijos, kuri „tarsi sniego kamuolys nuo kalno ridenosi, vis rimtėjo“ (NP4). Todėl, žurnalistų manymu, be Š. Černiausko ir A. Tapino vadovaujamų žiniasklaidos priemonių atliktų tyrimų „nebūtų apskritai ši istorija išėjusi į viešumą“ (RT4):

„Galima sakyti, kad Tapinas ir Černiauskas „sukėlė“ tą krizę, atskleisdami informaciją. Jie buvo tie „kaltininkai“, nuo kurių viskas prasidėjo.“ (NP4)

Šiuo požiūriu Lietuvos žurnalistai atliktus tyrimus vertino kaip reikšmingus, sudariusius prielaidas platesniam redakcijų įsitraukimui. Kaip pažymėjo informantai, tokio masto tyrimai reikalauja daugybės laiko ir resursų, kurių tradicinė žiniasklaida dažnai neturi:

„Neturime laiko sėdėti ir knistis per šūsnį dokumentų tam, kad atrastume mažytę sąsają ir bandytume ją gvildinti. Tai sudėtingas ir didelis procesas.“ (RT4)

Visgi informantų pasakojimuose išryškėjo esminė įtampa, susijusi su visuomenininkų veiklos pobūdžiu. Kadangi profesionalais save laikantys žurnalistai dažniausiai vengia tiesioginio įsikišimo į politinius procesus ir siekia išlaikyti objektyvumą¹⁷⁴, daugumai žiniasklaidos atstovų problematiškas interviu metu pasirodė ne pats tyrimų autorių faktinės informacijos atskleidimas, bet vėliau pasirodęs aktyvus jų įsitraukimas į visuomenės mobilizaciją, vieši raginimai premjerui

¹⁷⁴ Hellmueller ir Mellado, *Professional Roles and News Construction*, 1-12.

atsistatydinti (NA3), taip pat – dalyvavimas protestuose, emociingas vertinimų pateikimas socialiniuose tinkluose:

„Laviruodami tarp žurnalistų ir visuomenininkų, jie leido sau daugiau – stipriau pasisakyti socialiniuose tinkluose, skambesnių frazių įdėti į atliekamus tyrimus, skatinti žmones eiti į protestus.“ (NP4)

„Kažkada Tapinas pats buvo žurnalistas, jo komanda kaip ir atlieka žurnalistinį darbą, bet jis pats sako, kad yra visuomenininkas, rengia įvairias akcijas. Kartais šioje vietoje pati pasimetu... Jis atlieka gerą darbą iš tos pusės, kad stengiasi parodyti tam tikras problemas ir skatina valdžią veikti kiek įmanoma sąžiningiau, bet kartais pasirodo tam tikras selektyvumas.“ (NP2)

Akademinei literatūra rodo, kad tokia veikla neretai ardo ribą tarp profesionalios ir mėgėjiškos žurnalistinės veiklos¹⁷⁵. Todėl šios praktikos informantams kėlė klausimą, kur šiuo atveju baigiasi žurnalistika ir prasideda politinis aktyvizmas. Ne vienas tyrimo dalyvis pabrėžė, kad visuomenininkų ir žurnalistų vaidmenys pastaruoju metu tapo sunkiai atskiriami, nes, jų manymu, vienu atveju veikėjai save pristato kaip žurnalistus, o kitu – kaip visuomenininkus, priklausomai nuo to, kuri pozicija konkrečioje situacijoje jiems yra palankesnė:

„Sakyčiau, kad tiek Tapino, tiek Černiausko negali laikyti tik žurnalistais arba tik visuomenininkais. Kartais jie prisistato visuomenininkais, kartais – jau žurnalistais. Nemanau, kad tai yra gerai.“ (NP4)

„Tapino atveju ribos labai išsitrynusios. Kai patogu, prisistato kaip žurnalistas, kai nepatogu, prisistato kaip visuomenininkas.“ (NP5)

Toks „nesąžiningas“ vaidmenų persipynimas (NP1) redakcijose dirbančius žurnalistus privertė kur kas atidžiau vertinti Š. Černiausko ir A. Tapino pateiktos informacijos patikimumą, o tai apsunkino darbą ir pareikalavo papildomo laiko:

„Tai, kad šiuos žurnalistinius tyrimus atliko žmonės, kurie reiškia savo politines antipatijas ir simpatijas, mums kėlė nuogąstavimų ir įtarumą. Tikrai įtariau vertinome tą informaciją, šaltinių ir liudytojų patikimumą, teiginių pagrįstumą dokumentais. Tai užtruko papildomo laiko, [...] kliudė objektyviam vertinimui, kai kitais atvejais matai, kad nepriklausomi žurnalistai padarė tyrimą ir pasitiki jais šimtu procentų.“ (NA5)

„Reikėjo nepaslysti ant to, ką kalba visuomenininkas – ar tai jau jo tyrimo dalis, ar tai yra jo nuomonė. [...] Tai yra nesąžininga, nes yra kitų pavyzdžių – tyrimų skyrių, žurnalistų, kurie atlieka tyrimus be pamokslų, be protestų ir mobilizacijos. Tačiau kol kas niekas nepasakė, kad visuomenininkai negali daryti žurnalistinių tyrimų.“ (NP5)

Dalis magistro darbo tyrime dalyvavusių žiniasklaidos atstovų pabrėžė, kad viešas politinių pažiūrų reiškimas kenkia ne tik individualiam profesionalumui, bet ir „visos žurnalistų bendruomenės reputacijai“ (NA3), suteikdamas politikams pagrindą kaltinti šališkumu. Nors informantai pripažino, kad „žurnalistas irgi yra žmogus, kuris, kaip bebūtų, turi savo nuomonę“ (RT2), vis dėlto akcentavo, jog profesinis vaidmuo reikalauja ją pasilaikyti sau (RT3), „nepasiduoti emocijai“ (NP5), o kelti

¹⁷⁵ Rahman, *The Role of Journalism in Crisis Communication*, 91-98.

klausimus, tikrinti faktus, rinkti komentarus, „parodyti visas puses ir leisti žmonėms patiems susidaryti vaizdą, kas darosi“ (RT3):

„Nesakau, kad žurnalistai, norėdami išlaikyti neutralumą, neturėtų balsuoti rinkimuose. Požiūrį, ideologiją turi turėti, bet viešai skleisdamas savo pažiūras parodai, kad esi politiškai angažuotas, kas kelia daug klausimų apie objektyvumą.“ (NA4)

„Žmogus turi pasirinkti, ar jis yra aktyvistas, ar žurnalistas. Žurnalisto darbas yra pateikti patikrintą informaciją ir žmonės tada turi kažkaip į ją reaguoti. Tačiau tuo pačiu metu imti vėliavą į rankas ir reikalauti atsistatydinimų..., mano galva, tai yra ribos peržengimas, kurio žurnalistas sau neturėtų leisti.“ (NP3)

Galima teigti, kad informantai „Sienos“ ir „Laisvės TV“ atliktus žurnalistinius tyrimus suvokė kaip esminius pradinės informacijos išviešinimo ir krizės suaktualinimo veiksnius. Žurnalistų pasakojimai leidžia manyti, kad būtent šiuo laikotarpiu aktyvai veikę visuomenininkai ir žurnalistai-tyrėjai lėmė platesnį tradicinės žiniasklaidos dėmesį, paskatino redakcijų įsitraukimą ir sudarė sąlygas politinei krizei peržengti pavienio skandalo ribas. Šiuo požiūriu visuomenininkų indėlis buvo vertinamas kaip reikšmingas ir užpildęs tradicinių redakcijų resursų trūkumą. Tačiau tarp visuomenininkų indėlio ir jų veikimo formų atsiskleidė ribinė įtampa ir normatyvinis neapibrėžtumas. Dauguma Lietuvos žiniasklaidos atstovų probleminiu aspektu įvardijo ne informacijos atskleidimą, o perėjimą prie viešo politinio vertinimo ir mobilizacijos. Tokia praktika tradicinėse redakcijose dirbantiems žurnalistams, siekiantiems išlaikyti neutralumą, profesinius standartus ir pasitikėjimą žiniasklaida, kaip institucija, apsunkino pateiktos informacijos vertinimą, privertė juos imtis papildomų faktų tikrinimo strategijų ir atsakomybės atskirti faktus nuo vertinimų bei pastarąją teisę palikti auditorijai. Todėl krizinėje situacijoje žurnalistai savo misiją siejo ne su pilietinės mobilizacijos skatinimu ar politinių sprendimų veikimu, bet su patikimos informacijos rinkimu, skirtingų pozicijų atskleidimu ir sąmoningu atsiribojimu nuo viešo nuomonių formavimo. Nors pažymėta, kad žurnalistas, kaip pilietis, turi savo nuomonę, tačiau profesionalumas tyrime suprantamas kaip gebėjimas šią nuomonę transformuoti į klausimų kėlimą, faktų tikrinimą, o ne į politinę laikyseną.

3.5. Analizės rezultatų apibendrinimas

Atlikta tyrimo analizė atskleidė, kad 2025 m. politinės krizės metu Lietuvos žurnalistai dažniausiai sau prisiėmė *stebėtojo, orientuoto į politiką*, vaidmenį. Dauguma informantų savo misiją siejo su politinių lyderių kontrole, faktų tikrinimu bei visuomenei aktualių klausimų kėlimu. Net ir krizinėmis sąlygomis žiniasklaidos atstovai stengėsi išlaikyti profesinį atstumą, pabrėžė pareigą pateikti kontekstualizuotą informaciją ir sudaryti sąlygas patiems piliečiams savarankiškai susidaryti nuomonę apie įvykius. Atvejai, kai žiniasklaidos atstovų keliama klausimai ar tonas sutapo su

opozicijoje dirbančių politikų interesais, interpretuoti kaip sustiprėjusios viešosios kontrolės funkcija, o ne politinis priklausomumas. Tai leidžia teigti, kad politinių lyderių kaltinimų šališkumu sulaukę Lietuvos žiniasklaidos atstovai sąmoningai siekė laikytis pamatinių objektyvumo, neutralumo ir viešojo intereso gynimo principų, taip stiprindami savo profesinį legitimumą.

Stebėtojo, orientuoto į visuomenės pažangą, vaidmuo tarp Lietuvos žurnalistų pasireiškė gana fragmentiškai. Dažniau buvo akcentuojamas siekis paaikškinti krizės pasekmes valstybei ar demokratiniam procesams, o ne švietėjiška ar sąmoningumo skatinimo misija. Tuo metu *bendradarbiavimo* vaidmens, kuris siejamas su valdančiųjų palaikymu, tyrime identifikuota nebuvo. Informantai patys aiškiai atsiribojo ir nuo *intervencijos* vaidmens – pabrėžė nesiekę mobilizuoti visuomenės, neraginę jos dalyvauti pilietinėse akcijose ir į politinius protestus neįsitraukę. Tiesa, paaikškėjo, kad politinės krizės metu rengtų protestų tikslus kai kurie žiniasklaidos atstovai palaikė, tačiau pastaruosiuose dėl galiojančių etikos standartų dalyvauti vengė, išskyrus tuos atvejus, kai tokiose pilietinėse iniciatyvose jiems pavyko dirbti. Todėl šios praktikos tyrime interpretuotos kaip individualaus pilietinio veikimo ir profesinės veiklos persidengimas, o ne sąmoningas bandymas daryti įtaką auditorijos elgsenai ar nuomonei.

Dėl vaidmenų sąveikos tarp komercinės žiniasklaidos atstovų pastebėti ir *prisitaikymo* vaidmens elementai. Kai kurie žurnalistai pripažino savo darbe siekį neprarasti auditorijos dėmesio, todėl situaciją kiek dramatizavę ar ieškoję įdomesnės informacijos politiniuose užkulisiuose. Vis dėlto informantai pabrėžė politinės krizės akivaizdoje jautę pareigą viešinti reikšmingą informaciją, nepriklausomai nuo jos skaitomumo ar žiūrimumo.

Atlikta analizė atskleidė ir tai, kad Lietuvos žurnalistų profesinė savivoka G. Palucko Vyriausybės atsistatydinimo laikotarpiu iš esmės nesikeitė. Visgi politinė krizė gana reikšmingai koregavo kasdienį žiniasklaidos atstovų darbą. Informantai akcentavo išaugusį darbo krūvį, nuolatinį neapibrėžtumą ir emocinę įtampą. Pastebėta, kad su tuo kur kas dažniau susidūrė naujienų agentūrose dirbantys žurnalistai, neslėpę ir šiuo laikotarpiu sumažėjusios profesinės motyvacijos. Be to, dėl pajėgumų trūkumo ir krizės diktuojamos naujienų atrankos pokyčių žurnalistų dėmesys buvo sutelktas į su premjero atsistatydinimu susijusius klausimus, todėl kitos temos dažnai liko nuošalyje. Naujienų agentūrų atstovai taip pat nurodė sprendę dėl eterio kiekio gausioms opozicijoje dirbančių politikų iniciatyvoms. Tuo pačiu metu išaugo žiniasklaidos atstovų atsakomybė išlaikyti neutralų toną, vengti kaltinimų Vyriausybės vadovui, atsargiau spręsti dėl publikacijose ar rengiamuose reportažuose naudojamų formuluočių. Nors politinės krizės metu tarp žiniasklaidos atstovų išliko „sveika konkurencija“, informantai tikino jautę sustiprėjusį žurnalistų bendruomenės solidarumą.

Paaikškėjo, kad žurnalistai savo profesinę įtaką politinės krizės eigai ir ją išgyvenusiai visuomenei suvokė nevienareikšmiškai. Dalis informantų pabrėžė, kad žiniasklaida situaciją pateikė objektyviai, o kaltinamasis tonas labiau formavosi socialiniuose tinkluose. Visgi kiti žurnalistai

pripažino, kad intensyvus krizės nušvietimas, nuolatinis klausimų Vyriausybės vadovui kartojimas ir viešas spaudimas valdantiejiems, nors ir netiesiogiai, tačiau prisidėjo prie politinių sprendimų spartos bei galėjo pakeisti įvykius žiniasklaidoje sekusių piliečių vertinimus.

Visuomenininkų bei žurnalistų-tyrėjų indėlių į politinės krizės pradžią ir tolimesnę jos eigą tradicinės Lietuvos žiniasklaidos atstovai vertino kaip reikšmingą, kompensavusį resursų trūkumą ir sudariusį sąlygas platesniam redakcijų įsitraukimui. Tačiau kartu buvo akcentuota normatyvinė įtampa, kylanti tada, kai informacijos atskleidimas persipina su viešu politiniu vertinimu, mobilizacija ir protestų organizavimu. Tokios praktikos, žurnalistų nuomone, apsunkina profesinių ribų atpažinimą, verčia tradicines redakcijas imtis papildomų faktų tikrinimo strategijų ir gali kelti riziką žiniasklaidos, kaip patikimos ir neutralios socialinės institucijos, legitimumui.

Nors dalis informantų šiame kontekste pripažino turintys asmenines politines nuostatas ir palaikantys pilietines iniciatyvas, profesionalumą jie suprato kaip gebėjimą šias nuostatas transformuoti į kritinius klausimus, faktų tikrinimą ir informacijos pateikimą, o ne į atvirą politinę laikyseną. Profesinę savivoką Lietuvos žiniasklaidos atstovai grindė sąmoningu ribų tarp asmeninių įsitikinimų ir profesinės atsakomybės palaikymu. Apskritai, žurnalistų profesiją informantai apibrėžė kaip viešojo intereso įgyvendinimą per patikrintos informacijos rinkimą, jos kontekstualizavimą ir institucijų atskaitomybės užtikrinimą, kartu akcentuodami pareigą laikytis etikos normų ir atsiriboti nuo politinio veikimo.

Išvados

Politinės krizės akivaizdoje žiniasklaida tarpininkauja tarp valdžios institucijų ir piliečių, kartu formuodama visuomenės požiūrį, jos emocinę būseną bei tam tikrą elgseną. Akademinei literatūrai teigia, kad krizių metu žurnalistai dažnai susiduria ne tik su padidėjusiu visuomenės jautrumu, bet ir intensyvesniu politiniu spaudimu ar neapibrėžtumu, galinčiu paveikti jų profesinius sprendimus. Pastebima, kad šiame kontekste neretai kinta normatyviniai žurnalistinio objektyvumo ir neutralumo principai, šios profesijos atstovai gali savaip interpretuoti įvykius, selektyviai akcentuoti faktus, sąmoningai reikšti politines simpatijas, dramatinizuoti susiklosčiusią situaciją ar net skatinti protestus. Atsižvelgiant į šias teorinėje literatūroje ir jau įgyvendintuose tyrimuose ryškėjančias įtampas, formuluojamas šio tyrimo tikslas – nustatyti, kaip 2025 m. nušviesdami G. Palucko vadovaujamos Vyriausybės atsistatydinimą Lietuvos žurnalistai suvokė savo profesinį vaidmenį ir kokią įtaką jie manė turėję politinės krizės eigai bei ją išgyvenusios visuomenės suvokimui.

Siekiant jį įgyvendinti, teorinėje darbo dalyje išskirtos svarbiausios žiniasklaidos atstovų funkcijos politinės krizės kontekste, kai prie objektyvaus informavimo ir valdžios kontrolės prisideda visuomenės mobilizavimas ar solidarumo skatinimas, bei, remiantis vaidmenų teorija (angl. *role*

theory), konceptualizuoti penki pagrindiniai žurnalistiniai vaidmenys, tapę analitiniu pagrindu empirinės medžiagos interpretacijai:

- stebėtojo, orientuoto į politiką;
- stebėtojo, orientuoto į visuomenės pažangą;
- bendradarbiavimo;
- intervencijos;
- prisitaikymo.

Tyrimui įgyvendinti pasitelkta interpretatyvistinė metodologija, derinta su kokybinės turinio analizės metodu. Nagrinėta 14 pusiau struktūruotų interviu su G. Palucko Vyriausybės atsistatydinimą nušvietusiais skirtingų Lietuvos žiniasklaidos priemonių atstovais. Tyrimo kontekste interpretatyvistinė metodologija sudarė sąlygas profesinę žurnalistų savivoką analizuoti kaip socialiai konstruojamą reiškinį, būtent per pačių Lietuvos žurnalistų pasakojimus suprasti, ne kokius vaidmenis jie realiai atliko apie politinę krizę informuodami visuomenę ar kokią įtaką darė, bet tai, kaip jie patys suvokė savo patirtį, atsakomybę, galimą darbo poveikį, profesinių sprendimų priežastis. Kadangi tokios prasmės nėra tiesiogiai pamatuojamos, interpretatyvistinė prieiga tapo svarbiu šio tyrimo metodologiniu įrankiu. Tuo metu kokybinė turinio analizė buvo taikoma kaip pamatinis analitinis įrankis. Atlikus analizę, nustatyta, kad:

- įvykius, susijusius su G. Palucko Vyriausybės atsistatydinimu, nušvietę žurnalistai sau dažniausiai prisiėmė *stebėtojo, orientuoto į politiką*, vaidmenį. Toks tyrimo dalyvių profesinės savivokos dominavimas leidžia daryti prielaidą, kad Lietuvos žiniasklaidos atstovai šios politinės krizės akivaizdoje turėjo tinkamai atlikti savo esminę misiją – objektyviai informuoti visuomenę;
- 2025 m. politinė krizė Lietuvos žurnalistams netapo postūmiu iš esmės peržiūrėti savo profesinę tapatybę. Priešingai, užuot prisiėmę mobilizuojantį ar moralizuojantį vaidmenį, krizinėmis sąlygomis žiniasklaidos atstovai deklaravo dar nuosekliau įtvirtinę *stebėtojo* laikyseną. Tai leidžia teigti, kad normatyviniai objektyvumo ir neutralumo standartai šios politinės krizės akivaizdoje veikė ne tik kaip profesinis idealas, bet ir kaip strateginis atsakas į viešus politikų kaltinimus šališkumu bei bandymus diskredituoti žiniasklaidos vaidmenį;
- politinės krizės metu sustiprėjusi žurnalistų savireguliacija gali būti interpretuojama ir kaip tam tikra savicenzūros forma. Nors, žiniasklaidos atstovų supratimu, tai jiems padėjo išlaikyti profesinius standartus ir apsisaugoti nuo dar intensyvesnių kaltinimų šališkumu, griežtesnė formuluočių ir tono savikontrolė galėjo riboti žurnalistų autonomiją bei sunkinti jų profesinių vaidmenų įgyvendinimą;
- 2025 m. politinė krizė reikšmingai koregavo Lietuvos žiniasklaidos darbotvarkę. Su G. Palucko Vyriausybės atsistatydinimu susiję įvykiai tapo dominuojančia naujiena, į šali

nustūmusia kitas visuomenės problemos ir taip susiaurinusi teminę įvairovę. Todėl galima teigti, kad toks krizės diktuojamas temų pasirinkimas riboja žurnalistų galimybes savarankiškai formuoti naujienų prioritetus;

- sąmoningas žurnalistų atsiribojimas nuo politinio aktyvizmo, *intervencijos* vaidmeniui priskiriamų funkcijų vengimas ir profesinio atstumo palaikymas nereiškė jų politinio neveiknumo. Intensyvių krizės nušvietimą, nuoseklų klausimų kėlimą ir viešą spaudimą valdantiejiems patys žurnalistai vertino kaip netiesioginę, tačiau ilginiui reikšmingą įtaką, turėjusią poveikį tiek spartesniam politinių sprendimų priėmimui, tiek potencialiai pakitusiems visuomenės vertinimams. Todėl galima manyti, kad net ir laikydamiesi *stebėtojo* pozicijos, demokratinėje visuomenėje žurnalistai gali daryti politinį poveikį, kuris, kaip ir šiuo atveju, kyla ne iš atviro įsitraukimo, bet iš nuoseklaus problemų aktualizavimo viešojoje erdvėje;
- aktyvus visuomenininkų ir žurnalistų-tyrėjų veikimas politinės krizės metu išryškino normatyvinį žurnalistinės veiklos neapibrėžtumą. Nors žurnalistinių tyrimų autorių atliekami darbai buvo vertinami kaip reikšmingi ir kompensuojantys tradicinių redakcijų pajėgumų trūkumą, jų įsitraukimas į mobilizacijos procesus ir viešai reikštas emocingas situacijos vertinimas suvokti kaip rizika žiniasklaidos legitimumui. Tai tradicinėse redakcijose dirbančius žurnalistus privertė reflektuoti savo profesijos ribas ir šiame kontekste dar aiškiau apibrėžti neutralumo, profesinio atstumo bei faktų ir nuomonių atskyrimo svarbą.

Tokia žurnalistų, nušvietusių su G. Palucko Vyriausybės atsistatydinimu susijusią politinę krizę, deklaruojama profesinė savivoka nebūtinai sutampa su realiu jų veiklos poveikiu politiniams procesams ar įvykiams stebėjusiai visuomenei. Nors informantai save pozicionavo kaip neutralius stebėtojus, jų apibrėžta veiklos praktika – nuoseklus problemų aktualizavimas, viešo spaudimo palaikymas – rodo struktūrinę žiniasklaidos galią, kuri veikia nepriklausomai nuo subjektyvių žurnalistų ketinimų.

Svarbu akcentuoti ir tai, kad nėra vienos teisingos interpretacijos, todėl šiame tyrime nagrinėta profesinė Lietuvos žurnalistų savivoka atspindi vieną iš galimų žiniasklaidos atstovų suvokiamos patirties ir profesinių orientacijų aiškinimo perspektyvų, priklausančią nuo konkrečios politinės krizės konteksto.

Ateities tyrimuose profesinę Lietuvos žurnalistų savivoką būtų tikslinga analizuoti skirtingų politinių krizių kontekstuose, interviu metodą derinti su žiniasklaidos turinio analize, siekiant palyginti žurnalistų deklaruojamus ir praktinėje veikloje realiai įgyvendinamus vaidmenis, taip pat tirti visuomenės suvokimą apie žiniasklaidos misiją ir jos įtaką politinių krizių metu bei gilinti profesinių ribų tarp žurnalistų ir visuomenininkų analizę.

PRIEDAI

1 priedas. Kokybinio tyrimo klausimynas

1. Kaip manote, ar po to, kai 2025 m. gegužės pabaigoje pasirodė pirmas žurnalistinis tyrimas apie premjero G. Palucko verslus, sekusius įvykius galima laikyti politine krize?
2. Kaip prisimenate savo darbą šiuo laikotarpiu?
3. Kuo jis skyrėsi nuo įprastos jūsų žurnalistinės veiklos?
4. Kokias funkcijas tuo metu atlikote?
5. Kaip vertinate požiūrį, esą politinės krizės metu žurnalistai turėtų imtis aktyvesnio vaidmens? Ar pats tai darėte?
6. Kaip žurnalistų darbas politinės krizės metu apskritai gali keisti jos eigą?
7. Kaip 2025 m. kilusių politinių neramumų kontekste pasikeitė jūsų darbo krūvis?
8. Ar teko susidurti su didesniu streso kiekiu? Kaip jis veikė jūsų darbą – suteikė daugiau adrenalino ir motyvacijos ar jautėtės pavargę bei nemotyvuoti?
9. Kaip prie to prisideda žurnalistų bendruomenė arba darbo kolektyvas? Jaučiama konkurencija ar solidarumas?
10. Koks buvo pagrindinis jūsų tikslas siekiant apie vykstančią politinę krizę informuoti visuomenę?
11. Kaip manote, kokios apskritai yra žurnalistų, nušviečiančių politinę krizę atsakomybės? Nušviesti bendrą krizės eigą / skatinti visuomenę veikti, burtis į protestus / paskirstyti eterį valdantiejiems ir jų oponentams / suteikti visuomenei pramogą?
12. Kaip manote, kiek politinės krizės akivaizdoje piliečiams yra reikalingas „nuraminimas“ iš žiniasklaidos pusės? Ar žurnalistai visuomenei iš anksto turėtų pateikti galimus scenarijus? Šiuo atveju, kokie procesai seks, jeigu, pavyzdžiui, premjeras atsistatydins.
13. Kaip manote, kokį požiūrį visuomenėje skatino žurnalistai, nušvietę G. Palucko Vyriausybės atsistatydinimą? Koks tonas 2025m. kilusios politinės krizės metu, jūsų manymu, dominavo Lietuvos žiniasklaidoje?
14. Pasirodžius pirmiems žurnalistiniams tyrimams apie G. Palucko verslus, tuometinės valdančiosios koalicijos atstovai vis ragino laukti institucijų pradėtų patikrinimų išvadų. Tačiau, ar jums asmeniškai neatrodo, kad kaltė premjerui buvo priskirta viešojoje erdvėje / žiniasklaidoje? Kaip tai vertinate?
15. Kaip matote savo patirtį krizės metu bendraujant su politiniais G. Palucko oponentais? Ar pajautėte aktyvesnę jų komunikaciją? Galbūt jie patys tiesiogiai ar netiesiogiai siūlėsi komentuoti / atvykti į laidą? Kaip tokioje situacijoje elgėtės jūs?

16. Kaip vertinate valdančiųjų komunikaciją? Konkrečiai – G. Palucko bendravimą su žurnalistais?
17. Kokius redakcinius susitarimus politinės krizės metu turėjote? Ar buvo atsižvelgiama į auditorijos įsitraukimą? Kokios pozicijos redakcija laikėsi skirstydama eterio laiką valdantiesiems ir jų oponentams?
18. Kokį poveikį darbas politinės krizės metu turėjo jūsų asmeniniams ir profesiniams įsitikinimams?

2 priedas. Kokybinio tyrimo duomenų kodavimas

KATEGORIJA	SUBKATEGORIJA	ŽURNALISTŲ TEIGINIAI
POLITINĖS KRIZĖS KONTEKSTAS	Situacijos vertinimas	Akivaizdu, kad tai nebuvo politinės ramybės laikotarpis. [NA1] Pradžioje tiesiog pasirodė tyrimas. Tačiau, nežinojome, kokį jis turės atoveiksmį. [NA2] Manau, kad pasirinkta platforma turėjo didelę įtaką. Taip pat stipri jėga buvo tai, kad tyrimo autoriai pasirinko tą kelią publikuoti tik po kelias naujas detales. Atrodė, kad visko neištraukia iš karto. [NA2] Manau, kad viską parodys pradėtų tyrimų rezultatai. Gali būti, kad viskas nebuvo ten taip blogai, tačiau vien tas faktas, kad žmonės gavo tiek daug informacijos per trumpą laikotarpį, viskas dėl to sprogo. [NA2] To laikotarpio ir kas iki dabar po jo seka tikrai negalima pavadinti įprastu. Tai beprecedentis įvykis bent jau Lietuvoje. [NA2] Žiniasklaidoje visi supratome, jog tai buvo politinė krizė. Tačiau politikai, jei ir matė tą krizę, tai vaidino, kad jos nėra. Valdantieji savo elgesiu rodė, kad politinės krizės nėra, kad tai sąmokslų teorijos, insinuacijos, kaip daug kartų buvo kartota. [NA3] Pati galvojau, kad premjeras turėtų atsistatydinti. Man atrodė, kad visi redakcijoje laikėmės tokio požiūrio, to laukėme ir supratome, kad taip turi būti. [NA3] Smagu, kai tau patinkantys politikai, pavyzdžiui, iš opozicijos pasidalina tavo tekstais. Jautiesi darantis kažką svarbaus, kai tavo tekstas tampa pagrindu kažkokiems gilesniems klausimams ar dar didesniai premjero užspaudimui. Džiaugiuosi, kad

		tas darbas žiniasklaidos ir visuomenės buvo padarytas. Jei Paluckas būtų likęs valdžioje, nežinau, ar toliau galėtume vadintis demokratine valstybe. [NA3] Premjeras priverstas trauktis dėl neaiškių visokių dalykų, tarp kurių ir įtarimų užsiimant korupcija. Žinoma, kad politinė krizė buvo. Kaip paaiškėjo, net ir valdančiai socialdemokratų partijai Palucko pasitraukimas šiokią tokią krizę sukėlė, ieškant jau kas galėtų jį pakeisti. [NA5] Greičiausiai tą laikotarpį būtų galima pavadinti politine krize, nes griuvo Vyriausybė, buvo nestabilumas valdžioje, neaiškumas, kuris tęsėsi gana ilgai. Ministrai buvo neapibrėžtume. Visa valstybė buvo „pakibusi ore“, todėl tai būtų galima apibūdinti kaip politinę krizę. [NP1] Drąsiai galima pavadinti politine krize. [NP2] Kai tokie kaltinimai metami pačiam premjerui, kuris yra vienas iš trijų svarbiausių valstybės pareigūnų, tai visiškai taip [galima laikyti politine krize – aut.]. [NP3] Čia jau buvo visiška krizė, nors jie [valdantieji – aut.] bandė pradžioje vaizduoti, kad jos nėra. [NP3] Tikrai šį laikotarpį galėtume laikyti politine krize, nes tai buvo savotiška pradžia, nuo kurios prasidėjo Vyriausybės griūtis. Būtent po „Sienos“ ir „Laisvės TV“ tyrimo matėme ir tolimesnius tyrimus. Vis daugiau ir daugiau atsirasdavo informacijos, kuri atrodė tarsi sniego kamuolys nuo kalno ridenosi, vis rimtėjo. Po kurio laiko ši informacija ir privedė prie to, kad premjeras buvo priverstas atsistatydinti, nors ir matėme, kad buvo bandymų pasilikti, nesusiekti situacijos. [NP4] Visą laiką kalbėjome su kolegomis, kai rašai tekstus, kaip įvardinti tą laikotarpį. Dažniausiai neužtekdavo
--	--	---

		rašyti, kad Paluckas turi sąsają su verslais. Man atrodo, kad tai buvo politinė krizė. Tik tiek, kad buvo vasara ir buvo ne toks intensyvus laikotarpis Seime, Vyriausybėje. [NP5] Manau, kad tikrai galima šį laikotarpį vadinti politine krize, nes kiekvieną dieną situacija keisdavosi – vis pasirodydavo kažkokia tai nauja detalė, o tai, žinoma, lydėdavo politikų pasisakymai. [RT1] Jautėsi situacijos neapibrėžtumas. Iš pradžių socialdemokratai bandė pateisinti premjerą, bet po to jau tiek susidėjo visokių detalių, kad patys valdantieji nebeturėjo motyvų, kaip pateisinti savo vedlį. Todėl, manau, kad tai tikrai galima laikyti politine krize. [RT1] Tai buvo neeilinė situacija, vienetinis atvejis. [RT1] Šį laikotarpį tikrai būtų galima įvardinti politine krize. Kai skandalai pasiveja vieną aukščiausių valstybės vadovų – premjerą – tai bet koku atveju kitaip nepavadinsi. [RT2] Tai tikrai buvo politinė krizė. Tik, kad patys socialdemokratai kurį laiką dar bandė apsiprasti su tuo terminu, kaip reikėtų įvardinti, kas dabar vyksta. Opozicija aiškiai įvardijo nuo pat pradžių, kad tai, kas prasidėjo, ką parodė visi tyrimai, yra tam tikra krizė. Buvo visokiausių įvardijimų – Vyriausybės krizė, premjero krizė. Bet, taip, tai buvo krizė. [RT3] Faktas, kad tai buvo krizė. Griuvo ne tik premjeras, bet ir visa Vyriausybė. [RT4]
	Emocijos	Tu supranti, kad dalyvauji istoriniuose procesuose. [NA1] Tai kertiniai momentai mūsų valstybėje, nors jie ir yra kriziniai. Tam tikrai prasme džiaugiesi, kad gali prie to prisidėti. [NA1]

		Dirbti buvo įdomu. Daug jaudulio, daug juoko iš Palucko atsakymų. [NA3] Bent man nebuvo kažkokio labai didelio „užsivedimo“, sakyčiau labiau buvo pilietinė reakcija, kas vyksta su mūsų valdžia. Buvau nustebęs, kad tiek metų žmogus sugebėjo slėpti tokius dalykus. [NA4] Galbūt Tapinas, Černiauskas jautėsi kitaip, bet mes, kai turėjome tiesiog perrašyti tai, tiesiog retransliavome ir jokio malonumo nejautėme, motyvacijos tikrai neprisidėjo. [NA4] Tas tyrimas pirminis nebuvo ypatingas – gavo iš ILTE paskolą, iš pirmo žvilgsnio kaip ir viskas čia tvarkoje, nieko čia tokio, tik tiek, kad ėjo premjero pareigas, bet parašų nedėjo. Faktas yra, bet galvojome, kad ties tuo viskas ir baigsis. Didysis netikėtumas buvo, kai pradėjo vyniotis daugiau, daugiau ir daugiau. Kas buvo išaiškinta, manau, kad daugeliui buvo netikėtumas, staigmena, kad taip galima daryti verslą ir kartu dalyvauti politikoje – kad taip galima elgtis paprasčiausiai. [NA5] Pats įdomumas to darbo ir įvykio, atsiradus netikėtumams, išaiškėjus papildomai informacijai, tikrai tai užveža tave, nes yra įdomu dirbti, vis tiek tai liečia aukščiausius politinius sluoksnius ir jauti, kad tuoj šita istorija sukurs jau kitas istorijas ir virs į didesnius politinius procesus, Vyriausybės pasitraukimą. [NA5] Intensyvumas ir motyvavo, ir įkvėpė, kadangi, kai būna daug įvykių, daug naujienų, būna įdomu dirbti ir savotiškai lengviau ta prasme, kad žinai ką daryti, žinai, kas yra naujiena. Nereikia išgalvoti temų. [NP1] Neįtikėtina buvo tai, kad taip ilgai nesiryžo atsistatydinti Paluckas, prezidento buvo dengiamas
--	--	---

		iki paskutinio, partijos atstovai bandė jį kažkaip išsaugoti, nors jau buvo aišku, kad tai naivu. [NP3] Ši krizė buvo „viena iš“. Nustebino tik tai, kad šiais laikais dar įmanoma turint tokį bagažą eiti į premjerus ir tikėtis, kad tai niekur neišlįs, o jeigu išlįs, dar bus galima save kažkaip ištempti iš tos krizės ir to liūno. Tas mane stebino ir atrodė tiesiog beviltiška situacija. [NP3] Nuovargis buvo didelis, bet darbo įdomumas tuo metu šiek tiek didesnis nei nuovargis. Suprasti, kad tai nėra kasdienė situacija ir dirbi. [RT4]
	Profesinių arba asmeninių įsitikinimų kaita	Supratau, kad žiniasklaida yra labai svarbus valstybės elementas, nes gali atskleisti daug dalykų, sudrebinti šešėlį. [NA4] Tai, kas buvo atskleista, nuoširdžiai nustebino ir uždėjo tokį didesnį nepatiklumą, žiūrint ir vertinant bet kurį politiką. [NA5] Nė trupučio nepakeitė nei asmeninių, nei profesinių įsitikinimų. [NP1] Kiekviena krizė yra kažkas, iš ko pasimokai. Pirmą kartą dirbau tokiomis aplinkybėmis, kai keičiasi Vyriausybės vadovas tik prasidėjus kadencijai, kai tokie procesai vyksta. Dirbi ir bandai kartu su tuo susipažinti. [NP4] Išmokau dar atsakingiau dirbti, ieškoti žodžių, kaip situaciją pateikti, kad nenuteistum žmogaus anksčiau laiko. [NP5] Pamoka ateičiai, kad visus reikia įtarti, nėra nė vieno švento. [NP5] Kai tu dalyvauji tame, tarsi labiau suvoki, kaip kas vyksta ir kitus įvykius jau pradedi matyti su papildomu filtru. [RT2]
	Darbo specifikos kaita	Tai parodo mūsų darbotvarkės pasikeitimas. Vasarą įprastai būna kažkoks ramesnis laikotarpis ir labiau tematinių dalykų rašymas, o kai tu turi dirbti tokiu

		pat intensyvumu kaip per rinkimus, tai akivaizdu, kad tai indikuoja apie krizinę situaciją ir kitokių pajėgumų poreikį. [NA1] Temas, kurios gal net iki dabar kai kurios dar liko nepaliestos, kurias planavau rašyti vasarą, nes, visų pirma, nėra kada, o kitas dalykas – visuomenės susitelkimas ir dėmesys į visai kitus dalykus. Tai tu žinai, kad rašydamas kažką kito, visiškai ne į temą, neatliepsi visuomenės intereso. [NA1] Krizė darė didelę įtaką darbui. Nuolat esi įtampoje, galvoji, kas vėl nutiks, ar per mano budėjimą, pamainą man teks imtis naujo tyrimo apžvalgos. Jau šiek tiek paranojiškai žiūrėjau į visą situaciją. [NA2] Dirbant [Pamini redakcijos pavadinimą], visuomet labai vertiname, ką verta transliuoti, kas tikrai yra naujiena, ar kažkurio politiko išreikšta pozicija tikrai yra svarbi. Tas yra visada, nepaisant, ar tai krizinis laikotarpis, ar ne. [NA2] Tuo laikotarpiu buvo išsivysčiusi baimė spaudos konferencijoje paskubėti užduoti savo klausimus. Nuolat stengiausi viena iš pirmųjų paklausti, nes niekad nežinojai, kada nutruks Palucko atsakinėjimas. [NA2] Kai kurios spaudos konferencijos buvo skirtos realiai tik klausimams apie tyrimus atsakyti. Viskas su tuo būtų gerai, mes tuos klausimus dengdavome, bet aš, kaip žurnalistė, turėdavau ir kitų temų, apie kurias norėdavau paklausti. Buvo akivaizdu, kad Paluckas ir jo komanda nesiruošia gilintis į kitas temas, nes bando suvaldyti kilusią krizę. Suprantama, tačiau tai sutrikdė darbą. [NA2] Krizės laikotarpiu nukentėjo paprastesni renginiai. Dažnai norėdavosi kuo greičiau naujieną ištransliuoti, todėl nors į spaudos konferenciją gyvai
--	--	---

		vykdavo vienas asmuo iš redakcijos, bet dar bent du žurnalistai jos klausydavosi nuotoliniu būdu. [NA2] Taip pat paprastesnėms temoms, kurios jokių būdu nėra prastė, bet galbūt aktualios mažesnei socialinei grupei ar mažesniai šalies regionui, pritrūkdavo dėmesio, nes tiesiog redakcijoje nebuvo tiek pajėgumų. [NA2] Kartais dirbti kriziniu laikotarpiu, kurio neturi su kuo palyginti, gali būti net ir geriau, nes tuomet kyla daugiau klausimų. [NA2] Daugiau neapibrėžtumo atsirado. Kiekvieną dieną, skambindamas kažkam iš valdančiųjų, lauki, ar bus tas ženklas, kad premjeras traukiasi, ar nebus. [NA3] Premjerui klausimų apie einamuosius dalykus galima sakyti nebeliko – 90 proc. klausimų buvo apie jo verslus, istorijas ir ryšius. Jis pats minėjo, kad turėtume dirbti ir domėtis kitais reikalais, o ne knaisiotis po jo praeitį. Tame galima įžvelgti tiesos, nes tikrai dėmesys buvo skirtas ne kokiems Vyriausybės nutarimams, o būtent premjerui. Tačiau šioje situacijoje nebūtų teisinga elgtis kitaip. Tuo metu šis dalykas buvo svarbiausias. [NA3] Viskas vien apie tai sukosi ir „agurkų sezono“ šią vasarą neliko. Buvo tikrai pabodę. [NA4] Ateidavau kaip ir įprastai į darbą – reikia rašyti apie tai, tai ir rašai. [NA4] Darbo krūvis buvo padidėjęs gerokai, palyginus su ramesniu laikotarpiu. Anksčiau pradėdi, daug vėliau baigi, būdavo nuolatinis darbas ir savaitgaliais. [NA5] Padaugėjo informacijos, reikėjo daugiau laiko ir pajėgų skirti ne tik renkant pačius faktus, nušviečiant faktinę situaciją, bet ir renkant komentarus, situacijos vertinimus, nes visa tai lietė,
--	--	---

		galima sakyti, svarbiausią, daugiausia galių turintį asmenį valstybėje – Vyriausybės vadovą. [NA5] Buvo gerokai daugiau darbo. Kiekvieną dieną buvo naujienų. Reikėdavo socialdemokratų sprendimus, susitikimus kur kas aktyviau sekti. [NP1] Kitos temos nebuvo pamirštos. Palucko reikalą skaitė ne taip stipriai, nes mūsų auditorija yra kiek kitokia. Kertinės žinios pritraukė dėmesį, tačiau kiti išvedžiojimai mūsų auditorijai nėra tiek įdomūs, tai sakyčiau, kad tikrai dėjome ir kitų labai daug naujienų. Kaip bebūtų, pas mus labiau „eina“ gyvenimiški dalykai, dažnai susiję su orais, žmonių pinigais. [NP2] Nuovargis tikrai pasireiškė. Daugiau, kad būtų kažkas kitaip, tai ne. Dirbome taip, kaip turime dirbti. [NP3] Kažko išskirtinio nebuvo. Buvo tiesiog labai intensyvu ir neįtikėtina pažvelgus į paskelbtą informaciją. [NP3] Darbas šios politinės krizės metu tikrai suintensyvėjo. Tikrai pasijautė iš komentarų skaičiaus, įvairių išstojimų. Tikrai pasunkėjo darbas. Buvo ir to, kai atrodo atsibodo ir kiek galima. Po kurio laiko tikrai atrodė, kad tarsi jau tas pats per tą patį, daug kas kartojasi, nuolat panašūs argumentai, kad čia reikia nesusiekti, viskas yra tvarkoje. Tai tie komentarai ir bandymas sumenkinti visą situaciją atrodė tikrai, kiek dar galima, gal jau eikime toliau kažkokiu būdu. To buvo, tikrai jaučiausi ir pavargusi nuo tos situacijos. [NP4] Keitėsi temos. Dar birželio mėnesį buvau prisigalvojusi temų, tai man jas pavyko įgyvendinti, bet po to supratau, kad labai ilgam laikotarpiui nereikia galvoti temų, nes temos pačios gimsta ir reikia sekti visą tą situaciją. Vis kas nors iškildavo į
--	--	--

		viešumą, todėl nereikėdavo galvoti, ką aš čia šiandien veiksiu, nes labai sustygavo darbotvarę, tai, kad turi sekti, gaudyti komentarus, eiti į Prezidentūrą, eiti į Seimą, ką retai darome vasarą. [NP5] Darbas skyrėsi. Prieš tai ateidamas į darbą fokusuodavaisi į įvairesnes temas, o kai buvo jau pats skandalų pikas, atrodė, kad viskas sukasi vien apie tai. [RT1] Naujienų atranka pasikeitė. Turėjome svarbiausią dalyką – Palucko skandalus, o kiti dalykai tame visame kontekste nebebuvo tokie svarbūs, numenko, nuslobo. [RT1] Logiška, kad, jeigu nėra redakcijoje daug pajėgumų, nebeįmanoma aprėpti kitų temų, todėl tam tikros naujienos buvo užmirštos, joms nebuvo tiek daug dėmesio skirta. [RT1] Pagrindinis pokytis gal buvo tas, kad padidėjo darbo krūvis, nes tarsi tu ir darai tai, kas yra įprasta – renki informaciją, darai reportažus, filtruoji, tikrini, bendrauji su politikais – tačiau informacijos kiekis, kurį reikėjo apdoroti, tikrai buvo kur kas didesnis. Tai ėjo į labai senas, labai persipinančias istorijas, ne vieną kažkokį įvykį, o tam tikrą nuoseklų, ilgą laikotarpį, kuris buvo kupinas įvairiausių detalių. [RT2] Krūvis buvo padidėjęs būtent tuo atžvilgiu, kad reikėjo labai labai daug informacijos apdoroti. Tie patys Laisvės TV ir „Sienos“ tyrimai. Reikėjo bendrauti ir su Černiausku, ir su Tapinu. Su jais tikslintis dalį informacijos. Tavo funkcija kaip reporterio, žurnalisto tarsi nesikeitė, bet krūvis iš tikrųjų labai išaugo. [RT2] Kitos temos nubėgo į antrą planą kuriam laikui. [RT3]
--	--	---

		Tuo laikotarpiu buvo visko daug ir aktyviau. Ši krizė buvo pirma tema. Kiekvieną dieną pradėdavai su tam tikromis mintimis po pasirodžiusios naujos informacijos, kaip toliau reikia viską paaiškinti ir ko klausti pačių politikų, nes kiekvieną kartą, kai būdavo paduodama nauja faktinė medžiaga, klausimų dar daugiau atsirasdavo, tačiau atsakymų ne. [RT3] Darbo krūvis išsaugo, buvo labai daug bandymų „pagauti“ patį Gintautą Palucką bet kokiam komentarui, kurių nebuvo, jei ir buvo, tai tokie, kur sunkiai į klausimus buvo atsakoma. Labai daug spaudos konferencijų, skirtingų pašnekovų tiek studijose, tiek Seime, tiek Vyriausybėje. Darbo krūvio tikrai buvo žymiai daugiau nei įprastą laikotarpį. [RT4] Nuo to, kad Vyriausybėje nutinka krizės, mūsų požiūris į darbą nepasikeičia niekaip. Nebent supranti, kad nebepakeli tokio krūvio. [RT4]
	Darbo krūvis	Tai jautėsi visai žiniasklaidai. Visi tikrai yra ir persitempę, ir pavargę. [NA1] Išsunkė labai daug jėgų ir laiko, apkritai sumažėjo noras imtis dar kažkokių papildomų darbų. [NA1] Politinės krizės metu žurnalisto darbo valandos neegzistuoja. [NA1] Tuo metu žurnalistu teko būti visą parą, kadangi nebuvo žinoma, kada pasirodys naujos detalės. Nuolat turi būti pasiruošęs. [NA1] Visos žiniasklaidos priemonės dažniausiai rinkosi nušviesti kiekvieną naują detalę, kad nebūtų spragos naujienų sraute. Dėl to žymiai padidėjo darbo krūvis. Pasirodžius kiekvienai naujai detalei, iš karto pasipila komentarai, politikų reakcijos socialiniuose tinkluose. [NA2]

		Atsirado žymiai daugiau darbo. Vasarą niekas to nesitikėjo. [NA3] Vasara visi buvo pasiruošę daugiau poilsiauti, atsiradęs krūvis susilygino su tuo, kaip dirbi visus metus. [NA3] Tuo metu nuovargio dar nebuvo. Jis atėjo jau tada, kai Vyriausybė atsistatydino. [NA4] Be abejo, krūvis ir vargino, nes būdavo ir valandos – anksčiau pradedi, daug vėliau baigi, darbas savaitgaliais. [NA5] Esmingai darbo krūvis nesikeitė. Su kolegomis pasiskirstydavome, todėl viršvalandžių dirbti neteko. [NP2] Krūvio prasme darbas keitėsi. Tokioje situacijoje, kai kažkas kasdien vystosi į vieną ar į kitą pusę, informacijos daugėja, atsakymai kažkaip vis nepasiveja, krūvio prasme pasijautė labai. Kai krūvis yra, tai, aišku, kokybė kartais sumažėja – nespėji visų pakalbinti, tenka verstis per galvą. [NP3] Buvo ir fizinis, ir emocinis nuovargis. Tačiau kartu tame yra ir kažkoks užsidegimas, norisi padaryti gerai. Aišku, ir smalsumas veda prie to pačio. Tai buvo reikšmingas įvykis, todėl smagu gal ne kiek tapti jo dalimi, bet kažkaip prisiliesti prie situacijos. [NP4] Vasarą žurnalistai dažnai vadina „agurkų sezonu“, nes rašome įvairias temas, nes nieko nevyksta dažniausiai politiniame pasaulyje, tai dabar labai daug vyko ir buvo ką veikti. [NP5] Krūvis jautėsi dėl vis naujų atsirandančių faktų. Informacijos kiekis buvo labai didelis, todėl ją sutraukti iki kelių minučių reportažo buvo tikrai gana sunku. [RT1]
--	--	---

		Išaugęs krūvis man suteikė adrenalino ir dar labiau motyvavo. [RT2] Nepaisant to, kad grįždavai iš darbo pavargęs, išsunktas, tačiau bet koku atveju „varikliukas“ buvo, kad reikia padaryti ir padaryti kažkaip įdomiau, aiškiau, nes tie patys Laisvės TV pateikinijami tyrimai buvo ilgesni ir ne viską ten eidavo suprasti, kiek ten tų detalių yra. Todėl būdavo labai smagu, kai sugebi atrankioti pagrindinius kažkokius akcentus ir pateikti tai žiūrovui aiškiai tam tikrą schemą ir parodyti, kad tą istoriją galima pateikti ir kažkiek paprasčiau. [RT2] Krūvis buvo, bet jis nebuvo toks, kad reikėtų rautis plaukus. [RT3]
	Stresas	Pridėjo be galo daug streso. [NA1] Buvo ne tik stresas, kad viską suspėti, bet ir stresas, kaip visą informaciją perteikti teisingai. Ypač tai paaštrėjo, kai į procesą įsitraukė ir valstybinės institucijos, pradėjusios pateikinti savo atsakymus. Kartais ta oficiali institucijų kalba tikrai yra sunkiau ir lėčiau suvokiama, todėl labai atsakingai stengiausi į tai žiūrėti ir nesumaišyti jokių faktų. [NA2] Iš pradžių viskas buvo labai įdomu, streso lygis buvo gana mažas. Tačiau vėliau, viskas buvo tokiomis bangomis. Vieną dieną į galvą šauna kažkoks genialus klausimas, kurį sugalvoji užduoti Paluckui ar kitiems Vyriausybės atstovams, atrodo nori greičiau išgirsti atsakymus. Tačiau, kitą dieną sužinai, kad paruoštas dar vienas tyrimas ir atrodo norisi nuleisti rankas. Tikrai buvo momentų, kai jaučiausi pervargusi, persitempusi ir nieko nebenorėjau, bet kitą dieną vėl pastebi kokią nors detalę ir vėl atrodo viskas „veža“. [NA2] Streso nebuvo, tai buvo labiau azartas, kuris pirmas pagaus [G. Palucką – aut.] ant žodžių. [NA3]

		Iš pradžių atrodė, kad yra labai daug informacijos, sunku buvo suprasti, kur yra esminė detalė. Einant lakui, to nebesijautė. Esi tarsi pradėjęs žiūrėti serialą, kurį gali papasakoti nuo A iki Z. [RT3]
ŽURNALISTINIAI VAIDMENYS	Pagrindinis tikslas politinės krizės metu	Bent aš asmeniškai jaučiausi kaip vykdanči tam tikrą misiją visuomenei. [NA1] Mano atsakomybė buvo informuoti, atskleisti detalių, padėti rasti atsakymus į visuomenei rūpimus klausimus, kuriuos jie galbūt kelia viešojoje erdvėje, ar apskritai kokie kyla man, kaip pilietei, kadangi galiu juos užduoti viešai kaip žurnalistė. [NA1] Visa žiniasklaida susitelkė ir viešino tai, nes matė, kad visuomenei tai yra aktualu, nes kalba eina apie vienas aukščiausių pareigų valstybėje einantį politiką. Tai natūralu, kad beveik viskas, kas yra su juo susiję, yra aktualu, yra visuomenės interesas ir tu turi tai viešinti. [NA1] Turiu tą įsivaizdavimą, kad dirbu dėl kažkokios didesnės misijos nei kad didesnis cituojamumas, reitingai, konkurencija ar panašiai. Tai mano pozicija nepasikeitė. Gal net labiau sustiprėjo krizės laikotarpiu. [NA1] Mano pagrindinis tikslas buvo informuoti visuomenę. Kartais tai nebūtinai turi būti faktinė informacija, kas įvyko, bet ir paaiškinimas apie galimus variantus, kad žmonės suvoktų, kas gali laukti toliau. [NA2] Mano asmeninis tikslas buvo neparodyti, kurioje barikadų pusėje esu, nenuslėpti faktų, kuriems aš gal ir nepritariu. [NA2] Yra labai svarbu politikų kalbas pagrįsti įstatymais ar teisės aktais. Pasakyti galima labai daug, tačiau visada stengiausi pateikusi politikų nuomone dar ir pasiremti tuo, ką sako teisės aktais, įstatymais.

		Paaiškinti žmonėms, į ką, pavyzdžiui, atsižvelgs pradėti institucijų tyrimai. [NA2] Mano tikslas buvo atspindėti visuomenės interesą ir parodyti šių įvykių svarbą tiems žmonėms, kurie nesupranta krizės masto. [NA3] Esminis mano tikslas buvo parodyti, koks žmogus valdo mūsų valstybę. Tiesiog parodyti nesmerkiant, neteisiant, o atskleidžiant faktus, ar mes, kaip rinkėjai, kurie suteikėme mandatą jam [G. Paluckui – aut.] vadovauti, galime pasitikėti tokiu žmogumi, ar galime tikėti jo sprendimais. Jei jis taip dirba savo versle, tai didelė tikimybė, kad jis taip elgsis ir vadovaudamas mūsų interesams. [NA5] Mano pagrindinis darbas buvo paimti šiek tiek daugiau to, kas realiai vyksta, nei tai, ką politikai ištransliuoja viešai. Todėl daug domėjausi, kas vyksta užkulisiuose, kokie pokalbiai, dėl ko susitarta. Norėjosi, kad auditorija neprarastų susidomėjimo ir bent šiek tiek prisiliestų prie tų užkulisių, suprastų, kaip realiai ta politika vyksta, o ne tik tai, kas pasakoma viešai. [NP1] Mano asmeninis interesas buvo informuoti ir kelti tarp skaitytojų klausimą, ar tai yra gerai, kad Paluckas politiką susiejo su savo verslais, ar nėra gerai, ir, jeigu nėra gerai, tai kas turėtų būti. [NP2] Man buvo svarbu ne tik nušviesti, kas vyksta, bet ir paaiškinti visuomenei, kodėl tai svarbu plačiąja prasme. Jaučiau pareigą parodyti tai, kaip mūsų, kaip rinkėjų, pasirinkimai lemia, kad su tokiomis krizėmis susiduriame. [NP3] Mano pagrindinis tikslas buvo nušviesti informaciją, pateikti ją skaitytojams kuo greičiau, kuo tiksliau. Nesakyčiau, kad kažkaip tikslas pasikeitė būtent šios krizės metu. Tiesiog toliau kaip galėdamas
--	--	---

		geriau dirbi savo darbą tik šiek tiek kitos aplinkybės to darbo yra. [NP4] Tikslas buvo pateikti kuo greičiau, išsamiau tą informaciją, paaiškinti, kas vyksta, ypač tais atvejais, kai bandė išsisukinėti. [NP4] Tikslas buvo nesudėtingai perteikti jau įvykusius įvykius, informaciją, viską susumuoti, kad tekstas neprasidėtų nuo amžių amžinųjų ir tik tada naujausia informacija. Pagrindinis uždavinys buvo pateikti kontekstą, kad jis nebūtų pamirštas. Nesinori apsunkinti skaitytojo, kad jis sutriktų skaitydamas, nebesuprastų, kas čia vyksta, neprarastų susidomėjimo tuo, kas vyksta. [NP5] Tikslas buvo informuoti visuomenę, nes pilietiškumo skatinimo vaidmuo jau buvo užimtas. Tam tikri mano, kaip žurnalistės įsipareigojimai neleidžia labai į vieną ar į kitą pusę pakrypti. Turi kuo objektyviau ir neutraliau pateikti informaciją. Tai ir buvo ta kartelė informuoti apie tai, kas vyksta, surinkti kuo daugiau detalių. [RT2] Būtent informacijos susistemimas, atrinkimas, patikrinimas buvo siekiamybė. Sugebėti išklausti. Gerai prisimename, kokie būdavo Palucko atsakymai, bet norėjosi parodyti emocinį foną, kaip buvo atsakinėjama, nes tai irgi svarbi detalė. [RT2] Mano tikslas buvo paaiškinti, kas vyksta, ir parodyti visas puses, kurios kalba apie tai, kas vyksta. Žmonėms padėti susidaryti įspūdį. [RT3] Tikrai nebuvo taip, kad dabar tikslas yra prisidėti prie premjero nuvertimo. Ne. Tikslas buvo pateikti kuo greičiau, išsamiau tą informaciją, paaiškinti, kas vyksta. [RT4] Pagrindinis tikslas buvo nušviesti situaciją visuomenei. Man atrodo, kad tas tikslas nepasikeičia, nesvarbu, ar dirbtum krizėje, ar įprastą
--	--	--

		dieną. Vienas ir tas pats tikslas visada išlieka – visuomenės nušvietimas, kas vyksta ir kaip vyksta. [RT4] Pagrindinis tikslas buvo nušviesti situaciją visuomenei, kas vyksta ir kaip vyksta. [RT4]
	Funkcijos ir atsakomybės	Aš visada esu už faktus. Manau, kad apie tai yra žiniasklaidos objektyvumas. Tiesiog pateikti situaciją tokią, kokia ji yra. [NA1] Atsakomybė buvo labiau nušviesti įvykius. Visada esu tos nuomonės, kad žurnalistai patys neturėtų įsitraukti į politinius procesus. [NA1] Ne žurnalistams reikia atsakymų, o visuomenei, rinkėjams. [NA1] Nuolat turi sekti kiekvieną naują detalę, visada laikyti pulsą, (...) būti pasiruošęs reaguoti į karščiausias naujienas ir gaudyti reakcijas. [NA1] Stengiausi niekada nepamesti minties, kad galimai premjeras nėra niekur įsivėlęs ir tai greitu metu gali patvirtinti pradėtų tyrimų išvados. [NA2] Žiniasklaidos pareiga buvo klausinėti, užduoti tuos pačius ir tuos pačius klausimus. Keista būtų, jei jų neeskaluotum. [NA3] Tie, kas suvokė, kad premjeras turi atsistatydinti, to aiškinti nereikėjo. Jiems tiesiog nušviesdavai naujausią informaciją ir duodavai pasijuokti vakarais iš to, ką premjeras atsakydavo į klausimus ar kaltinimus. [NA3] Dažniausiai nušviesdavau įvykius, tai būdavo klausimas premjerui ir jo atsakymas, tuomet kontekstinė informacija, iš kur kilo tas klausimas, ir priminimas apie visus iki šiol padarytus tyrimus. Iš esmės tai buvo įvykio nušvietimas su informacija, kodėl premjerui buvo užduotas toks klausimas, koks buvo užduotas. Tokių, kas bus, jeigu bus, pranašysčių, nebuvo. [NA3]

		Didvyrio vaidmens, kaip žurnalistas, jau labai seniai nebejaučiu. Žurnalisto darbas yra sizifinis. Kaip mašina dirbi – „tas pasakė tą, tas pasakė aną“. Prasmės nebėra. Nesijauti kažką svarbaus darantis. Dirbi iš inercijos, nes reikia informuoti visuomenę. Atlieki savo darbą ir tiek. [NA4] Redakcijoje pasako, kad reikia atnaujinti socialdemokratų poziciją po naujo pasirodžiusio tyrimo ir tą darai. Savaitę iš savaitės tie patys straipsniai. Tos pačios antraštės, tos pačios citatos. Nebemačiau prasmės. [NA4] Gali praėjusios savaitės tekstą pasiimti, įklijuoti naują citatą, kuri iš esmės nelabai kuo pasikeitė, ir viskas lieka tas pats, niekas net nepastebėtų. [NA4] Agentūra apriboja žanrą kaip tokį. Realiai tik informacinis žanras ir buvo. Orientavomės į faktus. Kai ėjo vis nauja ir nauja informacija, jos daugėjo, tikrai labai atidžiai vertinome, kas yra rašoma, apie ką reikia pranešti, apie ką ne. Vertinome informacijos [paviešintos visuomenininkų – aut.] šaltinių patikimumą, nes tie šaltiniai buvo ne mūsų, todėl žiūrėjome, kiek visi tie teiginiai yra pagrįsti dokumentais ar patikimais liudytojais. Tai nušviesdami mes labai atidžiai vertinome. [NA5] Viskas prasidėjo nuo Tapino ir Černiausko tyrimo. Tuomet dėjome pačią žinią, kad toks tyrimas, jis atskleidė tam tikrus dalykus, sąsajas, supainiotus interesus. Tada, kaip ir visada, prasideda įvairūs hipotetiniai scenarijai. Kalbinau įvairius ekspertus apie tai, kas laukia Vyriausybės, ar ji turėtų trauktis. Galbūt labiau su potekste, kad turėtų Paluckas trauktis, nes, jeigu nebus teisiškai nieko blogo, tai bent jau morališkai tai nėra gerai. [NP2]
--	--	---

		Mažesnes žinutes palikdavome agentūroms, o patys labiau darėme reakcijas ir hipotetinius scenarijus. [NP2] Pati bandžiau gauti atsakymus, kurių negavo „Laisvės TV“, daryti papildomas temas iš pateiktų duomenų. Ne tik iš paskos bėgau, bet ir originalias temas dariau, kurių kiti nevystė, nagrinėjau teismo sprendimus. [NP3] Ne taip labai sekiau, ar mano tekstai skaitomi, ar ne. Neturėjau teisės, kaip žurnalistė, apie tai nerašyti. [NP3] Bent jau man, buvo tas toks, kad reikia padaryti – einame, darome. Kažkoks užsidegimas atsiranda. Greitai reikia aprašyti, tekstą atiduoti. Kažkokia ugnelė, aišku, kad dega. Tas stumia ir į priekį. [NP4] Neatsimenu, kad būčiau rašiusi, kas būtų, jeigu būtų. Prie kiekvieno teksto stengiausi pateikti kontekstinės informacijos, kas vyksta, dėl ko visą tai nutiko ir pateikti visą tai gana paprasta kalba. Vienas tyrimas sekė kitą, todėl labai stengiausi tekstuose sudėlioti taip informaciją, kad būtų sudėlioti pagrindiniai kažkokie aspektai, kas yra svarbiausia ir ką yra būtina žinoti. [NP4] Labiau būdavo kalbama apie faktus ir tai, kas yra atskleista. Bent jau aš stengiausi į savo darbus kažkokių emocijų nedėti. [NP4] Nebuvo tokio, kad „o ne, daug darbo bus“, nesijaučiau pervargusi. Kaip tik buvo lengviau susidėlioti darbotvarkę, kai yra kažkas, kas vyksta. Tada gali ir pasikviesti politologą pokalbiui, ir tuos pačius politikus klabinti, tas temas vystyti, ypač, kai tai yra susiję su vienu pagrindinių šalies pareigūnų. [NP5] Kai išgirdome iš prezidento griežtesnį žodį, kai buvo kviečiamas Paluckas pasiaiškinti, tada jau rašiau
--	--	---

		apie įvairius scenarijus, kas galėtų užimti premjero vietą, kėliau klausimus, ar Paluckas pats atsistatydins iš pareigų, buvo bendraujama ir su šaltiniais. [NP5] Pačioje pradžioje buvo faktai, jų rinkimas ir atskleidimas, paklausimas politologų, kas vyksta, ir tokia įvykių apžvalga, vertinimas iš ekspertų, o vėliau persivertė darbas ir labiau rašiau apie tai, kas bus toliau, kokia ateitis laukia Vyriausybės ir paties Palucko. [NP5] Būtina yra nušviesti politinę krizę, tačiau galbūt kai kuriais aspektais buvo daug kartojimosi, vis tiek situacija eskaluojama, nors ir buvo dienų, kai nieko naujo nepasirodė. [RT1] Buvo sudėtinga gyventojams paaiškinti situaciją paprastai, teisinius dalykus perteikti suprantama kalba. [RT1] Tu pateiki faktus, bet negali pabėgti nuo svarstymo, kas būtų, jeigu būtų. Į krizės pabaigą jau labai jautėsi spėlionės, ar premjeras trauksis, ar laikysis iki paskutinio, kas bet koku atveju bus. Tačiau erdvės spekuliacijoms sukūrė ir opozicijoje dirbančių politikų komunikacija, politologai. [RT1] Kai buvo tokios istorijos, kur sunku įsivaizduoti, kaip tai būtų galėję nesulaukti tokio žiniasklaidos dėmesio. Galbūt labiau klausimas, jei tyrimai būtų buvę mažesnės apimties ir jų nebūtų išviešinę „Laisvės TV“ ir „Siena“, gal čia nebūtų tokios didelės krizės, gal būtų pakakę pasiaiškinimų Palucko ir tuo būtų pasibaigę. Tačiau, kai matėme, kiek daug ten yra neaiškumų, įvairių ryšių, neatsakytų klausimų, faktas, kad negalėjo būti kitokio varianto. [RT2] Tai vienas iš trijų svarbiausių šalies žmonių. Kai yra kalbama viešojoje erdvėje, visuomenininkai viešina
--	--	--

		informaciją, randasi vis daugiau detalių, kai apie tai kalba patys politikai, tu nekalbėti negali. Viskas taip ir užsisuka. [RT3] Komercinėje žiniasklaidoje tikrai buvo „smagesnių“ motyvų. Šalia faktų buvo leidžiama pasakyti daugiau. Mes taip nedarome, leidžiame patiems žmonėms susidaryti vaizdą. [RT3] Man atrodo, kad tokia ir yra žurnalistinio darbo esmė turint skandalą ar krizę. Bandai ieškoti, su šaltiniais kalbėtis, redakcijoje aptarinėti scenarijus. [RT4] Mes, kaip žurnalistai, negalime spekuliuoti ir bandyti prikišti tam tikrų scenarijų. Negalime sėdėti ir sakyti, kad „Va, nulėkus iš posto Paluckui, atsiras kažkas kitas geresnis“. [RT4] Turime laikytis faktų ir realios informacijos, kurią turime, o ne bandyti spekuliuoti ir kažkaip formuoti visuomenės nuomonę, įteigti kažką. [RT4]
	Suprantama įtaka krizės eigai	Palucko istorijoje žiniasklaida kartinį vaidmenį suvaidino. Kalbu ne tik apie tuos žurnalistus, kurie atliko tyrimus, bet ir tai, kad visa „sisteminė“ žiniasklaida prisidėjo prie išviešinimo. [NA1] Jeigu tai būtų, šiuo atveju, „Laisvės TV“ ir „Sienos“ padarytas tyrimas ir naujienų agentūros, portalai, televizijos, radijai nebūtų to viešinę ir nebūtų apie tai tiek daug kalbėję, nebūtų Seime prie sienelės tiek daug Palucką stabdę ir klausinėję, nežinau, kokią šiandien turėtume rezultata, ar būtų tokia krizė kilusi. [NA1] Jei žurnalistai nebūtų taip plačiai nušvietę tos istorijos, neaišku, ar dabar Inga Ruginienė būtų premjerės pozicijoje, ar mes vis dar turėtume Gintautą Palucką, kuris buvo sukėlęs kažkokių klausimų. [NA1]

		Spaudimas valdantiejiems, kad jie pateiktų atsakymus, tikrai pakreipė visą krizės eigą, pačius socialdemokratus privertė greičiau reaguoti į situaciją. G. Palucką irgi. Prezidentūrą taip pat paskatino aštresnės pozicijos imtis, nes jie tiesiog matė, kad žurnalistai nuolat kelia klausimus, kvestionuoja visą procesą. [NA1] Publikacijų mastas buvo milžiniškas. Nors daugumą tyrimų atliko „Laisvės TV“ ir „Siena“, bet kitos žiniasklaidos priemonės taip pat mobilizavosi, šias temas vystė, kalbino politikus. Todėl manau, kad daliai žmonių tiesiog atsibodo ir dėl to jie mobilizavosi. [NA2] Jeigu nebūtume pas save perpublikavę Tapino ir Černiausko tyrimų, bet iš to vis tiek kėlė klausimus, manau, kad efektas būtų buvęs panašus. Tik gal kiek ilgiau viskas užsitęsę. [NA3] Manau, kad neturėtume [tokio paties rezultato – aut.]. Visi tyrimai buvo surašyti sudėtingai, buvo aibė medžiagos. Patiems žurnalistams buvo sunku suprasti, kur yra esmė, tai ką kalbėti apie paprastus žmones. Todėl efektas, manau, būtų buvęs žymiai mažesnis. Dabar, kai visa žiniasklaida pasijungė, yra gerai. Visur apie tai buvo skalambijama visomis formomis. Tai tikrai žymiai didesnę efektą sukūrė, nes kur pasisuksi, ten Paluckas. [NA4] Tyrimai ėjo ėjo ir galiausiai gavosi ne apie tai, ką Paluckas padarė, ko nepadarė, ar iš tikrųjų padarė, o gal nepadarė, o apie jo, kaip politiko įvaizdį, apie jo atsakymus žurnalistams, apie jo principines pozicijas. (...) Galiausiai niekam neberūpėjo tiesa. Gavosi, kad jis atsistatydino ne dėl institucijų išvadų, o dėl to, kad visko per daug susikaupė. Niekas nebelaukė, ar tai tiesa, ar ne. Atrodė, kad pamiršome dėl ko viskas prasidėjo... Pradinis tikslas
--	--	--

		buvo atskleisti korupcijos skandalą, o ne priversti Palucką atsistatydinti [NA4] Nepaisant kritikos žiniasklaidai, visi pokyčiai, man atrodo, vienaip ar kitaip buvo paveikti būtent žiniasklaidos darbo. Ši krizė jau net prasidėjo būtent nuo Tapino, kurio „Laisvės TV“ galime laikyti žiniasklaidos priemone. [NP2] Nelabai įsivaizduoju, kaip galėjo būti kitaip, kaip galėtų didžiausios žiniasklaidos priemonės nesidėti tokios informacijos, neklausti neplėtoti. Tai neįmanoma. [NP3] Man atrodo žiniasklaida padarė tam tikrą įtaką, suteikė poslinkį, suteikė dėmesio – šis klausimas tapo aktualija. [NP5] Jeigu ne žiniasklaida, galimai nebūtų pasikeitusi situacija. [NP5] Visos žiniasklaidos indėlis buvo didžiulis. Matomumas buvo beprotiškas ir leido situacijai virsti tuo, kuo virto. [RT1] Abejočiau, kad be tokio aktyvaus žiniasklaidos įsitraukimo turėtume tokį efektą, kokį turime dabar. [RT1] „Laisvės TV“ stebi daug žmonių, tai ta informacija anksčiau ar vėliau būtų pasiekusi visuomenę. Yra socialiniai tinklai, kuriuose visi viskuo dalijasi. [RT3]
	Suprantama įtaka visuomenei	Manau, kad tai ir iššaukė žmonių reakciją. Būtent tie pateikti faktai, kad premjeras turėjo klausimų keliančių verslo ryšių. [NA1] Visi turime kažkokius vidinius nusistatymus, kuriais vadovaujamės. Tačiau, stengiausi sumažinti spalvas savo pateikime, kad žmonės galėtų remtis savo suvokimu ir žiniasklaidoje pateiktą informaciją interpretuoti savaip. [NA2]

		Manau, kad svarbu buvo žurnalistiniame tekste perteikti Palucko ar kitų Vyriausybės narių emociją, bet niekada straipsniu nesiečiau pasakyti, kaip skaitytojas turi jaustis. [NA2] Mano manymu, pati krizė buvo atspindėta ganėtinai objektyviai. Nebuvo galima praleisti to neklausinėjant premjero daugiau nei įprastai, nekartoiant po kelis kartus klausimų. Ši situacija buvo vienietinė. [NA3] Savo intensyviu klabinimu ir valdančiųjų stabdymu žiniasklaida padėjo įrodyti žmonėms, kurie nesuprato krizės masto, kad tai yra ir pavojinga, ir nelegalu, ir nenormalu tokiam Vyriausybės vadovui tęsti darbą. [NA3] Daugelis žmonių, kurie domėjosi krize, manau, patys pagalvojo, kas būtų, jeigu būtų. Labai natūralu kelti tokį klausimą, kai ištinka krizė. Iš kitos pusės, mes dėjome šiek tiek daugiau dramos nei jos galbūt iš tikrųjų buvo. Taip yra todėl, nes žmonės labai stipriai naudoja medijas ir tu turi patraukti jų dėmesį. [NP2] Nebūtinai pasitvirtina tie hipotetiniai scenarijai, išsakyti ekspertų, bet tu iškeli klausimą ir tuomet patys žmonės gali pagalvoti arba ignoruoti šitą dalyką. Tai vis tiek sukelia kažkokią tai reakciją. [NP2] Visuomenės požiūris į Palucką, kaip į premjerą, tikrai suprastėjo. Tie patys klausimai, į kuriuos Paluckas neatsakė žurnalistams, man atrodo, ir visuomenei kilo. [NP3] Stengiausi kuo paprastesne kalba pateikti tai, kas vyksta, kad visuomenė galėtų suprasti, kokie procesai šiuo metu vyksta valstybėje, kodėl tai yra problema, kas vyksta, ką sako premjeras, ką sako
--	--	---

		žurnalistiniai tyrimai. Tiesiog pateikti tą bendrą tokį vaizdą, kad būtų kuo aiškiau. [NP4]
	Negatyvus / pozityvus tonas žiniasklaidoje	Nemanau, kad buvo daugiau negatyvaus tono. [NA1] Visoje žiniasklaidoje – naujienų agentūrų, nacionalinio transliuotojo, sekamiausių portalų publikacijose – išvelgiau kaltinamąjį toną ir netiesioginį skatinimą Vyriausybei trauktis. Tai nebuvo tiesiogiai įvardinta, tačiau tą mačiau. [NA3] Viešojoje erdvėje buvo naratyvas, kad čia žiniasklaida puola premjerą. [NA3] Žurnalistai ištransliavo informaciją, kurią gavo ir matė. Tai nebuvo specialiai sakoma, kad „viskas griūva“. Nebuvo nei perdėtai dramatinuojama, nei sakoma, kad „viskas čia gerai“. Mano akimis, buvo išlaikytas objektyvus tonas. [NP1] Manau, kad ir visuomenė jautė labiau neigiamą žiniasklaidos toną ir kasdienę kritiką vienam iš valstybės vadovų. [NP4] Ta informacija nebuvo pozityvi, ypač valdantieji, nes tai buvo politinė krizė ir kažkaip reikėjo su tuo tvarkytis. Manau, kad ir jiems tai buvo sudėtingas laikas, kai nuolatos ta informacija cirkuliuoja. [NP4] Tuo metu tai buvo pagrindinė naujiena, kuri visose žiniasklaidos priemonėse tikrai garsiai skambėjo ir nuolatos skambėjo. Kai kurios kitos temos gal kažkiek ir į šoną pasitraukdavo. Tas tonas apie valdančiuosius, apie socialdemokratus, patį premjerą tikrai buvo neigiamas, bet ne veltui. [NP4] Nemanau, kad kuris nors iš žurnalistų, tikrų žurnalistų, dirbančių pagal apibrėžimą, taip jau nemėgsta Gintauto Palucko, kad norėtų visą tą mėsą ant jo išpilti. Tonas buvo griežtas, tačiau nėra taip, kad žiniasklaida neturėtų būti griežta. Ji yra griežta

		visiems nusikaltimams, net ir galimiems. Aišku, prie to prisidėjo ir opozicija. Tačiau bet kuriuo metu opozicija yra aštri. Tai jų darbas – kritikuoti valdžią ir įspėti apie galimus nuklydimus arba tiesiog trukdyti dirbti, nes tokia yra politika. [NP5]
	Premjerui primesta kaltė	Apie tai, kad reikia palaukti teisėsaugos tyrimų kalbėjo socdemai, Prezidentūra, koalicijos partneriai. Tačiau, pagal pateiktą faktinę informaciją, kuri nebuvo pateikta, tai buvo aišku, kad net nereikia teisinio įvertinimo. Buvusio verslo aplinkybės, kokios paskolos buvo imtos, kaip nesėkmingai ten kažką darė, kas finansavo, kaip slėpė, kas finansavo verslą... Faktai kalbėjo patys už save. Kaltė [premjerui – aut.] susiformavo, bet ji susiformavo per faktinę medžiagą. [NA5] Politikams, kadangi yra taikomi aukštesni skaidrumo standartai, ir premjeras neatsakė į tam tikrus keliamus klausimus, tai čia galbūt yra jo problema. Jei jis į visus klausimus būtų sugebėjęs atsakyti be išsisukinėjimų, niekam nebebūtų likę tiek abejonių. Tačiau, kadangi klausimų likdavo ir yra likę iki šiol, buvo sukurta regimybė, kuri visuomenės akyse turėjo būti išsklaidoma. Net jei jis ir nėra kaltas, bet visuomenė nepasitiki žmogumi, vienu svarbiausių pareigūnų, čia yra pirminė problema. [NP1] Kaltė buvo primesta ne žiniasklaidoje, o socialiniuose tinkluose. Ten buvo konstatuojama ir kaip institucijų tyrimai galėtų baigtis, ir tai, kad premjeras tikrai kaltas. Tačiau kolegų tekstuose, reportažuose nebuvo sakoma, jog premjerą tikrai teisti reikia. [NP1] Iš vienos pusės, Paluckas ir jo partijos kolegos ragino neteisti kol nėra atlikti institucijų tyrimai, tačiau, sprendžiant iš bendro tono, buvo galima

		matyti, kad nuosprendis jau paskelbtas – premjeras nebegali eiti pareigų. [RT1] Sakyčiau, kad ne kaltė, o buvo daug prielaidų. Paluckas nuolat sakė, kad tai interpretacijos, insinuacijos. Tai taip ir yra. Seime ir yra viso ko namai – gandų, interpretacijų, nuomonių. [RT3] Socialiniuose tinkluose buvo labai daug įvairiausių spekuliacijų, skatinimų atsistatydinti. [RT4] Nesakyčiau, kad kaltė premjerui nebuvo primesta. Tačiau, jeigu tu bandai paklausti klausimo, o tave puola kaltinimu atgal, supranti, kad čia nėra viskas labai gerai. [RT4]
DARBO VEIKSNIAI	Redakcinė politika	Konkrečių kažkokių susitarimų lyg ir nebuvo. [NA1] Tačiau tikrai, kad buvo per daug [iš opozicijos pusės – aut.] to valdančiųjų juodinimo, pastangų pelnyti sau politinių taškų, rengiamos kažkokios spaudos konferencijos... Dažnai diskutuodavome, kiek mums verta į tai veltis. [NA1] Situacija tikrai neeskaluota be reikalo. Stengėmės išlaikyti valdančiųjų ir opozicijos atstovų proporciją. Tačiau tokio susitarimo, kažkam skirti mažiau eterio, nebuvo. [NA3] Opozicija buvo labai aktyvi – labai daug buvo ir pranešimų, ir pareiškimų, ir kreipimusi į visokias institucijas. Tačiau, kadangi manome, kad mūsų, kaip naujienų agentūros, darbas yra atrinkti informaciją, kuri iš tiesų yra svarbi ir gali turėti pradžią, reikšmę ar kokį nors poveikį, todėl tikrai neplatino visų opozicijos paskelbtų pareiškimų ar net kreipimusi. Stengėmės riboti ir tą kitą pusę, kad nebūtų žaidimas į vienus vartus. Tai mūsų redakcijos požiūris. Tie patys kriterijai galioja ir kitais atvejais. Tai kasdieniniai mūsų darbo principai. [NA5]

		Redakcinių susitarimų nebuvo nė kiek. Visi viską darė savo nuožiūra. Redakcija nesikišo. [NP1] Kadangi dirbu komerciniame portale, visada ieškome <i>clickbait'o</i>. Tačiau kertines žinutes tikrai darėme. Nors jos ir nesurinkdavo labai daug peržiūrų, bet tai vis tiek yra labai svarbu. Nėra lemiamas aspektas skaitomumas. [NP2] Redakcijos politikoje skaitomumas yra tikrai labai svarbus. Dėl to pasirenkame tam tikrus kampus, ką dėti į titulinį puslapį, ką kelti į feisbuką, kiek leisti <i>push'ų</i>. Visą kitą dedame, jeigu ne į pirmas pozicijas, tai į srautą, nes bet koku atveju turime srautą užpildyti visomis žiniomis, kurios tuo metu yra. [NP2] Ryte ateini, su redaktoriumi pasitari, pasiūlai kažkokią temą, susijusią su Palucko krize, bet jis siūlo ją praleisti, nes mato, kad nebus taip labai skaitoma. [NP2] Pas mus yra tokia redakcijos politika, kad, jeigu tu žinai, kad valdantieji bandys vis tiek savo žmogų išsukti, tai nelabai yra tikslo jų kalbinti, kad jie pasakytų nušlifotomis frazėmis. Geriau tada imame vieną ar kelis politologus, kad jie iš šalies vertintų situaciją. Ypač tuos, kurie mėgsta pasisakyti įdomesnėmis frazėmis. [NP2] Kas liečia mano darbą, komerciniame portale tu nori susirinkti peržiūrų, reakcijų. Mūsų skaitytojų grupei, kuri sakykime yra labiau prieš konservatorius, įvairias iniciatyvas, Tapinas yra tam tikras triggeris. Žinai, kad, jeigu bus kažkas su Tapinu, tai pritrauks dėmesį. Tapinas mums rūpi ne tik dėl to, kad kažką išsiaiškina, bet ir dėl to, kad jis yra tam tikras masalas skaitytojams. [NP2] Visuomet stengiamės kalbinti tiek kažką iš opozicijos, tiek iš pozicijos. Šiuo atveju neatsimenu,
--	--	---

		kad kažkas būtų labai stipriai pasikeitę. Gal vadovai labiau prašydavo daugiau atidumo, kad mažiau klaidų pasitaikytų. [NP4] Mūsų redakcijoje galioja tam tikras ne kiek susitarimas, bet pozicija, kad turi būti palaikyta atsvara. Nėra įvardinta, kad, jeigu du pozicijos atstovai kalba, tai du ir opozicijos turi kalbėti, bet nuolat stengiamės pateikti tam tikrą atsvarą, kad pozicijos išsiskirtų. [RT2] Atskirų susitarimų, kaip turėtų būti nušviesta politinė krizė neturėjome. [RT2] Jokių redakcinių susitarimų šioje temoje nebuvo. Pasirodydavo informacija ir ją reikėdavo suprantama kalba papasakoti, paaiškinti. [RT3] Neturime tokių kvotų, kaip turi, pavyzdžiui nacionalinis transliuotojas. Tačiau niekada nedarome vienos pusės. Niekada „nevažiuoju į vienus vartus“. Reikia turėti priešpriešas ir tame laviruoti. Negali kalbinti tik opozicijos, kuri nori parodyti, kokia koalicija bloga, arba tik koalicijos, kurie bando išsukti savo uodegas tuo metu, kai vyksta krizė. [RT4] Visada yra smagu, kai tavo sukurtą turinį mato, žiūri. Esame komercinė žiniasklaidos priemonė ir nuo to mums priklauso finansiniai metai ir panašiai. Tačiau vis tiek visi dirbome dėl vieno pagrindinio tikslo – pateikti tikslią, patikimą ir greitą informaciją. [RT4]
	Žurnalistų bendruomenė / darbo kolektyvas	Labai svarbus yra komandiškumas. [NA1] Redakcijoje yra labai svarbu pasiskirstyti darbais, krūviu tolygiai, kažkaip bandyti vienas kitą palaikyti. [NA1] Žurnalistų bendruomenės solidarumas tuo metu tikrai labai tai pasijautė. [NA1]

		Visiems reikia atsakymų ir jau tada nebekalbi apie konkurenciją, kas pirmas išsileis tekstą ar ištransliuos reportažą, pasiims ekskliuzyvą. Taip, tai irgi svarbu, bet tuo metu labai jautėsi, kad visiems žurnalistams yra svarbiausia pateikti atsakymus visuomenei. [NA1] Kolegos tikrai pasidalindavo įrašais, kartu tarėmės, ką toliau kalbinti. Labai jautėsi solidarumas ta prasme, kad žinai, jog dirbi dėl kažkokio didesnio tikslo nei antraštės, reitingai, push'ai ar kažkas tokio. [NA1] Buvo labai svarbus ir tarpredakcinis žurnalistų komandiškumas. [NA1] Konkurencija tarp skirtingų žiniasklaidos priemonių egzistuoja visada. Gal ir galima sakyti, kad krizės metu šiek tiek paaštrėjo, bet esmingai tikrai nepasikeitė. Visada stengiesi būti pirmas, nes tas, kas pirmas spaudos konferencijoje užduoda klausimą, tas užduoda ir visą pokalbio toną. [NA2] Solidarumas tarp žurnalistų bendruomenės buvo tikrai didesnis krizės metu. Sveika konkurencija liko, tačiau tikrai perklausdavome vieni kitų klausimus, Tapinas ir Černiauskas embargu dalindavosi savo tyrimais. Visi ganėtinai solidarizavosi, dalijosi ir įrašais, o klausinėjimų metu veikė kaip viena komanda. [NA3] Konkurencija natūraliai yra, kas pirmiau paskelbs. Tačiau per politinę krizę tikrai jautėsi solidarumas. [NA4] Visada žurnalistai siekia padaryti greičiau nei konkurentai, kažką naujo ir įdomaus padaryti, bet tai nesikeitė per šį laikotarpį. Visada tas pats buvo. [NP1] Draugiška konkurencija pasireiškia, kad reikia greičiau, įdomiau padaryti. [NP4]
--	--	--

		Solidarumas. Kooperavomės, diskutavome, tarėmės dėl pašnekovų, rėmėmės ta pačia pavišinta medžiaga, bandėme išsiaiškinti, kas ten buvo, nes iki galo galbūt ne visada aiškos tos detalės. [RT3] Socialdemokratų prezidiumai buvo, kur labai daug mūsų [žurnalistų iš skirtingų redakcijų – aut.] susirinkdavo, diskutuodavome, kalbėdavomės. [RT4]
	Valdančiųjų retorika	Tuo metu buvo pasirinkta labai patogi pozicija dėl visko kaltinti žiniasklaidą. [NA1] Valdantieji pasirinko labai šlykščią poziciją dėl visko kaltinti žiniasklaidą, kad ji kažką ne taip pateikia, kad žurnalistai yra tik besivaikantys antraščių. [NA1] Valdantieji bandė labai viską apversti, apsukti, kad klausimas kiltų nebe apie premjerą, o apie žiniasklaidos išitraukimą, kas yra žurnalistas, kas yra visuomenininkas. [NA1] Manau, kad tai yra labai neigiama praktika tam tikra prasme diskredituojanti žiniasklaidą visuomenės akyse. Tai būtų galima vertinti ir kaip tam tikrą riziką demokratijai, kai viską pradedi versti ant nepriklausomos žiniasklaidos, kvestionuoti žodžio laisvę. [NA1] Su tradicine žiniasklaida valdantieji, įskaitant Palucką, stengėsi palaikyti korektišką elgesį, atsakyti į klausimus. [NA2] Dažnai jausdavosi įtampa dėl to, kad Paluckas bet kada gali išeiti iš spaudos konferencijos ir nebekomentuoti. Dėl to buvo baimė. [NA2] Valdantieji darė viską, kad tos krizės nesimatytų. Atrodė, kad jie ir patys tuo tiki, kad krizės nėra ir galima visiems tai įrodyti. [NA3] Paluckas stodavo prie sienelės Seime, Vyriausybėje, nes turėjo pareigą pakomentuoti kitus sprendimus.

		Tačiau, atsakymai į klausimus buvo labai lakoniški, nieko nepasakantys. [NA3] Valdantieji nemokėjo išlaikyti profesionalaus, mandagaus tono – leisdavo sau elgtis su tavimi, kaip su penkiais laiptais žemesniu žmogumi. [NA3] Paluckas buvo priverstas teisintis visiems ir visą laiką. Tai nebuvo blogai. [NA3] Iš pradžių buvo įdomu, bet po kiek laiko nebestebino tie tyrimai. Vėl skambini valdantiesiems ir jau žinai, ką jie pasakys. Tos pačios klišės buvo iškalts. Žinai, kad nieko naujo nepasakys, todėl ilgainiui tai pasidarė visiškai beprasmiška. [NA4] Pirminė informacija neatrodė kažkokia labai galinti pakenkti premjerui ar labai svarbi, tai komunikacija iš pradžių tikrai buvo gera, labai laiku, greitai, operatyviai reaguojama. Tačiau, kai daugėjo abejotinos reikšmės epizodų, pats Paluckas buvo kelioms savaitėms dingęs iš eterio, žurnalistų vengė, komentuodavo tik jo atstovas spaudai. Tačiau, kadangi mes puikiai suprantame, kad atstovas gali pasakyti tik tai, ką pasako premjeras, o tai yra grynai apie personalinę premjero verslą... Atstovas spaudai nežino informacijos, apie kurią klausia žurnalistai. Todėl jo komentarai buvo labai mažos apimties, siauri ir negalėjo būti reikšmingi. [NA5] Pats Paluckas buvo dingęs, po to, kiek pamenu, jis buvo iškviestas atsakinėti į Seimą ir tada jau visada linksmas, atsipūtęs premjeras darėsi vis piktesnis ir piktesnis. [NA5] Dėl valdančiųjų komunikacijos nusiskundimų neturiu. Manau, kad bendrauti sekėsi labai gerai. [NP1] Pradžioje buvo organizuojami off-the-record su žurnalistais, kur jiems buvo pateikinėjama informacija, pats Paluckas kalbėjo, kad jis neatsako
--	--	---

		į visus klausimus Šarūnui Černiauskui, nes nenori „čia jam dirbti“, kažkokių asmeninių konfliktų su juo vardijo. Buvo tikrai chaosinė situacija. [NP3] Žurnalistai nėra kaltinanti institucija. Man atrodė, kad Palucko gynėjai bandė institucijų išvadamis žaisti, tarsi pamiršdami, kad politikui galioja ir moralinė atsakomybė. Kai klausimai apie pinigus pradeda suktis ir atsakymų į juos nėra... Jeigu jis būtų kažkaip užėmęs tokį vaidmenį, kad „aš atsakau į visus klausimus“, o nebūtų gynybinė reakcija, kokia buvo iš Palucko – jis pradėjo atsikalbinėti, kalbėti ne faktais, o kažkokiomis emocijomis, sakyti, kad „Černiauskui aš neatsakinsiu“. [NP3] Po Prezidentūroje vykusios spaudos konferencijos žurnalistų bendruomenėje buvo didelė diskusija, kodėl jis [Šarūnas Černiauskas – aut.] nebuvo apgintas, nes tada jau politikas ir apie kitus gali taip pradėti sakyti ir leisti sau neatsakinėti į klausimus. Manau, kad Paluckas tiesiog neturėjo tų atsakymų ir tai lėmė tokią jo poziciją bei visą padėtį. [NP3] Socialdemokratai buvo labai gynybiškai nusiteikę ir užsidėję tokią kaukę, kad čia premjeras puolamas, gal nereikėtų taip. Tačiau vėliau tie patys gynėjai apsisuko 180 laipsnių kampu ir pradėjo sakyti, kad čia baisūs dalykai paaiškėjo. [NP3] Labiausiai prisimenu, nežinau, ar galima sakyti pasikeitusį bendravimą pačio premjero, bet tokį susierzinimą dėl žurnalistų klausimų. Jeigu anksčiau būdavo atsakoma ir su humoru, pajuokavimais, tai krizės metu tikrai jautėsi tas susierzinimas. Liko tie juokeliai, bet jautėsi didesnis noras sumenkinti tai, kas yra atskleidžiama, jautėsi susierzinimas dėl klausimų. Jeigu anksčiau buvo kažkaip šmaikščiai atsakinėjama, tai tuo metu lyg ir buvo bandoma tai
--	--	--

		daryti, bet jaučiau, kad mano klausimai, kolegų klausimai nėra malonūs premjerui. [NP4] Matėme bandymų sakyti, kad „pasakėlės“, melai, tai nėra tyrimas, čia žurnalistai kažką prifantazavimo, su „Only fans“ tyrėjai buvo lyginami. Tokių daug palyginimų tuo metu buvo, kurie stengėsi sumenkinti žurnalistus, atskleistą informaciją, kad ji neatrodytų tokia svarbi, kad tuo pačiu metu sumažėtų ir visuomenės pasitikėjimas ta atskleista informacija. Manau, tai buvo gana tiesioginis ir gerai apgalvotas sprendimas taikytis į žurnalistus, juos menkinti, menkinti atskleistą informaciją. Manau, kad kurį laiką tai visai pavyko, nes antraštės, ką pasako apie žurnalistus, buvo skambios. [NP4] Reikėjo daugiau kantrybės, išlaukti, kol atsakys į klausimą, dažnai perklausti. Per spaudos konferencijas buvo klausimų skaičiaus ribojimas. Suprantu, kad spaudos konferencija negali tęstis iki negalėjimo, tačiau norėjosi daugiau girdėti patį Palucką. [NP5] Galima lyginti pačią pradžią, kai Paluckas tik pradėjo savo premjeravimą – jį būdavo galima ir Seimo koridoriuje susistabdyti, tikrai pakomentuodavo maloniai ir su šypsena, o prasidėjus krizei, pasimatė labai ne kiek uždarumas, o tokios arogancijos gal kažkiek buvo įnešta, esą „aš į visus klausimus atsakiau, čia viskas visiems turėtų būti aišku“. [RT2] Man, kaip žurnalistei, pritrūko atvirumo, kurio tu tikiesi. Atsakomybės nešimo, pripažinimo tam tikros kaltės, kai yra, atrodo, akivaizdūs faktai pateikti. Tačiau į faktus valdantieji tarsi numojo ranka. [RT2] Iš pradžių viskas buvo gerai, bet kuo giliau grimzdo ši istorija, pastebėjau, kad vis mažiau kažkas iš
--	--	---

		pradėjo kelti ragelį, vis labiau nebenorėjo komentuoti. [RT3] Vieni koalicijos partneriai nesibodėjo komentuoti situacijos, kitiems, einant laikui, atslūgo noras komentuoti. [RT3] Jeigu aš būčiau tokioje situacijoje [valdančiųjų – aut.] sakyčiau palaukime išvadų. Tačiau, iš kitos pusės, premjeras pats labai bėgo nuo atsakymų, šoko ant žurnalistų klausimų. Vykde gynybą per puolimą. [RT4]
	Politinių oponentų siekiai	Premjero kvietimas į tribūną dėl kiekvienos išskylančios naujos detalės, klausimai keliama, kreipimaisi į STT, Generalinę prokuratūrą, FNTT. Tai, žinoma, nebuvo galima to nenušviesti. Todėl, manau, kad oponentai gana sėkmingai išnaudojo visą šią istoriją. [NA1] Asmeniškai, nesusidūriau su situacija, kad opozicijoje esantys politikai prašytų patys komentuoti, skambintų ir prašytų pateikti savo nuomonę vienu ar kitu klausimu. Tikrai buvo didesnis opozicijos suaktyvėjimas šiuo laikotarpiu. Tačiau, tai natūralus procesas. [NA2] Opozicija, nors ir netiesiogiai, bet siūlėsi pakomentuoti. Krizės metu opozicijos atstovai stabteldavo koridoriuose, klausdavo juokais, ar norime jų komentarų, buvo pasiruošę ragelį kelti dieną naktį. Tikrai naudojosi proga, kad jiems skambina. Daugiau ar mažiau visi opozicijoje esantys politikai nevengė pasisakyti ir socialinėje erdvėje. [NA3] Opozicijos nebuvo per daug. Net jei ir būtų buvę daugiau, opozicijos misija buvo ta pati kaip žiniasklaidos – kad Paluckas atsistatdyntų. Tame nematau tame nieko blogo. Reikėjo jį [Vyriausybės

		vadovą – aut.] spausti tiek, kad jis to darbo nebetęstų. [NA3] Opozicija yra opozicija. Nuolat kritikavo ir rinkosi politinius taškus. [NA4] Tokių iniciatyvų [pasisiūlymo komentuoti – aut.] iš opozicijoje esančių politikų nesulaukiau. [NA4] Opozicija buvo labai aktyvi – labai daug buvo ir pranešimų, ir pareiškimų, ir kreipimusi į visokiausias institucijas. [NA5] Opozicija gavo tribūną ir puikią progą pasireikšti, sukritikuoti. Papildomų pastangų veržtis į žiniasklaidą ir gauti dėmesio nepastebėjau. Manau, kad žurnalistai norėdami objektyviai išgirsti visas puses, juos patys gana stipriai kalbino ir kvietė į laidas. [NP1] Krizės pradžioje, konservatoriai dar nebuvo atsigavę nuo Seimo rinkimų pralaimėjimo ir buvo kažkokie tokie pabirę, nelabai jiems sekėsi opozicija dar būti. Man net aštresnės komunikacijos norėjosi. Po to kažkaip jau jie atsigavo, aršesni pasidarė. [NP3] Opozicija situaciją bandė išnaudoti savo naudai. Tuo metu trynė rankutėmis ir džiaugėsi, nes tai yra politinių oponentų krizė. Neatsimenu, kad būtų labai pasikeitęs bendravimas. Man atrodo, kad apskritai, kai politikai dirba opozicijoje, stengiasi su žiniasklaida palaikyti draugiškus santykius ir natūraliai gauna mažiau žiniasklaidos kritikos, nes ne jie yra atsakingi už priimamus sprendimus. Tas bendravimas dažnai būna malonus, nes tarsi nėra dėl ko pykti. [NP4] Nebuvo pačių opozicijoje dirbančių politikų pasisiūlymo komentuoti, bet dėl interviu susitarti buvo tikrai kur kas lengviau. Jautėsi noras kritikuoti, pasitenkinimas dėl susiklosčiusios situacijos. [RT1]
--	--	--

		Tai yra visiškai įprasta opozicijos veikla. Būtų keista, jei jie nebūtų stengęsi tos situacijos išnaudoti savo naudai. Nesakyčiau, kad patys opozicijos atstovai ėjo ir siūlėsi kalbėti, bet tikrai nebuvo, kad nesutinka komentuoti. Jie užėmė tą poziciją, kokią ir turi užimti opozicija. [RT2] Opozicijos yra toks darbas – kritikuoti, rodyti problemas, besti pirštu, aštriau pasisakyti. Kiekvienas su savo tikslu yra. Kaip iš šono stebinčiam žurnalistui tau gali susidaryti vaizdas, kad gal kai kur jau perspausta buvo šiek tiek, bet tu supranti galiausiai, kad opozicijos darbas yra būti matomiems ir išeiti į antraštes. [RT2] Kiekvienoje kadencijoje visada atsiranda tam tikrų konfliktų, kai opozicija bando pasipelnyti, parodyti, kad koalicija yra trapi, kažkas negerai. Opozicija su koalicija visada mėtosi tokiu ping pongo kamuoliuku, kas geresnis, kas gudresnis. [RT4]
	Etikos normos	Jeigu tas aktyvumas yra didesnis žiniasklaidos įsitraukimas, tiesioginis dalyvavimas politiniuose procesuose – žiūriu skeptiškai. Jeigu tu ateini į protestą, užlipi ant scenos, sakai kažkokius reikalavimus, keli politinius klausimus, o vėliau tau reikia kalbinti tą politiką, tai tada tas politikas turi teisę viešai sakyti, kad abejoja tavo objektyvumu. [NA1] Žurnalistas turi kuo mažiau suteikti šansų diskredituoti save kaip žurnalistą. Jis turi laikytis objektyvios pozicijos. [NA1] Objektyvumas gali būti susijęs su aktyvumu ir kažkokiu temos aštriniu ir dar daugiau įsitraukimo, ieškojimu naujų kampų, nuolatiniu situacijos priminiu. [NA1]

		Žurnalisto darbas šiuo atveju turėtų pasibaigti ties tuo, kad tu išviešini informaciją ir tuomet visuomenė pati reaguoja atitinkamai. [NA1] Kai išeidavo nauja kažkokia istorija, mes pateikdavome ją, įvairius politinius vertinimus. Tačiau, suteikdavome eterį ir pačiam tuometiniam premjerui Paluckui. (...) Suteikdavome galimybę pasisakyti. Ir ne tik jam, bet ir jo koalicijos partneriams, politiniams bendražygiams, ministrams, su juo Vyriausybėje dirbantiems. Manau, jog tai, kad buvo leista ir suteikta erdvė pasisakyti visoms pusėms. [NA1] Pirmenybė buvo teikiama naujienoms apie pasirodžiusius tyrimus. Nežinau, ar tai tikrai visiems labiausiai rūpėjo, bet tos naujienos tikrai buvo labiausiai perkamos, labiausiai ant jų „clickinama“. [NA2] Tai, kad tu negali eiti į protestus yra kalama jau studijose, vėliau redakcijoje. Tačiau, man, kaip žurnalistei, pavyzdžiui, buvo faina nueiti į krizės metu organizuota protestą, kuriam aš pritariau. Galėjau ten būti dėl to, kad dirbau, bet iš esmės aš pati pritariau protesto idėjai. Nebūčiau galėjusi legaliai ten eiti, bet dėl darbo pasinaudojau ta proga. [NA3] Šiek tiek iš tolo kaip žurnalistas stebi tuos procesus ir stengiesi, kad tai neveiktų kažkokių tavo asmeninių pažiūrų. [NP4] Tam tikras uždavinys buvo ir teisingų žodžių parinkimas, kad nepadaryti klaidos, nenuteisti žmogaus, nepasakyti, kad jis jau padarė tuos nusikaltimus, kai dar nėra tai įrodyta. Norėjosi pateikti taip, kad visi suprastų, jog jis yra įklimpęs į tam tikrus interesų susidūrimus, tačiau nenusižengti
--	--	---

		nei žurnalistų etikai, nei Visuomenės informavimo įstatymui. [NP5] Man atrodo, kad apskritai yra sudėtinga pateikti tą informaciją trumpai ir greitai, kai ieškai žodžių, kuriais nenuteistum žmogaus, nepasodintum į kalėjimą, nepriklijuotum visų tų kaltinimų. [NP5] Buvo nelengva užduotis išlikti objektyviam. Turi išklaudyti ir tą pusę, kuri sako, kad tai yra negerai, yra blogai, tačiau tavo užduotis yra išklaudyti ir kitą pusę, kuri sako, kad reikia palaukti išvadų, galbūt čia mes ne taip interpretuojame. Tas buvo tikrai sunku. [RT1] Stengiausi savo darbe nedemonstruoti asmeninės pozicijos, pati neįkristi į situacijos klampumą, nenubrėžti to tono, kad jau viskas, atsistatydinimas yra vienintelis kelias. [RT1] Sunkiausia buvo išlaikyti neutralų toną, kai tu pats supranti situaciją, kad Paluckas negalėjo turėti verslo ryšių kaip premjeras, Seimo narys, todėl jaučiausi kryžkelėje. [RT1] Atsižvelgiant į tai, kiek žurnalistus riboja Visuomenės informavimo įstatymas, Etikos kodeksas. Čia gali kilti tokia kaip ir dilema, kaip vieni gali, o kiti ne. [RT2] Kai dirbi [pamini redakcijos pavadinimą], jei ne darbo metu, iš esmės net nelabai gali pasirodyti proteste. Vengiu net stabtelti proteste, nes bijau, kad mane kas nors atpažins. Noriu, kad nebūtų kažkokių asociacijų, kad būtų išlaikytas objektyvumas iki pat galo. [RT2] Kiekvienas žmogus turi savo įsitikinimus, tačiau aš, kai ateinu į darbą, tiesiog viską padedu į šalį. Aišku, negali šimtu procentų padėti į šalį, kiekvienas esame žmogus, mes gi ne akmenys, bet savo darbe stengiuosi atsiriboti nuo savo įsitikinimus. [RT3]
--	--	---

		Protestai yra visuomenės teisė ir galimybė atstovauti savo idėjas. Visus juos dažniausiai palaikau ir stengiuosi juose dirbti, įskaitant ir Tapino bei Černiausko organizuotą „Sureikšminkim“. [RT4]
ŽURNALISTO PROFESIJA	Profesijos apibrėžimas	Socialiniuose tinkluose žurnalistui nėra profesionalu rašyti savo nuomonę apie politinius procesus. Turi suprasti, kad tu nebūsi laikomas profesionalu. Stengiuosi savo nuomonės socialiniuose tinkluose nereikšti, bet užduoti tinkamus klausimus politikams, gaudyti juos ant žodžių. Taip gali akivaizdžiau parodyti, kas ir kaip. [NA3] Žurnalistai, kurie reiškiasi socialinėje erdvėje, kenkia ne tik sau ir savo karjerai, bet ir visos žurnalistų bendruomenės reputacijai. Jie duoda pagrindą politikų kalboms, kad žiniasklaida yra neobjektyvi. Taip neturėtų būti. [NA3] Kai žurnalistas pradeda reikšti savo politines pažiūras, jis nebėra žurnalistas. [NA4] Nesakau, kad žurnalistai, norėdami išlaikyti neutralumą, neturėtų balsuoti rinkimuose. Požiūrį, ideologiją turi turėti, bet viešai skleisdamas savo pažiūras parodai, kad esi politiškai angažuotas, kas kelia daug klausimų apie objektyvumą. [NA4] Apie žurnalistų profesiją dažnai kalbama su neigiamą konotacija. Atrodo, kad tarsi darai gerą darbą, bet esą žmonėms neleidi dirbti. [NA4] Žurnalistų darbas yra tikrinti informaciją, rinkti komentarus. [NP3] Žmogus turi pasirinkti, ar jis yra aktyvistas, ar žurnalistas. Žurnalistų darbas yra pateikti patikrintą informaciją, ją patikrinus, pateikti visus duomenis ir žmonės tada turi kažką į ją reaguoti. Tačiau tuo pačiu metu imti vėliavą į rankas ir reikalauti atsistatydinimų..., mano galva, tai yra ribos peržengimas, kurio žurnalistas sau neturėtų leisti. Jis

		turėtų nelįsti į šiuos dalykus. Jeigu žmonės, pamatę žurnalisto medžiagą, jaučia, kad vidinį norą eiti ir protestuoti, tai viskas yra tame labai gerai. Tačiau pačiam žurnalistui to daryti nederu, nes tada jis pasidaro aktyvistas ir tampa nebeaišku, kas jis toks, ar jis turi kažkokių politinių motyvų, ar jis čia pateikinėja informaciją, nes nori kažką nuversti... Čia slidūs labai dalykai ir jų nepalaikiau. Reikia apsiriboti informacijos pateikimu. Garantuoti, kad ji yra tikra, patikrinti kiek įmanoma labiau. Taip matau žurnalisto darbą. [NP3] Žurnalistai, kurie dirba redakcijose, tikrai nekviečia žmonių į protestus prieš politiką. Nesu mačiusi kolegų tiek iš savo, tiek iš kitų redakcijų, kurie dalyvautų protestuose kaip dalyviai, nešini plakatais, ateitų su šūkais, skanduotėmis ar net ir tyliai stovėtų. [NP4] Yra visuomenininkai, kurie kovoja už nuskriaustuosius, už aplinkos saugojimą. Ir yra politiniai visuomenininkai. Man atrodo tai, kad yra persipynusi Andriaus Tapino pozicija visuomenėje, nes tikrai daug kas laiko jį žurnalistu... Aš pati asmeniškai ne, jį priskiriu prie visuomenininkų, nes žurnalistas nerenka paramos, neorganizuoja mitingų. [NP5] Sunku išlikti žurnalistui objektyviam, nepasiduoti tai emocijai, kurią kuria visuomenininkai, kurie gali sau leisti pasakyti savo nuomonę, garsiai kritikuoti. [NP5] Visą laiką sakau, kad žurnalistas irgi yra žmogus, kuris kaip bebūtų turi savo nuomonę. [RT2] Mūsų žurnalistų funkcija tokia ir yra – parodyti visas puses ir leisti žmonėms patiems susidaryti vaizdą, kas darosi šiuo metu. [RT3]
--	--	---

		Visada yra faktai ir yra politologų, ekspertų vertinimai. Kažkokį vertinimą turi duoti. Tačiau pranešame tai, kaip vertina ekspertai, o mes, kaip žurnalistai, nuomonės „neturime“. Pasilieiname ją sau. [RT3]
	Visuomenininkų indėlio vertinimas	Tyrimų autoriai viešai kritikavo šį dalyką, viešai kėlė klausimus, kada Paluckas pasitrauks, mobilizavo žmones protestuoti. [NA3] Kai Černiauskas eina į mitingus, ten pasisako, čia man atrodo yra per didelis įsijautimas. Tuomet man kyla klausimas, ar tyrimas yra kaip darbas atskleisti tiesą ir kiek tu tai darai kaip žurnalistas, ir kiek pradedi jau pats asmeniškumus nešti. [NA4] Tai man, kaip žurnalistikos atstovei, nepatiko. Dėl to mums teko labai atidžiai vertinti jų pateiktos informacijos pagrįstumą, patikimumą. [NA5] Černiauskas kaip ir žurnalistas, bet vis tiek čia ir visuomenininkai, kurie reiškia politines pažiūras, tai, mūsų galva, truputį kliudė objektyviam vertinimui, kai kitais atvejais matai, kad nepriklausomi žurnalistai padarė tyrimą ir pasitiki jais šimtu procentų. [NA5] Tai, kad šiuos žurnalistinius tyrimus atliko žmonės, kurie reiškia savo politines antipatijas ir simpatijas, mums kėlė nuogąstavimų ir įtarumą. Tikrai įtariau vertinome tą informaciją, šaltinių ir liudytojų patikimumą, teiginių pagrįstumą dokumentais. Tai tikrai užtruko ir papildomo laiko. [NA5] Mano galva, reikėtų atskirti tą veiklą – arba tu žurnalistas, arba visuomenininkas. Tačiau, kita vertus, kas draudžia visuomenininkui domėtis, ieškoti po viešai prieinamus šaltinius ir daryti išvadas. Niekas jiems nedraudžia. Tačiau tai truputį glumina. [NA5]

		Tokie visuomenės veikėjai kaip Tapinas daro įtaką, kuri yra galbūt neapibrėžta tvarkingai. Manau, kad tai yra ne iki galo sąžiningas veikimo būdas. Vienu atveju jis tarsi žurnalistas, kitu atveju jau nuomonės formuotojas. [NP1] Jeigu tu darai žurnalistinius tyrimus, tai ir pasilieki ties tuo, kad „atradau tokią informaciją ir darykite su tuo ką norite“. Tuo metu Tapinas formuoja nuomonę, kad visa ši valdžia yra vagys, kviečia protestuoti, iš esmės versti valdžią, nes ji esą mus kvailina. [NP1] Šie vaidmenys [žurnalistų ir visuomenininkų – aut.] yra persipynę ir turėtų būti kažkaip atskirti, nes tai nesąžininga. [NP1] Viskas prasidėjo nuo Tapino ir Černiausko tyrimo. [NP2] Kažkada Tapinas buvo žurnalistas, jo komanda kaip ir atlieka žurnalistinį darbą, bet jis pats sako, kad yra visuomenininkas, rengia įvairias akcijas. Kartais šioje vietoje pati pasimetu. Jis atlieka gerą darbą iš tos pusės, kad stengiasi parodyti tam tikras problemas ir skatina valdžią veikti kiek įmanoma sąžiningiau, bet kartais pasirodo tam tikras selektyvumas. [NP2] Galima sakyti, kad Tapinas ir Černiauskas „sukėlė“ tą krizę, atskleisdami informaciją. Jie buvo tie „kaltininkai“, nuo kurių viskas prasidėjo. [NP4] Laviruodami tarp žurnalistų ir visuomenininkų, jie leido sau daugiau – stipriau pasisakyti socialiniuose tinkluose, skambesnių frazių įdėti į atliekamus tyrimus, skatinti žmones eiti į protestus. [NP4] Sakyčiau, kad tiek Tapino, tiek Černiausko negali laikyti tik žurnalistais arba tik visuomenininkais. Kartais jie prisistato visuomenininkais, kartais – jau žurnalistais. Nemanau, kad tai yra gerai. [NP4]
--	--	--

		Reikėjo nepaslysti ant to, ką kalba visuomenininkas – ar tai jau jo tyrimo dalis, ar tai yra jo nuomonė. Svarbu nepaklysti tarp tų faktų. [NP5] Tapino atveju ribos labai išsityrusios. Kai patogiu, prisistato kaip žurnalistas, kai nepatogu, prisistato kaip visuomenininkas. Tai yra bėda. Tai yra nesąžininga, nes yra kitų pavyzdžių – tyrimų skyrių, žurnalistų, kurie atlieka tyrimus be pamokslų, be protestų ir mobilizacijos. Tačiau kol kas niekas nepasakė, kad visuomenininkai negali daryti žurnalistinių tyrimų. [NP5] Iš Tapino pusės jautėsi atsitraukimas nuo objektyvumo principų. Šioje situacijoje jis save pateikė kaip visuomenininką ir nematė didelės bėdos kviesdamas žmones į protestus, kas žurnalistiniame darbe jau keltų daugybę klausimų. [RT1] Tyrimas nebuvo Tapino. Tai buvo Laisvės TV tyrimas. Komandos tyrimas. Buvo bendradarbiaujama su Šarūnu Černiausku, kuris yra žurnalistas. Yra tų dėmenų, kuriuos galima sudėti ir sakyti, kad kaip bebūtų tai yra žurnalistinis tyrimas. Jo kitaip neįvardinsi.[RT2] Manau, kad šiuo atveju reikėtų atskirti Tapiną ir visą komandą, kuri darė tyrimą. [RT2] Kai tai yra jų pačių įkurtos visuomenės informavimo priemonės, tai yra jų pačių indėliu padaryti tyrimai, nemanau, kad yra kažkas labai blogo kviesti į protestą, galbūt sužadinti pilietinę visuomenę, kad būtent ji išreikštų savo balsą. [RT2] Vertinti galime kaip didelį indėlį. Kažkas turėjo surinkti tą informaciją ir ją parodyti. [RT3] Be Tapino ir Černiausko nebūtų apskritai ši istorija išėjusi viešumą. Galima sakyti, kad Paluckas ir krito būtent dėl to, nes atsirado šie tyrimai. Vertinu kaip
--	--	--

		gerą dalyką, kuris nutiko. Be visuomenininkų neturėtume tam tikros informacijos, nes tiesiog neturime laiko sėdėti ir knistis per šūsnį dokumentų tam, kad atrastume mažytę sąsają ir bandytume ją gvildinti. Tai sudėtingas ir didelis procesas. [RT4] Į Tapino ir Černiausko protestus nėjo tie, kas nenorėjo eiti, kas nepalaikė, kas negalvojo, kad tai yra teisinga ir vertinga. Tapinas yra visuomenininkas. Jis nelaiko savęs žurnalistu, nevykdo žurnalistinės veiklos, nepriklauso jokiai redakcijai, Laisvės TV turi satyrinį šou. Man atrodo, kad jis nedeklaravo Etikos kodeksui prieštaraujančių minčių. [RT4]
--	--	---

3 priedas. Informuoto asmens sutikimo forma

**VILNIAUS UNIVERSITETO
TARPTAUTINIŲ SANTYKIŲ IR POLITIKOS MOKSLŲ INSTITUTAS**

Dalyvio (-ės) vardas, pavardė:

Tyrėja: Raminta Majauskaitė, Politikos ir medijų programos studentė

Institucija: Vilniaus universitetas, Tarptautinių santykių ir politikos mokslų institutas

Tyrėjos tel. nr.: +37062556398

Tyrėjos el. paštas: raminta.majauskaite@tspmi.stud.vu.lt

INFORMUOTO ASMENS SUTIKIMO FORMA

Tyrimo „Profesinė Lietuvos žurnalistų savivoka politinės krizės akivaizdoje: G. Palucko atsistatydinimo atvejis“ tikslas yra nustatyti, kaip 2025 m. nušviesdami G. Palucko vadovaujamos Vyriausybės atsistatydinimą Lietuvos žiniasklaidos atstovai suvokė savo profesinį vaidmenį ir kokią įtaką jie manė turėję politinės krizės eigai bei ją išgyvenusios visuomenės suvokimui.

		Jei sutinkate, pažymėkite varnelę	Jei nesutinkate, pažymėkite varnelę
1.	Patvirtinu, kad perskaičiau ir suprantu minėto mokslinio tyrimo [<i>„Profesinė Lietuvos žurnalistų savivoka politinės krizės akivaizdoje: G. Palucko Vyriausybės atsistatydinimo atvejis“</i>] informacinį lapą. Turėjau galimybę susipažinti su informacija, užduoti klausimus ir į juos gauti atsakymus.		
2.	Esu informuotas (-a), kad mano dalyvavimas yra savanoriškas ir kad aš galiu iš tyrimo pasitraukti bet kuriuo metu, nenurodydamas (-a) priežasties, nepatirdamas (-a) jokių neigiamų padarinių ar negaudamas baudų.		
3.	Esu informuotas (-a) apie tyrimo eigą.		
4.	Esu informuotas (-a) apie rizikas, susijusias su dalyvavimu tyrime.		
5.	Esu informuotas (-a), kad tyrimo metu surinktus duomenis gali peržiūrėti įgaliojti asmenys, nepriklausantys tyrėjų grupei (pvz.,		

	Vilniaus universiteto duomenų apsaugos pareigūnas, Lietuvos Respublikos Akademinės etikos ir procedūrų kontrolieriaus tarnyba, Valstybinė duomenų apsaugos inspekcija, teismas).		
6.	Esu informuotas (-a), kad šio tyrimo projektą peržiūrėjo Vilniaus universiteto Tarptautinių santykių ir politikos mokslų instituto Atitikties mokslinių tyrimų etikai komitetas ir šis tyrimas buvo patvirtintas.		
7.	Esu informuotas (-a) apie tai, kas turės prieigą prie mano pateiktų asmens duomenų, kaip duomenys bus saugomi ir kas bus su duomenimis pasibaigus projektui.		
8.	Esu informuotas (-a), kad tyrimo rezultatai bus paskelbti viešai.		
9.	Esu informuotas (-a), kur kreiptis kilus klausimams dėl tyrimo ir mano duomenų apsaugos.		
10.	Sutinku dalyvauti tyrime.		
11.	Sutinku, kad būtų daromas garso įrašas.		
12.	Esu informuotas (-a), kaip garso įrašai, jų transkripcijos bus saugomi ir naudojami apibendrinant tyrimų rezultatus.		
13.	Sutinku, kad saugomas mano interviu ir jo citatos, naudojamos apibendrinant tyrimų rezultatus, būtų anonimizuoti.		
14.	Sutinku, kad mano pasisakymai / citatos būtų cituojamos tik nenurodant mano vardo ir pavardės.		
15.	Suteikiu tyrėjai visas mano pateiktų duomenų turtines teises, naudojant juos visuose darbuose, susijusiuose su šiuo ir būsimais projektais.		

Tyrimo dalyvio (-ės) vardas, pavardė:

Data:

Parašas:

Atsakingo asmens vardas, pavardė:

Data:

Parašas:

Literatūros sąrašas

1. Adeoye-Olatunde, Omolola A. ir Nicole L. Olenik. „Research and Scholarly Methods: Semi-Structured Interviews“, *Journal of the American College of Clinical Pharmacy* 4, Nr. 10 (2021).
2. Aitamurto, Tanja ir Anita Varma. „The Constructive Role of Journalism: Contentious Metadiscourse on Constructive Journalism and Solutions Journalism“, *Journalism Practice* 12, Nr. 6 (2018).
3. Aslam, Faheem et al. „Sentiments and Emotions Evoked by News Headlines of Coronavirus Disease (COVID-19) Outbreak“, *Humanities and Social Sciences Communications* 7, Nr. 1 (2020).
4. Auer, Claudia. „Conceptualizing Political Crisis and the Role of Public Diplomacy in Crisis Communication Research“, kn. *The Handbook of International Crisis Communication Research* (2016).
5. Baranova, Ekaterina A., et al. „Ethical Principles of Journalism Communication: Media Convergence as a Transforming Factor“, *Online Journal of Communication and Media Technologies* 12, Nr. 4 (2022).
6. Baranova, Ekaterina A., et al. „New Media Business Philosophy in Conditions of Mass Media Convergence“, *Online Journal of Communication and Media Technologies* 10, Nr. 4 (2020).
7. Bitinas, Bronislovas, Liudmila Rupšienė ir Vilma Žydžiūnaitė. *Kokybinių tyrimų metodologija* (2008).
8. Boin, Arjen ir Allan McConnell. „Conclusions: The Politics of Crisis Exploitation“, kn. *Governing after Crisis: The Politics of Investigation, Accountability and Learning* (Cambridge: Cambridge University Press, 2008).
9. Boin, Arjen, Paul 't Hart ir Allan McConnell, „Crisis Exploitation: Political and Policy Impacts of Framing Contests“, *Journal of European Public Policy* 16, Nr. 1 (2009).
10. Bro, Peter ir Filip Wallberg. „Gatekeeping in a Digital Era: Principles, Practices and Technological Platforms“, *Journalism Practice* 9, Nr. 1 (2015).
11. Cancela, Pauline ir Annik Dubied. „Stay Strong, Get Perspective, or Give Up: Role Negotiation in Small-Scale Investigative Journalism“, *Journalism Studies* 23, Nr. 9 (2022).
12. Chan, Joseph Man, Zhongdang Pan ir Francis L. F. Lee. „Professional Aspirations and Job Satisfaction: Chinese Journalists at a Time of Change in the Media“, *Journalism & Mass Communication Quarterly* 81, Nr. 2 (2004).
13. Creemers, Rogier. „Media Commercialization and Authoritarian Rule in China“ (2014).

14. Deuze, Mark. „The Professional Identity of Journalists in the Context of Convergence Culture“, *Observatorio (Obs*)* 2, Nr. 4 (2008).
15. Djerf-Pierre, Monika, Mats Ekström ir Bengt Johansson. „Policy Failure or Moral Scandal? Political Accountability, Journalism and New Public Management“, *Media, Culture & Society* 35, Nr. 8 (2013).
16. Elishar, Vered. „The Media’s Role in Coping with Climate Change: The Perspective of Journalists and Columnists Covering the Subject“, *Journalism and Media* 6, Nr. 2 (2025).
17. Entman, Robert M. „Framing: Towards Clarification of a Fractured Paradigm“, kn. *McQuail’s Reader in Mass Communication Theory* (1993).
18. Fahmy, Nagwa ir Hossam Elhamy. „Beyond Objectivity: Interventionist Journalism and Professional Role Performance in Global South Media Landscape“, *Frontiers in Communication* 10 (2025).
19. Ferracioli, Paulo, Andressa Buttore Kniess ir Francisco Paulo Jamil Marques, „The Watchdog Role of Fact-Checkers in Different Media Systems“, *Digital Journalism* 10, Nr. 5 (2022).
20. Gaižauskaitė, Inga ir Natalija Valavičienė. *Socialinių tyrimų metodai: kokybinis interviu: vadovėlis* (Vilnius: Registrų centras, 2016).
21. Galchenko, Anastasiia. „Exploring Patriotism in Journalistic Practices during War: A Qualitative Study on Ukrainian Journalists’ Working Challenges in Wartime“ (Magistro darbas, 2024).
22. Garz, Marcel ir Jil Sörensen. „Politicians under Investigation: The News Media’s Effect on the Likelihood of Resignation“, *Journal of Public Economics* 153 (2017).
23. Gill, Paul, et al. „Methods of Data Collection in Qualitative Research: Interviews and Focus Groups“, *British Dental Journal* 204, Nr. 6 (2008).
24. Grubenmann, Stephanie ir Miriam Meckel, „Journalists’ Professional Identity: A Resource to Cope with Change in the Industry?“, *Journalism Studies* 18, Nr. 6 (2017).
25. Haeffele, Stefanie ir Virgil Henry Storr, (sud.). *Government Responses to Crisis* (Springer Nature, 2020).
26. Hameleers, Michael, Linda Bos ir Claes H. de Vreese. „Shoot the Messenger? The Media’s Role in Framing Populist Attributions of Blame“, *Journalism* 20, Nr. 9 (2019).
27. Hanitzsch, Thomas ir Tim P. Vos. „Journalistic Roles and the Struggle over Institutional Identity: The Discursive Constitution of Journalism“, *Communication Theory* 27, Nr. 2 (2017).
28. Hanitzsch, Thomas, et al. „Role Orientations: Journalists’ Views on Their Place in Society“, kn. *Worlds of Journalism* (Columbia University Press, 2019).

29. Hanitzsch, Thomas. „Deconstructing Journalism Culture: Toward a Universal Theory“, *Communication Theory* 17, Nr. 4 (2007).
30. Hanitzsch, Thomas. „Professional Identity and Roles of Journalists“, *Oxford Research Encyclopedia of Communication* (2017).
31. Helfer, Luzia. „Media Effects on Politicians: An Individual-Level Political Agenda-Setting Experiment“, *The International Journal of Press/Politics* 21, Nr. 2 (2016).
32. Hellmueller, Lea ir Claudia Mellado. „Professional Roles and News Construction: A Media Sociology Conceptualization of Journalists' Role Conception and Performance“, *Communication & Society* 28, Nr. 3 (2015).
33. Hermann, Charles F. „Indicators of International Political Crises: Some Initial Steps toward Prediction“ (pranešimas konferencijoje *The Political System in Crisis*, Otto-Suhr-Institute, Freie Universität Berlin, 1972 m. sausio 10–13 d.).
34. Hermida, Alfred, Seth C. Lewis ir Rodrigo Zamith. „Sourcing the Arab Spring: A Case Study of Andy Carvin's Sources on Twitter during the Tunisian and Egyptian Revolutions“, *Journal of Computer-Mediated Communication* 19, Nr. 3 (2014).
35. Hovden, Jan Fredrik ir Jari Väliverronen. „Nordic Journalists' Conceptual Roles and Perceived Influences: A European and Inter-Nordic Comparison“, *Nordicom Review* (2021).
36. Hovden, Jan Fredrik ir Nete Nørgaard Kristensen. „The Cultural Journalist around the Globe: A Comparative Study of Characteristics, Role Perceptions, and Perceived Influences“, *Journalism* 22, Nr. 3 (2021).
37. Hughes, Sallie, et al. „Coping with Occupational Stress in Journalism: Professional Identities and Advocacy as Resources“, kn. *Journalism and Safety* (London: Routledge, 2024).
38. Iyengar, Shanto. *Is Anyone Responsible?: How Television Frames Political Issues* (Chicago: University of Chicago Press, 1994).
39. Janowitz, Morris. *Professional Models in Journalism: The Gatekeeper and the Advocate*, (Journalism Quarterly 52(4), 1975).
40. Jastramskis, Deimantas, et al. *Žurnalistika Lietuvoje: Žurnalistų laisvė, saugumas ir įtakos* (Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 2024).
41. Jastramskis, Deimantas, Giedrė Plepytė-Davidavičienė ir Ingrida Gečienė-Janulionė. *Professional Threats and Self-Censorship in Lithuanian Journalism*, (Filosofija. Sociologija 34(4), 2023).
42. Josephi, Beate ir Martin Oller Alonso, „Re-Examining Age: Journalism's Reliance on the Young“, *Journalism* 22, Nr. 3 (2021).
43. Keeler, John T. S. „Opening the Window for Reform: Mandates, Crises, and Extraordinary Policy-Making“, *Comparative Political Studies* 25, Nr. 4 (1993).

44. Klemm, Celine, Enny Das ir Tilo Hartmann. „Changed Priorities Ahead: Journalists’ Shifting Role Perceptions When Covering Public Health Crises“, *Journalism* 20, Nr. 9 (2019).
45. Kukhar, Diana. „Ukrainian Journalism in Transition: From Post-Soviet Challenges to Wartime Realities“, (Daktaro disertacija, Vytauto Didžiojo universitetas, 2025).
46. Kupetytė, Rūta. „Žurnalistų vaidmenų orientacijos“, kn. *Žurnalistika Lietuvoje: Žurnalistų laisvė, saugumas ir įtakos* (Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 2024).
47. Li, Mei ir Naren Chitty. „Paradox of Professionalism: The Professional Identity of Journalists Who Work across Media Cultures“, *Journalism* 22, Nr. 1 (2021).
48. Majauskaitė, Raminta. „The Roles and Safety of Journalists in Lithuanian Social Protests (2021–2023)“, *Vilnius University Open Series* (2025).
49. Márquez-Ramírez, Mireya, et al. „Detached or Interventionist? Comparing the Performance of Watchdog Journalism in Transitional, Advanced and Non-Democratic Countries“, *The International Journal of Press/Politics* 25, Nr. 1 (2020).
50. Matačinskaitė, Jurgita. „Žurnalistų kompetencijos ir gebėjimai šiandienos žiniasklaidoje“, *Žurnalistikos tyrimai* 3 (2010).
51. Mazzoleni, Gianpietro ir Winfried Schulz. „Mediatization of Politics: A Challenge for Democracy?“, *Political Communication* 16, Nr. 3 (1999).
52. McCombs, Maxwell E. ir Donald L. Shaw. „The Agenda-Setting Function of Mass Media“, *Public Opinion Quarterly* 36, Nr. 2 (1972).
53. McConnell, Allan. „The Politics of Crisis Terminology“, *Oxford Research Encyclopedia of Politics* (2020).
54. Mellado, Claudia ir Arjen van Dalen. „Between Rhetoric and Practice: Explaining the Gap between Role Conception and Performance in Journalism“, *Journalism Studies* 15, Nr. 6 (2014).
55. Mellado, Claudia ir Lea Hellmueller. „Journalistic Role Performance: A New Research Agenda in a Digital and Global Media Environment“, kn. *Journalistic Role Performance* (2016).
56. Mellado, Claudia, et al. „The Societal Context of Professional Practice: Examining the Impact of Politics and Economics on Journalistic Role Performance across 37 Countries“, *Journalism* 25, Nr. 11 (2024).
57. Mellado, Claudia, Lea Hellmueller ir Wolfgang Donsbach, (sud.). *Journalistic Role Performance: Concepts, Contexts, and Methods* (Taylor & Francis, 2016).
58. Mellado, Claudia. „Professional Roles in News Content: Six Dimensions of Journalistic Role Performance“, *Journalism Studies* 16, Nr. 4 (2015).

59. Mellado, Claudia. *Journalists' Professional Roles and Role Performance*, (Oxford Research Encyclopedia of Communication, 2019).
60. Michailidou, Asimina ir Hans-Jörg Trenz. „Rethinking Journalism Standards in the Era of Post-Truth Politics: From Truth Keepers to Truth Mediators“, *Media, Culture & Society* 43, Nr. 7 (2021).
61. Miller, Serena. „Citizen Journalism“, *Oxford Research Encyclopedia of Communication* (2019).
62. Mitrović, Marta ir Ana Milojević. „Professional Identity of Journalists Then and Now: A Perspective of Journalists from Southeast Serbia“, *Applied Media Studies Journal* 3, Nr. 1 (2022).
63. Møller Hartley, Jannie ir Tina Askanus. „Activist-Journalism and the Norm of Objectivity: Role Performance in the Reporting of the #MeToo Movement in Denmark and Sweden“, *Journalism Practice* 15, Nr. 6 (2021).
64. Naderifar, Mahin, Hamideh Goli ir Fereshteh Ghaljaie. „Snowball Sampling: A Purposeful Method of Sampling in Qualitative Research“, *Strides in Development of Medical Education* 14, Nr. 3 (2017).
65. Ngange, Kingsley Lyonga ir Forcha Dominic Elempia. „Sensationalism in Journalism Practice: Analysis of Private and Public Print Media Coverage of Crisis Situations in Cameroon“, *Journal of Mass Communication and Journalism* 9, Nr. 2 (2019).
66. Nilsson, Sofia ir Ann Enander. „‘Damned if You Do, Damned if You Don’t’: Media Frames of Responsibility and Accountability in Handling a Wildfire“, *Journal of Contingencies and Crisis Management* 28, Nr. 1 (2020).
67. O’Sullivan, John ir Ari Heinonen. „Old Values, New Media: Journalism Role Perceptions in a Changing World“, *Journalism Practice* 2, Nr. 3 (2008).
68. Olsson, Eva-Karin, Lars W. Nord ir Jesper Falkheimer, „Media Coverage Crisis Exploitation Characteristics: A Case Comparison Study“, *Journal of Public Relations Research* 27, Nr. 2 (2015).
69. Parker, Charlie, Sam Scott ir Alistair Geddes. „Snowball Sampling“, *SAGE Research Methods Foundations* (2019).
70. Pasti, Svetlana. „Two Generations of Contemporary Russian Journalists“, *European Journal of Communication* 20, Nr. 1 (2005).
71. Patskočimaitė, Lina. „Politinės žurnalistikos kultūra Lietuvoje: kokybinė prieiga“, (Daktaro disertacija, Vilniaus universitetas, 2021).
72. Phothongsunan, Sureepong. „Interpretive Paradigm in Educational Research“, (2010).

73. Plepytė-Davidavičienė, Giedrė. „Kas yra žurnalistai Lietuvoje, kur ir kokiomis sąlygomis jie dirba?“, kn. *Žurnalistika Lietuvoje: Žurnalistų laisvė, saugumas ir įtakos* (Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 2024).
74. Pridotkas, Justas. „Žiniasklaidos redakcinė atsakomybė krizės atveju (LRS atvejis)“, (Bakalauro baigiamasis darbas, Vytauto Didžiojo universitetas, Politikos mokslų ir diplomatijos fakultetas, 2023).
75. Rahman, Ayesha. „The Role of Journalism in Crisis Communication: Investigating the Impact of Media Coverage on Public Understanding and Response during Crises“, *Social Thought and Policy Review* 2, Nr. 2 (2024).
76. Ramaprasad, Jyotika ir James D. Kelly. „Reporting the News from the World’s Rooftop: A Survey of Nepalese Journalists“, *Gazette* 65, Nr. 3 (2003).
77. Riedl, Andreas A. ir Thomas Hanitzsch. „Journalistic Roles“, kn. *Elgar Encyclopedia of Political Communication* (Cheltenham: Edward Elgar Publishing, 2025).
78. Riegert, Kristina ir Eva-Karin Olsson. „The Importance of Ritual in Crisis Journalism“, *Journalism Practice* 1, Nr. 2 (2007).
79. Rojas-Calderón, Alfredo. „Constructive Journalistic Roles in Environments of Social Complexity and Political Crisis“, *Journalism and Media* 5, Nr. 2 (2024).
80. Rowlands, Terry, Neal Waddell ir Bernard McKenna. „Are We There Yet? A Technique to Determine Theoretical Saturation“, *Journal of Computer Information Systems* 56, Nr. 1 (2016).
81. Russial, John, Peter Laufer ir Janet Wasko. *Journalism in Crisis?*, (Javnost – The Public 22(4), 2015).
82. Şahin, Sanem. „Journalism in Conflict-Affected Societies: Professional Roles and Influences in Cyprus“, *Media, War & Conflict* 15, Nr. 4 (2022).
83. Salaudeen, Mistura Adebisola. „From Personal to Professional: Exploring the Influences on Journalists’ Evaluation of Citizen Journalism Credibility“, *Journalism Practice* 16, Nr. 10 (2022).
84. Schäfer, Svenja et al. „A Matter of Perspective: An Experimental Study on Potentials of Constructive Journalism for Communicating a Crisis“, *Journalism & Mass Communication Quarterly* 101, Nr. 3 (2024).
85. Schmidt, Vivien A. „European Emergency Politics and the Question of Legitimacy“, *Journal of European Public Policy* 29, Nr. 6 (2022).
86. Schwartz-Shea, Peregrine ir Dvora Yanow, *Interpretive Research Design: Concepts and Processes* (Routledge, 2013).

87. Skovsgaard, Morten et al. „A Reality Check: How Journalists' Role Perceptions Impact Their Implementation of the Objectivity Norm“, *Journalism* 14, Nr. 1 (2013).
88. Skovsgaard, Morten, Lene Heiselberg ir Kim Andersen. „The Context-Dependent Demand for Watchdog Journalism: Dynamics in Audience Expectations for Journalists' Role Performance“, *Journalism Practice* 18, Nr. 9 (2024).
89. Tamaševičius, Giedrius. „„Bloga‘ kalba ir sociolingvistinė kompetencija“, *Darbai ir dienos* 54 (2010).
90. Tandoc Jr, Edson C., Lea Hellmueller ir Tim P. Vos. „Mind the Gap: Between Journalistic Role Conception and Role Enactment“, *Journalism Practice* 7, Nr. 5 (2013).
91. Tidikis, Rimantas Jonas. *Socialinių mokslų tyrimų metodologija: vadovėlis* (Vilnius: Lietuvos teisės universiteto Leidybos centras 2003).
92. Titley, Gavan. „Budgetjam! A Communications Intervention in the Political-Economic Crisis in Ireland“, *Journalism* 14, Nr. 2 (2013).
93. Truyens, Pauljan ir Ike Picone. „Does the Audience Welcome an Audience-Oriented Journalism?“, *Journalism* 25, Nr. 4 (2024).
94. Turner, Ralph H. „Role Theory“, kn. *Handbook of Sociological Theory*, sud. Jonathan H. Turner (Boston, MA: Springer US, 2001).
95. ur Rahman, Habib. „Media Ethics in the Era of Clickbait Journalism: Ethical Dilemmas and Solutions in Online Media“, *Journal of Social Sciences Review* 3, Nr. 4 (2023).
96. Ustilaitė, Darija. „Lietuvos žiniasklaidos dešimtmečio transformacijos bruožai“, *Žurnalistikos tyrimai* 15 (2021).
97. Vos, Tim P. „Historical Perspectives on Journalistic Roles“, kn. *Journalistic Role Performance*, sud. Claudia Mellado, Lea Hellmueller ir Wolfgang Donsbach (New York: Routledge, 2016).
98. Vos, Tim P. „Social Roles of Journalism“, kn. *The Routledge Companion to News and Journalism* (London: Routledge, 2022).
99. Waisbord, Silvio. „The Elective Affinity between Post-Truth Communication and Populist Politics“, *Communication Research and Practice* 4, Nr. 1 (2018).
100. Waisbord, Silvio. *Watchdog Journalism in South America: News, Accountability, and Democracy* (New York: Columbia University Press, 2000).
101. Weaver, David H. ir G. Cleveland Wilhoit. „Daily Newspaper Journalists in the 1990s: A Report of Key Findings from a 1992 National Survey of U.S. Journalists“, (Indiana University, 1996).
102. Weaver, David, Dan Drew ir G. Cleveland Wilhoit. „US Television, Radio and Daily Newspaper Journalists“, *Journalism Quarterly* 63, Nr. 4 (1986).

103. Wong, Kokkeong. „Asian-Based Development Journalism and Political Elections: Press Coverage of the 1999 General Elections in Malaysia“, *Gazette* 66, Nr. 1 (2004).
104. Zein Aldin, Bassant. „Reporting on Reporters: Self-Perceptions of Journalists towards Their Job Identity in Private Newspapers in Egypt“, (Magistro darbas, The American University in Cairo, 2019).
105. Zillich, Arne F., et al. „Proactive Crisis Communication? News Coverage of International Conflicts in German Print and Broadcasting Media“, *Media, War & Conflict* 4, Nr. 3 (2011).
106. Žydzžiūnaitė, Vilma ir Stanislavas Sabaliauskas. *Kokybiniai tyrimai: principai ir metodai* (Vaga, 2017).

Šaltiniai

1. „GemiusAudience: lapkričio mėnesio apžvalga“, *gemius.com* (2025), <https://gemius.com/lt/blogas/gemiusaudience-2025-lapkricio-menesio-apzvalga/>.
2. 15min.lt, „Atsinaujinusi 15min komanda: kas mes esame ir kaip nuo šiol dirbame“, *15min.lt* (2015), <https://www.15min.lt/naujiena/aktualu/lietuva/atsinaujinusi-15min-lt-komanda-kas-mes-esame-ir-kaip-nuo-siol-dirbame-56-499837>.
3. BBC, „Editorial Guidelines“, *bbc.com* (2025), <https://www.bbc.com/editorialguidelines/guidelines>.
4. Černiauskas, Šarūnas. „Premjero ranka – valstybinio banko kišenėje“, *Siena.lt* (2025), <https://siena.lt/news/premjero-ranka-valstybinio-banko-kiseneje>.
5. Černiauskas, Šarūnas. „Va taip jaučiausi protesto #sureikšminkim scenoje...“ Facebook įrašas, 2025, <https://www.facebook.com/sarunas.cerniauskas/posts/va-taip-jau%C4%8Diausi-protesto-sureik%C5%A1minkim-scenoje-nes-at%C4%97jo-didel%C4%97-mas%C4%97-%C5%BEmoni%C5%B3-ku/10163123425172855/>.
6. Delfi.lt, „DELFI TV keliasi į televizorius – pradeda veikti naujas kanalas ‘Telia’ vartotojams“, *Delfi.lt* (2019), <https://www.delfi.lt/m360/naujausi-straipsniai/delfi-tv-keliasi-i-televizorius-pradeda-veikti-naujas-kanalas-telia-vartotojams-82216899>.
7. Kuzmickaitė, Jurgita. „G. Palucko brolienės įmonėje ‘Dankora’ FNTT atliko kratas, sulaikytas direktorius“, *Vz.lt* (2025), <https://www.vz.lt/verslo-aplinka/2025/07/31/g-palucko-brolienės-imoneje-dankora-lankosi-fntt-571203>.

8. Lietuvos socialdemokratų partija. „Gintautas Paluckas atsistatydina iš premjero ir LSDP pirmininko pareigų“, *LSDP.lt* (2025), <https://www.lsdp.lt/straipsniai/partijos-naujienos/gintautas-paluckas-atsistatydina-is-premjero-ir-lsdp-pirmininko-pareigu/>.
9. Liubertaitė, Agnė. „G. Paluckas atsistatydinti neketina, dėl tyrimo pats kreipėsi į VTEK“, *Lrytas.lt* (2025), <https://www.lrytas.lt/lietuvsdiena/aktualijos/2025/05/29/news/g-paluckas-isstojo-pasiaiskinti-del-jo-imonei-suteiktos-valstybes-paskolos-38058494>.
10. LRT žurnalistų etikos kodeksas, *apie.lrt.lt* (2022), https://apie.lrt.lt/api/uploads/LRT_zurnalistu_etikos_kodeksas_patvirtintas_2022_12_13_2_d46244f331.pdf.
11. Majauskaitė, Raminta ir Austėja Paulauskaitė. „Širinskienė: klausimas apie Vyriausybės vadovo atsistatydinimą yra pernelyg ankstyvas“, *LRT.lt* (2025), https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/2580933/sirinskiene-klausimas-apie-vyriausybes-vadovo-atsistatydinima-yra-pernelyg-ankstyvas?srsId=AfmBOoqPfeDzDtqYBMdUbA1KNPj6WUVkcehrCRxJQWtAyE_fx3XUWgV4.
12. Mazėtis, Arnas (@arnasmazetti). „Skaitau ir galvoju: o kiek dar galima galvoti, kad visuomenė yra debilai?“ komentaras po Laurynos Vireliūnaitės „Facebook“ įrašų, 2025, <https://www.facebook.com/lauryna.vireliunaite/posts/pfbid02C5JeyJ9dJHqpiWXcHdnWcNWpT6BzZoYt5kjtRwhjhyLH3ju2f8JbJjpxAbFtTnA1vI>.
13. Murauskaitė, Aida ir Šarūnas Nekrošius. „‘Sureikšminkim’ proteste – 2000 žmonių, šūksniai ‘gėda’ ir pašaiپی late prezidentūrai“, *LRT.lt* (2025), https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/2604834/sureiksminkim-proteste-2000-zmoniu-suksniai-geda-ir-pasaipi-late-prezidenturai?srsId=AfmBOorbl0cezxYNFg8kmUDerL1E_mbLa_WnOib6J_o5EOc8cT6SrrvC.
14. Narkūnas, Vilius. „Olekas apie tyrimą dėl Palucko: informaciją pateikęs šaltinis ‘nera labai patikimas’“, *LRT.lt* (2025), <https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/2587025/olekas-apie-tyrima-del-palucko-informacija-pateikes-saltinis-nera-labai-patikimas?srsId=AfmBOopTRnkUtYBFQpKFN07D5Vzs4Vhve7vIYBZi9T7iXSkqkyGSbjVe>.
15. Perminas, Paulius ir Saulius Jakučionis. „Socialdemokratai pasirašė koalicijos sutartį su demokratais ir ‘Nemuno aušra’“, *BNS* (2024), <https://bns.lt/naujienos#socialdemokratai-pasirase-koalicijos-sutarti-su-demokratais-ir-nemuno-ausra-papildytas-a0d9flef>.
16. Platūkytė, Domantė. „Paluckas prabilo apie tyrimą – žurnalistus vadino interneto tyrinėtojais“, *LRT.lt* (2025), <https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/2600159/paluckas-tyrinetojais>.

[prabilo-apie-tyrima-zurnalistus-vadino-interneto-tyrinetojais?srsltid=AfmBOor1Mc5X8hLVUzOoNjAfwj6katEE4eFgVUAO35YQTGVpoZC6--92.](https://www.delfi.lt/news/daily/politics/konservatoriai-kelia-palucko-atsakomybes-klausima-kreipsis-i-vtek-120113487)

17. Plikūnė, Dalia. „Konservatoriai kelia Palucko atsakomybės klausimą, kreipsis į VTEK“, *Delfi.lt* (2025), <https://www.delfi.lt/news/daily/politics/konservatoriai-kelia-palucko-atsakomybes-klausima-kreipsis-i-vtek-120113487>.
18. Samoškaitė, Eglė. „Prezidentas premjerui davė dvi savaites – Paluckas per jas išeina atostogų“, *LRT.lt* (2025), <https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/2622297/prezidentas-premjerui-dave-dvi-savaites-paluckas-per-jas-iseina-atostogu?srsltid=AfmBOooEfoZapAD5vVFpEMhxEO4ignSKQlf73fn9YXiiZ2Tiss2ADZtJ>
19. Tapinas, Andrius. „Sudėlioju, kaip atrodo Palucką visais įmanomais būdais ginančių legionas...“ Facebook įrašas, 2025, <https://www.facebook.com/andrius.tapinas/posts/sud%C4%97lioju-kaip-atrodo-paluck%C4%85-visais-%C4%AFmanomais-b%C5%ABdais-ginan%C4%8Di%C5%B3-legionas-nuo-lsd/10234602869086181/>
20. Vireliūnaitė, Lauryna. „Blinkevičiūtė patvirtino – nebus premjere, kaltina amžių ir sveikatą“, *Delfi.lt* (2024), <https://www.delfi.lt/news/politics/blinkeviciute-patvirtino-nebus-premjere-kaltina-amziu-ir-sveikata-120061164>.
21. Vireliūnaitė, Lauryna. „Visi puikiai supranta, tik apsimetinėja, kad nesupranta...“, komentaras po jos pačios „Facebook“ įrašu, 2025, <https://www.facebook.com/lauryna.vireliunaite/posts/pfbid0dd8SS17323nPmXGHZ7NoZ1kY9eigk5QbMHda4JZzeykhBnec2QBCXPsgqknfxYlrl>.

Dirbtinio intelekto naudojimo deklaracija

Vardas, pavardė: Raminta Majauskaitė

Studento pažymėjimo numeris: 2415866

Prašome pažymėti „x“ taikytiniems punkтам:

☐ Aš **nenaudojau** dirbtinio intelekto įrankių pateikiamame darbe.

☒ Aš **naudojau** vieną ar kelis dirbtinio intelekto įrankius pateikiamame darbe.

Jei taip, kokius? „ChatGPT“

Dirbtinio intelekto įrankius naudoju kritiškai, kaip pagalbinę priemonę. Prisiimu visą atsakomybę už darbe pateiktą informaciją, argumentus ir galutinius darbo rezultatus.

.....

Prašome pažymėti „x“ taikytiniems punkтам bei paaiškinti, kaip naudojote dirbtinį intelektą:

Aš naudoju dirbtinio intelekto įrankius šiems tikslams:

☐ **Idėjų generavimui** (pavyzdžiui: argumentų ar kontra-argumentų generavimui, struktūros plano sudarymui, galimų tyrimo klausimų generavimui)

Paiškinimas:

☐ **Informacijos paieškai** (pavyzdžiui: papildomos literatūros ar kontekstinės informacijos paieškai)

Paiškinimas:

☒ **Kaip rašymo asistentą** (pavyzdžiui: gramatinių ar stiliaus klaidų taisymui, vertimui, pastraipų perstruktūravimui ir pan.)

Paiškinimas: dirbtinį intelektą naudoju dalies akademinių šaltinių vertimui, kai kurių darbo skyrių ar poskyrių struktūros logikai patikrinti.

☐ **Vizualinės medžiagos kūrimui** (pavyzdžiui: naujo paveikslėlio, žemėlapių sukūrimui ar redagavimui)

Paaškinimas:

X Kaip mokymosi pagalbininką (pavyzdžiui: papildomam medžiagos paaškinimui paprastesne kalba, sąvokų ar teorinių koncepcijų palyginimui, žinių patikrinimo užduočių generavimui ir pan.)

Paaškinimas: gilinantis į darbe naudojamas teorijas ar sudėtingesnius akademinius šaltinius, dirbtinį intelektą naudoju medžiagos paaškinimui paprastesne kalba ar jos pateikimui su aiškiais, praktiniais pavyzdžiais.

☐ **Duomenų analizei** (pavyzdžiui: skaičiavimui, kodavimui, kokybinių ar kiekybinių duomenų vizualizacijai, lentelės ar grafiko sukūrimui)

Paaškinimas:

X Efektyvumo didinimui (pavyzdžiui: tekstų santraukų kūrimui, išnašų formatavimui ir pan.)

Paaškinimas: dirbtinį intelektą, kaip pagalbininką, naudoju santraukų kūrimui, kai kuriais atvejais jo pagalba tikrinu parašytus skyrių ar poskyrių apibendrinimus, siekiant rasti aiškesnių formuluočių ir užtikrinti, kad nebūtų praleista svarbių vietų. Taip pat dirbtiniu intelektu naudojausi formatuodama reikiamo stiliaus darbo išnašas.

☐ **Kitu būdu.**

Paaškinimas:

Kokių žingsnių ėmėtės siekdami sumažinti dirbtinio intelekto daromų klaidų ar neatsakingo naudojimo tikimybę?

Paaškinimas: dirbtinio intelekto pateiktus atsakymus tikrinu papildomomis priemonėmis, ieškojau patikimos informacijos internete, žiniasklaidoje ar akademiniuose šaltiniuose.

Summary

Professional Self-Perception of Lithuanian Journalists in the Face of a Political Crisis: The Case of the Resignation of the Gintautas Paluckas Government

Key words: *professional self-perception, journalistic roles, political crisis, interpretativism.*

This study examines how, in 2025, Lithuanian journalists perceived their professional role, responsibilities, and influence during the political crisis related to the resignation of the Lithuanian Government led by Gintautas Paluckas.

Based on academic research, in times of political crisis the media not only mediate between government institutions and citizens, but also shape public attitudes, emotional states, and behavior. Meanwhile, it is argued that crises often intensify political pressure on journalists and create uncertainty that may affect their professional decisions and adherence to core principles such as objectivity and neutrality.

Although previous studies show that during crises journalists do not avoid assuming more mobilizing or moralizing roles, so the aim of the study is to determine how Lithuanian journalists perceived their professional role in 2025 while covering the resignation of the Government, and what impact they believed they had on the course of the political crisis and on public understanding of it. To achieve this aim, the following research objectives were formulated:

- 1) to develop a theoretical framework defining the main journalistic roles and to identify the key functions of media representatives in the context of a political crisis;
- 2) to design an interpretivist research framework based on the method of semi-structured interviews and qualitative content analysis of the collected data;
- 3) to analyze Lithuanian journalists' professional self-perception in the face of a political crisis and to define how they themselves understand the boundaries of the journalistic profession in a contemporary context;
- 4) to determine how Lithuanian media representatives evaluate their professional influence on the course of the political crisis, which principles they follow when informing the public about the crisis, and what significance they believe their work has for public understanding.

An interpretivist methodology combined with qualitative content analysis was employed to conduct the study. Fourteen semi-structured interviews were analyzed, conducted with representatives of different Lithuanian media outlets who covered the government's resignation. The applied methodology made it possible to analyze journalists' professional self-perception as a socially

constructed phenomenon, focusing not on actual impact but on the meanings constructed by journalists themselves.

The analysis revealed that during the 2025 political crisis Lithuanian journalists most often assumed the role of politically oriented observers. The political crisis did not become an impetus for media representatives to fundamentally reconsider their professional identity. On the contrary, instead of adopting mobilizing or moralizing roles, journalists in crisis conditions declared that they grounded their work even more consistently in normative journalistic principles. However, the crisis context – an increased workload, emotional strain, and constant uncertainty – significantly affected the daily work of Lithuanian journalists. The study showed that these circumstances compelled journalists to adhere even more strictly to existing ethical norms, while they assessed their influence on the course of the political crisis and on public understanding as indirect – through the prioritization of information, the maintenance of public pressure, and the creation of conditions for citizens to independently form their opinions – yet ultimately contributing to faster decision-making by those in power and to the political evaluations formed by society as it followed the situation.

The study demonstrated that the 2025 political crisis significantly reshaped the Lithuanian media agenda and limited journalists' ability to independently set news priorities. Journalists' conscious distancing from political activism did not imply political passivity. Even without overt engagement, journalists can exert political influence by consistently highlighting issues. The active involvement of civic activists and investigative journalists during the political crisis prompted traditional journalists to reflect on the boundaries of their profession and, in this context, to more clearly define the importance of neutrality, professional distance, and the separation of facts from opinions.

The findings provide a basis for future comparative studies of journalistic roles in different political crisis contexts and highlight the importance of combining interviews with media content analysis in order to more deeply examine the relationship between professional self-perception and actual journalistic practice.